

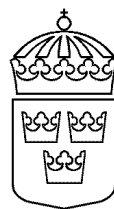
Riksdagens protokoll

2002/03:89

Fredagen den 11 april

Kl. 09.00 – 14.02

Protokoll
2002/03:89

1 § Ledighet

Tredje vice talmannen meddelade att *Sofia Larsen* (c) ansökt om föräldraledighet under tiden den 5 maj–19 december.

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Anders Larsson* (c) skulle tjänstgöra som ersättare för Sofia Larsen.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2002/03:66 till justitieutskottet

3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 april

SfU8 Migration och asylpolitik

Punkt 3 (En kommission för att granska flyktingpolitiken)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

268 för utskottet

15 för res. 5

1 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 35 fp, 28 kd, 23 v, 18 c

För res. 5: 15 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 4 c, 2 mp

Punkt 4 (EU:s flyktingpolitik)

1. utskottet
2. res. 6 (kd, fp, c)

Votering:

145 för utskottet

81 för res. 6

59 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 2 m, 23 v

För res. 6: 34 fp, 28 kd, 19 c

Avstod: 43 m, 1 fp, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 6 (Sveriges agerande i EU)

1. utskottet

2. res. 10 (v)

Votering:

260 för utskottet

24 för res. 10

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 34 fp, 28 kd, 19 c, 14 mp

För res. 10: 23 v, 1 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 14 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 7 (Arbetskraftsinvandring)

1. utskottet

2. res. 11 (kd, m, fp, c, mp)

Votering:

139 för utskottet

142 för res. 11

68 frånvarande

Kammaren biföll res. 11.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 23 v

För res. 11: 45 m, 35 fp, 28 kd, 19 c, 15 mp

Frånvarande: 28 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 11 (Anhöriginvandring)

1. utskottet

2. res. 15 (kd, v, c, mp)

Votering:

169 för utskottet

85 för res. 15

31 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 45 m, 4 fp
För res. 15: 28 kd, 23 v, 19 c, 15 mp
Avstod: 31 fp
Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 21 (Utvidgat flyktingbegrepp)

1. utskottet
2. res. 27 (kd, fp, v, c, mp)

Votering:

165 för utskottet

120 för res. 27

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m
För res. 27: 35 fp, 28 kd, 23 v, 19 c, 15 mp
Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 28 (Säkra länder)

1. utskottet
2. res. 38 (kd, fp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 29 (Humanitära skäl)

1. utskottet
2. res. 39 (c, fp)

Votering:

187 för utskottet

70 för res. 39

28 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 23 v
För res. 39: 35 fp, 1 kd, 19 c, 15 mp
Avstod: 1 m, 27 kd
Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 30 (Barnets bästa)

1. utskottet
2. res. 41 (kd, fp, c, mp)

Votering:

188 för utskottet

97 för res. 41

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 23 v
För res. 41: 35 fp, 28 kd, 19 c, 15 mp
Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 31 (Uppehållstillstånd efter viss tid)

1. utskottet

2. res. 42 (v)

Votering:

246 för utskottet

39 för res. 42

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 34 fp, 28 kd, 19 c

För res. 42: 1 fp, 23 v, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 50 (Barn i asylutredningar)

1. utskottet

2. res. 71 (mp)

Votering:

242 för utskottet

15 för res. 71

28 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 35 fp, 23 v, 19 c

För res. 71: 15 mp

Avstod: 28 kd

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 52 (Ansvar för asylsökande barn m.m.)

1. utskottet

2. res. 73 (kd, fp, c, mp)

Votering:

188 för utskottet

97 för res. 73

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 23 v

För res. 73: 35 fp, 28 kd, 19 c, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU8 Fastighetsrättsliga frågor

Punkt 1 (Expropriationsändamålen)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c)

Votering:

221 för utskottet

64 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 35 fp, 28 kd, 23 v, 15 mp

För res. 1: 45 m, 19 c

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 2 (Expropriationsersättningen)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, c)

Votering:

158 för utskottet

99 för res. 2

28 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 23 v, 15 mp

För res. 2: 45 m, 35 fp, 19 c

Avstod: 28 kd

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 5 (Friköp av tomträtter)

1. utskottet

2. res. 6 (m, fp, c)

Votering:

185 för utskottet

99 för res. 6

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 28 kd, 23 v, 14 mp

För res. 6: 45 m, 34 fp, 19 c, 1 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 14 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 7 (Ägofredslagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

242 för utskottet

24 för res. 7

18 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 45 m, 35 fp, 28 kd, 1 c, 13 mp
För res. 7: 23 v, 1 c
Avstod: 17 c, 1 mp
Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 9 (Jordförvärvslagen)

1. utskottet
2. res. 11 (c, kd, mp)

Votering:

143 för utskottet

62 för res. 11

80 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 23 v

För res. 11: 28 kd, 19 c, 15 mp

Avstod: 45 m, 35 fp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 10 (Förvärv av permanentus för fritidsboende)

1. utskottet
2. res. 12 (mp)

Votering:

270 för utskottet

15 för res. 12

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 35 fp, 28 kd, 23 v, 19 c

För res. 12: 15 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU27 Offentlighet, integritetsfrågor, m.m.

Punkt 1 (Införande av en generell integritetslag)

1. utskottet
2. res. 1 (c)

Votering:

265 för utskottet

19 för res. 1

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 35 fp, 28 kd, 23 v, 14 mp

För res. 1: 19 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 2 (Förstärkning av integritetsskyddet och utredning om teknikberoende integritetslagstiftning)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp)

Votering:

203 för utskottet

80 för res. 2

2 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 28 kd, 23 v, 18 c, 14 mp

För res. 2: 45 m, 35 fp

Avstod: 1 c, 1 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 12 (Offentlighetsprincipen)

1. utskottet

2. res. 8 (m, fp)

Votering:

204 för utskottet

80 för res. 8

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 28 kd, 23 v, 19 c, 14 mp

För res. 8: 45 m, 35 fp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Punkt 16 (Rakt skaderekvisit i brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet)

1. utskottet

2. res. 10 (v, mp)

Votering:

247 för utskottet

38 för res. 10

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 35 fp, 28 kd, 1 v, 19 c

För res. 10: 1 m, 22 v, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 13 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU28 Författningsreglering av adeln

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Mål för folkhälsan och
vissa tobaksfrågor*

4 § Mål för folkhälsan och vissa tobaksfrågor

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2002/03:SoU7

Mål för folkhälsan (prop. 2002/03:35) och

socialutskottets betänkande 2002/03:SoU4

Vissa tobaksfrågor.

Anf. 1 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! I stället för kraftfulla åtgärder mot bland annat fetma och dess följsjukdomar och i stället för att beskriva långtidssjukskrivningar, köer till vården, utanförskap och psykisk ohälsa så presenterar regeringen med hjälp av sina två stödpartier den här propositionen som utslutande är en rik flora av målsättningar, i hög grad planerade utifrån ett ovani-frånperspektiv och ett förmyndarskap.

Men problemen som regeringen uppmärksammar är alldeles för allvarliga för att lösas med vackra ord och goda föresatser. Vi motsätter oss visserligen inte de målsättningar som presenteras i propositionen – de är alldeles för allmänt hållna för att man ska kunna göra det. Exempelvis, fru talman: Vem vill inte arbeta för att minska fattigdomen och öka hälsan åt alla?

Men i textmassan finns sedan en stark politisering av folkhälsobegreppet genom att man åberopar hälsoskäl för att styra medborgarna in i en viss så att säga politiskt korrekt riktning. Vi motsätter oss starkt den här socialdemokratiska modellen som en förutsättning för god hälsa. Gränsen mellan å ena sidan befogad omtanke om medborgarnas hälsa och å andra sidan förmynderi och klåfingriighet överskrids alltför ofta.

Fru talman! Vår utgångspunkt är att den enskilde alltid har ett stort ansvar för sin egen självförvårdade ohälsa, men att folkhälsopolitikens uppgift utöver att ge en god arbetsmiljö är att ge medborgarna de verktyg som krävs för att uppnå och bibehålla en god hälsa.

Höga skatter är den i särklass största utgift som någon enskild har. Det är ett folkhälsoproblem, men regeringen nämner inte ett ord om detta i propositionen, trots att det finns många rapporter som direkt bekräftar sambandet mellan socialbidrag och psykisk ohälsa. Också barn som lever i långvarigt socialbidragsberoende har sämre hälsa än barn i genomsnitt. Men benägenheten att se bidrag och transfereringar som nycklar till att öka deras hälsoläge lämnar inte regeringen. Man anser att transfereringar och bidrag i stället ska ge ökad hälsa.

Fru talman! Ett huvudtema i propositionen är att hälsan inte är jämlikt fördelad, utan vissa grupper har bättre hälsa än andra. Det instämmer vi

självklart i. Men vi tror inte, som regeringen, att utjämningspolitik genom bidrag är det som kan förbättra hälsan för de mest utsatta. Vi kan också notera att det är just inom den offentliga sektorn, där lönesystemen står för den största inkomstutjämnningen, som sjukfrånvaron och hälsobesvärerna är mycket mer vanliga än inom den privata sektorn.

Det krävs i stället kraftfulla åtgärder för att öka den ekonomiska tillväxten för att få en god och hållbar folkhälsoutveckling. Situationen i dag, i synnerhet för dem som lever i utanförskap, arbetslöshet, med små marginaler och i långtidssjukskrivningar, ser inte ljus ut.

En folkhälsopolitik måste därför ta sin utgångspunkt i att uppmuntra människor att vilja göra sitt bästa: att låta dem bli hörda, kunna påverka sin vardag och dessutom få utrymme att bry sig om andra. Att kunna försörja sig själv, att bli respekterad, att få en god utbildning och att tillåtas växa som människa är förutsättningar för en god folkhälsa. Men om detta står ingenting i propositionen.

Fru talman! När det gäller det förebyggande arbetet för att sänka sjukfrånvaron anser vi att regeringen tillmäter rehabiliteringen alldeles för liten betydelse. Många individer och familjer far illa i kampen för att i tid få den vård de trodde fanns. Långtidssjukskrivningar och sjukpensionering har i stället fått ersätta vård och rehabilitering.

Vi vill införa en nationell vårdgaranti som innebär att alla har en uttalad rätt att få vård senast inom tre månader efter det att man har fastställt diagnosen. Dessutom skulle många människor som är långtidssjukskrivna i dag inte behöva vara det om rehabiliteringsåtgärder sattes in i tid. Vi moderater har också avsatt resurser för det i vårt budgetförslag.

Fru talman! Tobak är en av de vanligaste orsakerna till hälsoproblem i Sverige, precis som i många andra länder. Därför måste information och utbildning om tobakens skadeverkningar presenteras på ett sådant sätt att alla kan ta den till sig. Vi delar målsättningen att minska rökningen. Därför anser vi att tobaksavvänningsprodukter också ska kunna säljas fritt i handeln och inte omfattas av det statliga apoteksmonopolet.

Fru talman! Fetma är en tickande bomb. Det finns en studie som heter *Mat och hälsa i olika befolkningsgrupper*. Det är en inventering som är gjord av Ideon Agro Food i Lund. Där har man tittat på mat och hälsa i olika befolkningsgrupper, och man konstaterar att felaktig kost kostar, inte bara i lidande utan också för samhällsekonomin. Man har bedömt kostnaden för fetma till 7 miljarder kronor årligen och kostnaden för metabola effekter, det vill säga kostens betydelse för hjärt- och kärlsjukdomar, till 10 miljarder kronor. Dessutom bedömer man att undernäringen av äldre kostar 600 miljoner kronor per år. I dag kostar cancer samhället ca 16 miljarder kronor, och man säger att en tredjedel av cancerfallen kan bero på felaktig kost.

Fru talman! Enligt vår uppfattning måste ämnet idrott och hälsa ges ett större utrymme i skolan. Den svenska skolan är bland de sämsta i Europa när det gäller att satsa på idrott och fysisk aktivitet. Men detta kan åtgärdas redan i dag inom ramen för den läroplan och kursplan vi har. Det kan göras i samverkan mellan elever, skola och familjer. Det finns många goda exempel i Sverige redan i dag som skulle kunna bli goda förebilder för detta.

Fru talman! I dag håller Sverige på att tappa sin ledande roll inom den kliniska forskningen. För att kunna ge bättre kunskap om medicinsk

och biomedicinsk forskning vill vi införa något som vi kallar för ett institut för medicin och hälsa. Vi vill fördjupa forskningen inom olika discipliner med anknytning till hälsa och sjukvård i en vid mening.

Beträffande Statens folkhälsoinstitut menar vi att det statliga engagemanget kraftigt bör minska till förmån för ett regionalt och lokalt folkhälsoarbete. Detta har vi också närmare beskrivit i vårt budgetförslag. Erfarenheter, inte minst från SBU, visar att det är nära patienterna ute på vårdcentralerna, nära de blivande föräldrarna på mödravårdscentralerna och nära eleverna på skolan som man uppnår de bästa effekterna och gynnar folkhälsan.

Fru talman! Avslutningsvis står jag självfallet bakom samtliga moderata reservationer i SoU7, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till vår reservation nr 2.

När det gäller betänkande SoU4 om tobaksfrågor yrkar jag bifall till vår reservation nr 3 om kravet på att subventionerna till tobaksodlingen inom EU ska upphöra.

Anf. 2 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Debatten om folkhälsan blir lätt förenklad, men verkligheten är ju tyvärr inte enkel. Det finns inga patentförklaringar till och inte heller några patentröslöningar på ohälsoproblemen.

Tidigare trodde kanske våra föregångare att om man avskaffade fattigdomen skulle man få god hälsa på köpet. Det är klart att hälsan i Sverige har blivit bättre i takt med att välståndet har ökat, men vi har också fått nya hälsofaror. En del sammanhänger just med det ökade välståndet, till exempel vällevnadssjukdomar, livsstilssjukdomar, trafikskador och mycket annat.

I dag är det mycket populärt att tala om att vi har en ojämlikhet i hälsa. Man anlägger ett klassperspektiv, och visst är det sant att det finns klasskillnader mellan olika grupper när det gäller hälsan, men vi vet också att inte heller det perspektivet räcker. Det förklarar en del av problemen, men det finns ökande hälsoproblem i alla grupper. Vi vill naturligtvis att hälsan ska förbättras i alla grupper.

Ibland har vi också en tendens att tro att om vi bara ökar kunskaperna så att människor själva kan fatta mer rationella beslut kommer vi att få en bättre hälsa, men vi vet också att inte heller det räcker. Information är inte nog. Vi måste också förändra miljön och öka möjligheterna för att människor ska fatta de rationella besluten.

En populär tes är att lägga en stor del av ansvaret på arbetslivet. Visst finns det en del sanning i det. Vi har ett mycket säkrare arbetsliv nu tack vare arbetsmiljöarbetet. Man kan möjligen säga att de fysiska arbetsskadorna har trängts tillbaka, utom när det gäller belastningsproblemen, men vi vet också att vi har ökade psykiska problem i arbetslivet, och inte heller där finns det någon enkel patentröslösning. Det är möjligt att en del av stressen i arbetslivet har kommit som en följd av att produktiviteten har ökat. Vi har upptäckt att vi har byggt in en del faror i arbetslivet genom att vi tvingades att skärpa produktiviteten både i den offentliga sektorn och i den enskilda sektorn.

Min slutsats är att information är bra och nödvändig, men den räcker inte. Vi måste också ändra miljön på olika sätt. Vi måste använda ekonomiska styrmedel och regleringar, och vi måste vidta statliga och kom-

munala åtgärder. Då säger en del att förbud inte löser några problem. Det är naturligtvis sant att förbud inte löser problem, men det är också sant att den ohämmade kommersiella friheten förvärrar problem. Vi kan framför allt inte nöja oss med ett perspektiv där vi tar hand om skador och sjukdomar. Det mest humana och det mest ekonomiska är naturligtvis att förebygga ohälsa. Det är det som den här diskussionen bör koncentrera sig på. Då måste vi utgå ifrån att verkligheten är komplex. Det finns inga patentröslösningar. Vi har inte råd att avstå från åtgärder som kan förebygga ohälsa och skador.

Det betänkande som vi diskuterar nu, det vill säga nr 7, innehåller 33 reservationer. Då kan man tycka att det verkar vara en total splittring. Men tittar man närmare på innehållet kan man nog konstatera att det finns en ganska stor enighet i Sveriges riksdag om en balanserad politik. Väldigt många av de här reservationerna speglar egentligen rollfördelningen mellan regering och opposition. I någon mån skiljer Moderaterna ut sig. Vi hörde ju hur den föregående talaren gjorde sitt bästa för att dra upp skarpa skiljelinjer, men inte heller Moderaterna är ju konsekventa i att man bara ska satsa på information och att människor ska fatta sina egna beslut. Även Moderaterna har ju inslag av miljöförändringar i sin politik.

Låt mig ta ett konkret exempel. Regeringen vill nu att regeringen ska bestämma delmålen för folkhälsoarbetet. Sedan ska man förhoppningsvis rapportera till riksdagen. Jag kan aldrig tro att Socialdemokraterna skulle ha accepterat detta om de hade varit i opposition. Då hade det nog varit ett övergrepp om en borgerlig regering hade föreslagit att man skulle bestämma delmålen för folkhälsoarbetet.

Det kan hända att socialdemokraterna kommer i opposition en vacker dag. Vi får se om de då tycker att det är lika bra att regeringen bestämmer målen för folkhälsoarbetet. Hur det än blir med den saken kommer målen att underställas riksdagen. Vi har då möjlighet att påverka dem om vi tycker att regeringen har satt dåliga mål.

En sak som bekymrar mig i sammanhanget är att det finns en tendens att man – när man inte riktigt vet vad man ska göra med folkhälsoarbetet – förlitar sig på omorganisationer. Det som nu tycks vara högsta visdom är att en del av det operativa arbetet på området ska läggas i Regeringskansliet.

Vi har det man från Statskontoret en gång kallade för ”ad-hoc-krati”. Vi har en narkotikasamordnare som sitter i Regeringskansliet. Vi har en alkoholkommitté som sitter i Regeringskansliet och som ska samordna det operativa arbetet.

Jag kan förstå att man gör så kortsiktigt för att regeringen vill visa handlingskraft, ta tag i saker och ting och se till att alla myndigheter drar åt samma håll. Men på lång sikt är inte detta någon hållbar lösning.

Vi kan inte ha en tobakssamordnare i Regeringskansliet, en allergisamordnare i Regeringskansliet och kanske en spelberoendesamordnare i Regeringskansliet. Vi har nu skapat ett folkhälsoinstitut, för övrigt på förslag från en tidigare socialdemokratisk regering.

Tanken var att Folkhälsoinstitutet skulle ha en samordnande roll. Nu kliar det i fingrarna på statsråden och deras medarbetare. Därför ska man ge detaljinstruktioner till Folkhälsoinstitutet.

Jag tycker att man ska styra myndigheter genom att utse bra chefer och styrelser. Sedan ska man ge dem ansvar och utkräva ansvar om de inte sköter sig. Det är en mer normal organisationsmodell. Jag hoppas att regeringen kommer att gå över till den.

För att sammanfatta tycker jag att eftersom det finns en bred majoritet som har en samsyn för en balanserad, nyanserad men också aktiv politik på folkhälsoområdet hoppas jag att folkhälsoministern och regeringen tar till vara den tillgången.

Vill man vara lite elak kan man säga att det också är en tillgång för folkhälsoministern att han har kommit ny till området. Han behöver inte klä skott för de försummelser som har skett tidigare. Det är också en tillgång.

Jag stöder naturligtvis alla de förslag som finns i reservationer där Folkpartiets ledamöter har skrivit under. Men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 3 och 5 i betänkandet SoU7. Det är inte heller helt säkert att jag kommer att ta upp kammarens tid med att begära votering på de punkterna. Det får vi se. Men självklart står vi för alla reservationer från Folkpartiet i dessa två betänkanden.

Anf. 3 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Det är märkligt vilken långsam regering vi har ibland. Det är åtta år sedan regeringen utarbetade direktiv om nationella mål för folkhälsan. Två år senare, det vill säga år 1997, inrättades kommittén. Slutbetänkandet efter ett aktivt arbete från kommittén lämnades till regeringen år 2000. Det tog alltså två och ett halvt år för regeringen att lägga fram en proposition trots att man hade ett av de allra finaste dokumenten att arbeta utifrån, nämligen Folkhälsokommitténs betänkande.

För mig som ledamot i Sveriges riksdag är det genant när regeringen kommer med ett sådant dåligt förslag. Det är inte bara jag som har kritiserat det. Det har ett antal instanser som har hög status i vårt land gjort. Jag var lycklig och glad och tyckte att det var skönt att läsa kommitténs förslag. Det var väl genomtänkt. Den hade beskrivit ohälsan och givit förslag till åtgärder i 18 punkter.

I stället för att befästa vad den nationella kommittén hade gjort urvattnade man det och gjorde det mer som något slags skrivelse som man kunde tänka sig var en skönlitterär läsning att somna till på kvällen. Det är skönt. Det är bra när vi får något vackert att somna till på kvällen. Men det räcker inte för att lösa de problem vi har.

Fru talman! Kristdemokraterna valde därför att ta konsekvenserna av kritiken och föreslå avslag på propositionen. Det gjorde vi inte för att vi tycker att folkhälsoproblemen är oviktiga utan tvärtom. Vi ville ge regeringen en ny chans att vässa sina pennor och lägga fram ett konkret och bra förslag. Vi fick tyvärr inte igenom det förslaget trots att alla framförde mycket kraftig kritik. Jag beklagar det.

Det har visat sig att ohälsan i Sverige kostar cirka 300 miljarder kronor. Ändå är det för kristdemokraterna inte den höga kostnaden som inspirerar oss att arbeta för en aktiv folkhälsa, utan det är de humanitära kostnaderna. Det handlar om varje barn, varje kvinna, varje man som i dag får illa av att de kanske onödigt har drabbats av ohälsa på olika nivåer.

Det är viktigt att ha det som grund. Det handlar om ett människovärde. När det gäller förebyggande insatser är det alltid bättre att förebygga ohälsa än att drabbas av det. Det är sällan jag kan säga alltid, men jag gör det nu. För varje människa som ändå drabbas är det ett kaos och en kris även om man kan ge både behandling och lindrande hjälp.

Jag vill i den här debatten uttrycka min glädje över Folkhälsokommitténs arbete. Jag hoppas att ledamöterna i den känner att en bred folkopinion ställer upp för deras arbete. Det visade sig också att det ganska fort fick genomslag i en del kommuner. Man arbetade mycket med det.

Jag ska citera från kommittédirektivet: ”syftet med målarbetet är därför främst att ange vilka problem som är mest angelägna att lösa och vilka strategier som förutses vara mest effektiva”. Jag hade hoppats att åtminstone få någon prioritering i regeringens punkter. Men tyvärr fick jag inte heller se det.

Vad är det i dag som Kristdemokraterna tycker är mest angeläget att ta itu med? Jag vågar nog säga att våra barn har en mycket hög prioritet för Kristdemokraterna. Är våra barn särskilt utsatta för ohälsa? Svaret är ja. Det är de inte när det gäller den kroppsliga hälsan. Vaccinationerna fungerar väl. Vi har mycket låg spädbarnsdödlighet, och vi har en fantastisk fin barnsjukvård, vågar jag påstå.

Vad är det våra barn – för de är våra – har drabbats av under senare år? Jo, det är ohälsa i form av bland annat stress. För något år sedan slog barnombudsmannen Lena Nyberg larm. Skolan har blivit alltför stressig för barnen. Domstolarna fattar beslut som förändrar barnens liv men struntar i vad barnen själva tycker.

Barn och ungdomar upplever i dag en väldigt stark stress. Det är korta luncher, stökiga miljöer, och kort om tid att byta om innan gympan, säger barnombudsmannen Lena Nyberg. Detta upplevs så att det kan leda till ätstörningar.

Lennart Levi, som är professor i psykosocial arbetsmiljö vid Karolinska institutet säger: Det räcker inte med enskilda åtgärder. Vi behöver en nyckelknippa av åtgärder som måste till för att förändra situationen. Det måste vara sektorsöverskridande mellan skolan, hemmet, de sociala insatserna, det politiska stödet till barnfamiljerna och arbetsmarknaden. Det duger inte med enstaka insatser här och där.

I dag ser vi att även barn är stressade. Förr var det vuxenvärlden som hade svårt att få det att gå ihop med arbete, hem och barn. Nu är våra barn stressade. Jag vill fråga Socialdemokraternas företrädare: Vad gör ni för att barnen ska bli mindre stressade?

En hjärtöverläkare föreläste en gång. Han sade så här när det gäller våra barn: Vi ser nu att hjärtinfarkter finns hos barn redan vid 12–13 års ålder. Om vi inte passar oss så kommer vi att ha enorma kostnader, och vi kommer att se hur hjärtinfarkterna går ned i åldrarna och kommer att bli vanliga i åldrarna mellan 20 och 30 år. Han sade: Det som ni politiker som en av åtgärderna skulle göra är inte i första hand att utöka idrottslektionerna, utan att se till att barn som kan får cykla till skolan. Vi frågade då vad han tyckte var lämpliga kilometeravstånd. Ja, barn som inte har längre än en halvmil kan cykla – då har de sin motion, sade han. Jag vet inte om det finns någon politiker som vågar föreslå något sådant ute i kommunerna. Men vi måste lyssna på expertisen. Vi måste göra allt för att våra barn ska slippa utsättas för onödigt ohälsa både när det gäller

kroppen och när det gäller själen och psyket. Vi måste bry oss om det här – det är en folkhälsofråga.

Med det yrkar jag när det gäller tobaksbetänkandet, SoU4, bifall till reservation 3, och när det gäller folkhälsobetänkandet bifall till reservation 1.

Anf. 4 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Många av oss som deltar i debatten i dag har engagerat sig ovanligt mycket i folkhälsofrågor under de senaste månaderna. Först hade vi i januari remissdebatten med anledning av folkhälsopropositionen, och sedan deltog vi på ett eller annat sätt i den första nationella folkhälsostämman för en månad sedan. Nu slutligen debatterar vi socialutskottets betänkande *Mål för folkhälsan*. Det är bra att folkhälsofrågorna är med i debatten. Det är inte bara positivt utan nödvändigt att fler och fler engagerar sig i folkhälsofrågorna. Det behövs om vi ska lyckas med att nå det övergripande målet i propositionen, nämligen att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Folkhälsoarbetet handlar om insatser både på individnivå och på samhällsnivå. Det handlar i hög grad om att se de livsbetingelser som påverkar människors hälsa och inte minst om att se vilka konsekvenser politiska beslut har för folkhälsan. Folkhälsoinstitutets generaldirektör Gunnar Ågren säger att en målsättning skulle kunna vara att det är lika naturligt att diskutera hälsokonsekvenser av de fattade besluten som att ta upp de ekonomiska konsekvenserna. Det är enligt Vänsterpartiet särskilt viktigt när miljö-, närings- och hälsointressena ibland står mot varandra. Vi måste våga diskutera de motstridiga intressena öppet och våga dem mot varandra inför politiska beslut.

Jag ska ta ett exempel på motstridiga intressen från målområde 11, som handlar om bruket av beroendeframkallande medel. Mitt exempel handlar om spel. Under de senaste åren har spelandet fördubblats i Sverige. Det är ett antal politiska beslut här i riksdagen som kanske har bidragit till ökningen av spelandet. Omsättningen för spelandet var över 35 miljarder förra året. Enligt Folkhälsoinstitutet finns det 100 000 problemspelare i vårt avlånga land. Minst 25 000 av dessa lider av spelberoende. Ungdomar och människor i socialt utsatta positioner är överrepresenterade bland dem med allvarliga problem. Andelen kvinnor ökar också, och samtidigt ökar marknadsföringen av spel i syfte att vi ska spela ännu mer. Nyligen öppnades ett nytt kasino, den här gången i Stockholm. Från den 1 augusti 2002 är det fritt fram för lotterier på nätet och i mobiltelefon. På Internet finns det 1 000 kasinon att välja mellan. Det är bra att regeringen har lämnat en proposition om frågor inom spelområdet, bland annat i syfte att motverka negativa sociala konsekvenser av spel. Frågan är om det är tillräckligt. Med mitt exempel försöker jag beskriva behovet av analys av konsekvenser för hälsan inför många politiska beslut. Jag vågar påstå att en del politiska beslut här i kammaren har bidragit till ökningen av spelberoendet och allt det lidande som det för med sig för kanske över 100 000 människor i vårt land.

Fru talman! Jag tror inte att utvecklandet och införandet av hälsokonsekvensbedömningar helt och hållet eliminerar beslut som kan försämra svenska folkets hälsa. Men min förhoppning är att dessa bedömningar

lyfter fram folkhälsans betydelse inom alla politikområden. Det är inte bara vi ledamöter i socialutskottet som ska tala om folkhälsa – det måste också ledamöter i skatteutskottet och i finansutskottet göra om vi ska nå målet en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Fru talman! I socialutskottets betänkande behandlas också ett antal motioner som lämnades under den allmänna motionstiden. Därför går jag nu vidare och tar upp Vänsterpartiets motion om influensavaccinationer. Nyttan av allmän vaccination mot influensa har ifrågasatts. Nu börjar det komma studier som visar det motsatta. I januari 1998 erbjöds alla personer som var bosatta i Stockholms stad och som var över 65 år att vaccinera sig mot influensa. Karolinska institutet studerade både dem som vaccinerade sig och dem som inte gjorde det. Studien visade att andelen som vårdades på sjukhus halverades för dem som vaccinerades jämfört med de icke vaccinerade. Andelen lunginflammationer var en tredjedel lägre för de vaccinerade. Antalet dödsfall mer än halverades i den gruppen. Att få en fri vaccination kan också ses som en fråga om rättvisa. En stor del av befolkningen får i dag kostnadsfri vaccination hos företagshälsovården. En utredning om frågan borde genomföras!

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 17.

Slutligen behandlar vi nu också vissa tobaksfrågor. Vänsterpartiet anser att det inte räcker med bara preventivt arbete för att minska tobaksrökningen. En bättre och effektivare lagstiftning är nödvändig. Vi anser att tillsynen över försäljningen bör kompletteras med en tillsyn över leverantörernas ansvar.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 2 i betänkandet om vissa tobaksfrågor.

Anf. 5 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag uppskattade mycket att Elina Linna tog upp spelberoendet. Jag tror att detta är en fråga som vi får ägna mycket tid åt att råda bot på, både i vårt utskott och här i kammaren. Även här är det ju inte bara de spelberoende som drabbas utan också familjer, barn och andra närstående.

Eftersom Elina Linnas parti samarbetar med regeringen vill jag ändå ställa en fråga när det gäller våra barn, deras utsatthet och stress och skolan. Jag vill helt enkelt fråga Elina Linna vilka åtgärder Vänsterpartiet är berett att föreslå för att råda bot på och befria våra barn från den stress som de faktiskt är drabbade av i dag.

Anf. 6 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Chatrine Pålsson. Jag ser fram emot diskussioner och debatter när det gäller spelberoende och också samarbete när det gäller att försöka stävja det ökande spelberoendet.

När det gäller barn och deras utsatthet är det dokumenterat att barnen de senaste åren har drabbats av ökad stress. Det är inte så konstigt, enligt vårt sätt att se det. Förändringar i samhället har gjort att väldigt många barn under de senaste tio åren fått leva i osäkerhet. Föräldrarna känner sig otrygga, och då känner barnen sig också otrygga. Det finns väldigt många föräldrar som blivit arbetslösa eller haft osäkra anställningar, och det påverkar naturligtvis också barnen. Neddragningar i kommunerna har gjort att skolorna har fått större klasser och att förskolans barngrupper

har blivit större. Neddragningar av personalen har också orsakat mer otrygghet i förskolan.

Vänsterpartiet arbetar aktivt för att öka det ekonomiska stödet till kommuner och landsting. Det kommer också barnen till godo.

Anf. 7 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är visserligen sant att vi har ändrat vårt levnadssätt och att det finns sådana otrygghetsfaktorer. Men jag vill gärna citera Rädda Barnens ordförande Annika Åhnberg, som ju under många år har varit partikamrat med Elina Linna. Hon skriver så här:

Vi har helt enkelt misslyckats med att skapa ett bra samhälle. Vuxenvärlden har abdikerat, och vuxnas förvridna sätt att leva överförs på barnen. Vi lever i en tid av framgångsmyter där en välfylld almanacka är ett mått på vårt människovärde, fortsätter hon.

Enligt en studie känner sig 83 % av alla mellanstadiebarn stressade. Jag tycker att detta måste vara en alarmklocka för oss som gör att vi på alla plan föreslår åtgärder – den här nyckelknippan, som professorn uttryckte det. Då räcker det inte, Elina Linna, att säga att när man är otrygg på arbetsmarknaden blir barnen otrygga. Det kanske snarare är så att vi vuxna skulle prioritera fram våra barn, se till att barnen kommer i fokus och se till att barnomsorgen blir mer anpassad för barnen än för arbetslivet.

Jag vill ännu en gång fråga om det inte finns någon konkret åtgärd mer än att Vänsterpartiet vill ha mer pengar till kommuner och landsting, vilket jag ser fram emot att se i budgeten på tisdag. Finns det ingen annan värdefråga som Elina Linna kan säga att ni arbetar för, för våra barns skull?

Anf. 8 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Jag delar Chatrine Pålssons problembeskrivning. Det är så. Jag delar också Annika Åhnbergs uttalande om att vi har misslyckats när det gäller barnets århundrade. Det har inte blivit barnets århundrade.

Jag ska ta upp *en* fråga som Vänsterpartiet är mycket bekymrad över, nämligen hur vi ska stävja den kommersialisering av barn som pågår. Barn överöses med reklam från tidig ålder och ses som något slags objekt för de fria marknadskrafterna. Vänsterpartiet är motståndare till liberala bestämmelser när det gäller till exempel reklam i TV som riktar sig till barn.

Anf. 9 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Elina Linna inledde med att glädjas över det stora engagemang för folkhälsofrågor som finns i utskottet. Det kan jag instämma i. Jag har arbetat som företagssköterska i tolv år och vet betydelsen av att förebygga ohälsa. Vi har dock lite olika perspektiv när det gäller hur mycket staten ska gå in och styra och ställa och när det gäller tilltron till den egna personens förmåga.

I måndags deltog jag i en debatt tillsammans med bland andra socialminister Morgan Johansson, Gunnar Ågren och elever på folkhälsovetarprogrammet i Malmö. När det gällde faktorer som har betydelse för folkhälsan tog eleverna där upp inflytandefrågor som en stor, viktig och bortglömd faktor för folkhälsan. Inflytandefrågor, påverkansfrågor, att

jag kan bestämma mer, att jag kan styra och ställa med mitt liv – allt detta har stor betydelse för folkhälsan, något som de tyckte alldeles för sällan togs upp.

Jag skulle, fru talman, vilja höra vad Elina Linna säger om just möjligheterna att få bestämma mer över sin vardag och den betydelse detta kan ha för folkhälsan.

Anf. 10 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! När det gäller inflytandefrågor är jag väl insatt i det som kallas kasam, känslan av sammanhang. Det finns en forskare som heter Antonovskij som har forskat mycket om det. Jag delar dessa studerandes synpunkter att det är viktigt att tala om inflytande. Då vill jag lyfta fram till exempel den ekonomiska utsatthet vi har i vårt samhälle. De personer som inte har ekonomiska förutsättningar att klara sin vardag kan ju inte heller ha inflytande över sin vardag.

Anf. 11 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! När det gäller vad Antonovskij har framfört ser jag goda förutsättningar för att vi ska kunna fortsätta att debattera detta längre fram. Jag instämmer helt i hans teorier och ser fram emot att tillföra de frågorna i folkhälsoarbetet. Det är någonting jag saknar i dag.

Elina Linna kom i sitt anförande också in på Svenska Spel och den klivenhet som ligger i att staten är beroende av att folk spelar samtidigt som man ska försöka motverka det. Det finns fler sådana områden som staten är väldigt beroende av och som har betydelse för folkhälsan. Vi kan ta Apoteket – man är beroende av att sälja läkemedel. Vi kan ta Systembolaget – man behöver sälja alkohol. Inte minst gäller det dock sådant som statliga Vattenfall, som med statligt ägande går ut i Europa och köper kärnkraft – vilket gör att vi får elbrist i Sverige, vilket gör att vi får importera smutsig kolkraft. Inte minst i södra Sverige orsakar detta en dålig luftkvalitet och en ohälsa.

Det har alltså väldigt stor betydelse vad staten gör med sina företag och sina monopol.

För att komma till min fråga knyter den an till det jag började med och vårt gemensamma intresse för Antonovskij och ekonomisk utsatthet. Min fråga till Elina Linna blir därför: Anser Elina Linna att det är rätt att en låginkomsttagare eller någon som har socialbidrag ska behöva betala lika mycket i skatt som han sedan tvingas gå och hämta ut i bidrag? Det kallar jag nämligen för att vara utsatt och inte ha makt över sin vardag.

Anf. 12 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Det är ju där det går en skiljelinje mellan Cristina Husmark Pehrsson och mig, mellan Moderaterna och Vänsterpartiet.

Cristina Husmark Pehrsson sade i sitt anförande att höga skatter är ett folkhälsoproblem. Höga skatter är ju inget mål i sig för Vänsterpartiet, men skatterna är en garanti för att vi ska kunna bevara det välfärdssamhälle som vi har så att också de som har låga inkomster har möjlighet att gå i en god skola, har möjlighet att få hälso- och sjukvård på lika villkor som de som har höga inkomster.

Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 4 i betänkandet SoU7, men står självfallet bakom även övriga reservationer där Centerpartiet förekommer. Främst tobaksfrågor kommer min kära partikollega Annika Qarllsson att ta upp.

Fru talman! Att ha hälsan och må bra är en förutsättning för livskvalitet. Hälsan påverkas självfallet av hur vi lever, vilket vi har ett eget ansvar för. Samhällets uppgift måste vara att underlätta för individen att ta sitt ansvar och leva ett bra liv. Därför krävs diskussion och insatser om viktiga hälsofrågor, hur vi åtgärdar regionala och sociala hälsoskillnader och hur vi uppnår en jämlikare hälsa. Det handlar inte i första hand om kampanjer utan om att göra en god folkhälsa till ett centralt mål för hela samhällets politik.

Åtgärder krävs på många nivåer inom alla samhällssektorer. Inte minst den ökande ohälsan, med rötter i arbetslivet, kräver åtgärder för ett hälsosammare arbetsliv. Förebygga och ta i det friska, inte bara lappa och laga. Förebygga och rehabilitera i stället för att utförsäkra och pensionera. Det är bra att vi äntligen fått en folkhälsoproposition att behandla. Nationella folkhälsokommittén lade en bra grund för det arbetet. Man har också medverkat till och inlett en viktig process. Tyvärr har inte regeringen och riksdagsmajoriteten följt upp kommitténs arbete, utan delvis fuskas det arbetet bort.

Jag läste i Folkhälsomagasinets nr 1 år 2003 hur ordföranden i Folkhälsokommittén uppfattar regeringens folkhälsoproposition: ”Vad har regeringen gjort under de nästan två och ett halvt år som gått sedan Nationella folkhälsokommittén lade sitt förslag? Mesta delen av tiden måste betänkandet ha legat i en byrålåda och samlat damm. Nu har man dragit ut lådan, blåst bort dammet, suddat till alltihop, tagit bort de konkreta förslagen som fanns och gett nya utredningsuppdrag.”

Folkhälsokommitténs ordförande har även synpunkter på att inte riksdagen får ta ställning till alla folkhälsomålen utan överlåter detta till regering och myndigheter. Hon skriver: ”Regeringen har gjort förslaget till en administrativ produkt och inte förstått att det finns politisk dynamit i flera av folkhälsofrågorna.”

Fru talman! Det är klartext, kloka och insiktsfulla synpunkter som jag och Centerpartiet i många stycken delar. Därför har vi också i vår motion redovisat alternativ till hur vi kan rätta till dessa allvarliga brister i folkhälsopropositionen. Därför begärde vi också och fick en bra remissdebatt här i riksdagen för att se om vi kunde få några förändringar till stånd i riksdagsbehandlingen. Men intresset från majoritetens sida för att ta till sig våra förslag har saknats, vilket jag beklagar.

Men vi har fått en proposition, och det är bra. Viss förtröstan finns också i och med att det finns ett stort lokalt intresse. Folkhälsostämman har nämnts. Jag deltog också där, och det var väldigt intressant. Det var stort intresse. Det väcker hopp inför framtiden. Folkhälsokommitténs ordförande skriver även att hon har hopp: ”Jag är ändå övertygad om att denna proposition, hur urvattnad den än är, kommer att betyda mycket för folkhälsoarbetet på sikt.”

Fru talman! Jag vill beskriva några av Centerpartiets utgångspunkter i folkhälsoarbetet och även ställa några frågor. Vi tror från Centerpartiets sida väldigt mycket på engagemanget. Diskussioner måste föras kring

köksbordet, på föreningsmötet och inte i slutna rum. Därför är det så viktigt att folkhälsomålen, konkreta och mätbara, antas av riksdagen. Vi har föreslagit 20 konkreta folkhälsomål i stället för ett allmänt, vilket framgår av reservation nr 4. Det vore väldigt intressant om vi i den här debatten kunde få besked från majoritetsföreträdarna om varför ni är så rädda för att låta oss i riksdagen vara med i processen att utveckla folkhälsopolitiken.

De regionala hälsoskillnaderna nämns inte med ett ord i propositionen. Det tycker jag är upprörande. Vi vet att medellivslängd och annat skiljer beroende på var vi bor och att ohälsan är högre i norr än i söder. För Centerpartiet är det självklart att möjligheten till livskraft och livskvalitet måste ges oavsett var vi bor. Vi föreslår att orsakerna till de regionala hälsoskillnaderna analyseras och att tydliga mål fastställs för att minska de regionala hälsoskillnaderna. Jag vill även här fråga representanter för utskottsmajoriteten: Varför nonchalerar ni det faktum att Sverige är ett kluvet land i hälsohänseende?

Regeringen har också plockat bort viktiga folkhälsomål som Nationella folkhälsokommittén föreslog. Man bortser till exempel från det sociala kapitalets betydelse för folkhälsan, det vill säga den gemenskap som finns mellan medborgarna i närmiljön. Kommittén bedömde detta perspektiv som så viktigt att man gjorde det till en av sex övergripande riktlinjer i folkhälsoarbetet. I linje med kommittén vill vi från Centerpartiet ha ett särskilt nationellt mål: stödjande sociala miljöer för individen. Det handlar om mötesplatser, det handlar om gemenskap och det handlar om trygghet, hur vi utvecklar välfärden tillsammans.

Frågor om tillgängliga grönområden, rekreation med mera, som också var ett centralt förslag i Nationella folkhälsokommittén, har plockats bort, vilket vi beklagar. Även här är det intressant att få någon liten information om varför inte majoritetspartierna ser det sociala kapitalets betydelse för hälsan som något värt att följa upp. Varför är inte grönområdets betydelse för hälsa, rekreation och livskvalitet av sådan vikt att de kan få ha en plats när man pratar om folkhälsoarbetet? Klart besked från Centerpartiet är att vi anser att det här är viktiga områden. De ska finnas med.

Fru talman! Vi behöver en folkhälsopolitik som bygger på engagemang, tydliga mål och öppenhet. Vi behöver konkreta förslag och åtgärder för att nå fram till ett hälsosammare samhälle. Vi borde börja med krafttag mot alkoholen och tobaken, två verkligt stora hot mot folkhälsan.

Anf. 14 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Vi har ett stort problem i riksdagen. Vi tenderar att se saker och ting för sig. Vi har visserligen bättrat oss lite i vårt utskott. Vårt utskott behandlar narkotikafrågor tillsammans med justitieutskottet. Det är ett litet framsteg. Jag hoppas att det blir bättre. Annars ser vi saker och ting mycket för sig.

Det finns en proposition om folkhälsa, och det finns en om ohälsa. Det var lite svårt att få de två att gå ihop. Fast jag har varit med och förhandlat om båda propositionerna har det varit svårt att få ihop dem så att det går att se helheten. Det finns en proposition om samverkan mellan kommuner och landsting, det finns handikappfrågor och barnmisshandel.

Egentligen hänger alla dessa saker ihop. Detta hänger mycket ihop med finansutskottets och Finansdepartementets områden.

Vi har alltså svårt att se helheten. Vi ser inte individen. Det är väl därför det har gått som det har gått med ohälsoproblemet och de skenande kostnaderna i sjukförsäkringen. Regeringen blev ganska chockad när man upptäckte att saker och ting hänger ihop! Det är väl därför som det har tagit onödigt lång tid att komma till rätta med detta.

Inför den här debatten har jag dykt ned i Folkhälsokommitténs arbete. Jag hade den stora glädjen att hitta ett remissvar från en enskild person i Borlänge, en barnläkare som heter Gustav Högberg som startade Borlänge ungdomsmottagning. Hans remissvar är så bra att jag inte kan låta bli att läsa upp lite grann.

”Nationella folkhälsokommittén har koncentrerat sig på att analysera och föreslå åtgärder inom en rad hälsofrågor som t ex livsstil, rökning, motion, mat, missbruk, psykiska sjukdomar, stress och arbetsmiljö. Åtgärderna syftar ofta till att utveckla hälsopedagogiken och hälsoupplysningen inom dessa områden. De föreslagna åtgärderna fungerar enligt min erfarenhet väl när det gäller de socialt mer privilegierade grupperna. Problemet är att de grupper som har störst behov av att förändra sina vanor på dessa områden samtidigt har minst gynnsamma förutsättningar när det gäller att integrera informationen och omvandla den i praktiken.”

Det var tänkvärt. Sedan finns det mycket bra skrivningar om hur man genom delaktighet i arbetet ska kunna komma närmare hälsa.

Det finns mål som har kritiserats. Det är bra med mål, men de räcker inte. Det håller jag med om. Det är många som har frågat samarbetspartierna vilka åtgärder som ska vidtas.

För min egen del är jag ute och samlar på exempel. Jag samlar goda exempel på åtgärder i en korg.

Ett stort exempel hade jag med mig när jag kom in i riksdagen. Det var därför jag kom in i riksdagen, nämligen ungdomsmottagningen. Det är ett gott exempel på hur man kan arbeta. Den kostar inte så fruktansvärt mycket, och den bygger på individens behov och att man pratar med varandra.

Häromdagen besökte jag Stora Enso i Fors. Det är en kartongfabrik. Där finns det en alldeles fantastisk företagshälsovård. Det är också ett mycket gott exempel som jag kommer att använda i mitt kommande arbete.

I onsdags var jag på Demensförbundet. Där fanns också många goda exempel som tål att arbeta med.

Jag träffade unga rörelsehindrade i onsdags kväll. Där fanns också hur mycket goda exempel som helst som inte heller kostar miljarder, inte miljoner, men som är konkreta och kan användas.

Jag håller med Elina Linna om att fler borde lyssna på debatten. Det är synd att folkhälsoministern inte är här. Det är synd att finansministern inte är här. Han borde vara på varenda debatt om hälsa, ohälsa och förebyggande arbete. Skatter har också med detta att göra.

Jag håller med Chatrine Pålsson om dubbelmoralen. Det är dubbelmoral att ha statliga Svenska Spel som vi vill tjäna mycket pengar på, och samtidigt utsätts folk för så mycket skada. Alkoholen är den största av alla dubbelmoraler.

Chatrine Pålsson citerade barnombudsmannen, om vuxnas förvridna sätt att påverka barnen. När jag var ny i riksdagen var jag först ersättare i utbildningsutskottet. Nu hinner vi som är så få inte vara ersättare så länge, men jag hade tillfälle att följa med de ordinarie ledamöterna i utbildningsutskottet. Jag lyssnade på en debatt om varför inte alla kampanjer om tobak, alkohol och andra droger hjälper. Varför blir inte ungdomarna bättre? När man hade pratat om detta i en timma kände jag att mitt hjärta höll på att hoppa ur bröstet. Jag satt vid sidan, och jag gick fram och frågade om jag kunde få ordet fast jag är ersättare. ”Nej, det brukar inte vara så, men fråga ordföranden.” Jag frågade ordföranden, och hon sade: ”Visst får du det.” Vid det laget darrade hela jag. Jag sade: ”Det är väl inte konstigt att det inte går, för de gör ju bara som vi gör.” Jag tittade mig omkring. Alla tittade alldeles stelt framför sig. Ingen rörde en min, utom Barbro Westerholm som nickade och log. Då blev jag väldigt glad. När jag gick därifrån sade den ordinarie ledamoten som jag var ersättare för: ”Nu har du gjort historia i utskottet. Det är första gången som en ersättare har yttrat sig.” Det var min debut! Men jag tror att utskottet har moderniserat sig. I vårt utskott får vi prata fast vi är ersättare.

Det är klart att vi ska måna om det sociala kapitalet och grönområden. Jag är glad att koloniträdgårdar finns med i utskottstexten. Mina favoritmotioner handlar om koloniträdgårdar. Det är jättebra.

Jag vill sluta med att yrka bifall till en speciell reservation som handlar om HBT-personers situation. De nämns inte så ofta, utan man har koncentrerat sig på homosexuella och bisexuella människor. Transpersoner nämns aldrig. Därför vill jag ömma för den gruppen. Det är reservation nr 11.

I tobaksfrågor ser vi en liten ljusning. Vi kan se ett resultat av att lagar kan hjälpa. Jag hörde på radion häromdagen hur man rökte för sista gången på pubar i New York. Det går alltså att genomföra med lagstiftning.

Det talades länge om att man måste få röka när man är på restaurang, dricker och äter gott, eller att så många i personalen röker. Men när det här gjordes om till ett arbetsmiljöproblem gick det att införa förbud. Det känns jättebra.

Sedan finns det många andra problem med ungdomar och tobak. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 2 i tobaksbetänkande SoU4.

Anf. 15 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hör ofta Kerstin-Maria Stalin prata om goda exempel. Jag tycker att det är jättebra. Vi behöver nog var sin korg, och kanske två korgar var, som samlar ihop dem. Men inte heller goda exempel räcker riktigt att framföra. Jag undrar om Kerstin-Maria Stalin också ger goda exempel och goda förslag till regeringen som man skulle kunna lägga förslag på som kunde bli verklighet här i landet.

Nu vill jag ta upp en annan sak, som berör barn och ungdomar, och det är att aborterna bland ungdomarna på nytt ökar ganska mycket.

Ungdomsmottagningar har varit en mycket kär fråga för Kristdemokraterna, och vi har under många år haft som ambition att det ska finnas minst en ungdomsmottagning i varje kommun. Vi tror att den är otroligt viktig för våra barn och ungdomar.

Jag vill då ställa frågan: Vad har Miljöpartiet gjort aktivt för att förebygga aborter bland ungdomar och för att se till att det finns utrymme för ungdomsmottagningar i varje kommun?

Anf. 16 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Om jag har framfört det här till regeringen? Jajamänsan – jag jobbar som en röd räv för det. Men det är svårt. Ni vet alla hur finanserna fungerar. Men jag tänker inte ge upp, och jag tänker fortsätta med det.

Miljöpartiet verkar hela tiden för ungdomsmottagningarna. Jag har mycket kontakt också med landstingen. Nu är inte alla ungdomsmottagningar landstingsdrivna, men många är det. Just själva ungdomsmottagningens existens, att det finns personal och gott om personal och att man jobbar på ett bra sätt påverkar aborttalet. Det gör vi, och det fortsätter vi med.

Anf. 17 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill då ställa en fråga när det gäller kompetensen på ungdomsmottagningarna, om den är tillräcklig för att hjälpa våra barn och ungdomar som kommer dit med allehanda problem. Det är ju inte bara relationer när det gäller sexuella frågor utan också andra relationsfrågor.

Jag vill också ställa frågan när det gäller kompetensen ute i kommunerna för att hjälpa våra barn och ungdomar, om Kerstin-Maria Stalin har någon åsikt om den och i så fall vilken.

Anf. 18 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Den kompetensen är inte vad den borde vara överallt. Det är någonting som vi verkligen har fått jobba med.

På den ungdomsmottagning där jag jobbade, i Borlänge, hade vi turen att ha en mycket bred ungdomsmottagning från början, med alla yrkeskategorier. Men sedan har vi fått slita med landstings- och kommunpolitiker – inte hela tiden, utan vi har kunnat vila och jobba också. Varje gång det har varit neddragningsshot i luften har vi jobbat på som bara den. En gång sade vi: Är det så att vi ska gå under här ska vi gå under med ett så stort brak att det lyser över hela Sverige. Men det hände inte.

Man måste jobba hela tiden. Så är det.

Anf. 19 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin inledde sitt anförande med att säga att ni har haft svårt att få ihop det och svårt att se helheten, och hon beklagade sig. Det var väl ingenting nytt – från borgerligheten har vi sett det här länge.

Sedan kom Kerstin-Maria Stalin in på goda exempel och sin korg. Hon nämnde bland annat företagshälsovården och Stora Enso. Från moderat sida har vi hävdats att man ska återuppväcka den företagshälsovård som fanns tills för ett par år sedan, när Socialdemokraterna och regeringen kringskar företagshälsovårdens möjligheter att agera nära de anställda.

Då måste jag fråga: Är Kerstin-Maria Stalin beredd att gå på vår linje och ge mer möjligheter till företagshälsovården för att den ska kunna

agera, möjligheter som den hade till för ett par år sedan? Det gäller då den sjukvårdande behandlingen.

Prot. 2002/03:89
11 april

*Mål för folkhälsan och
vissa tobaksfrågor*

Anf. 20 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det är väldigt lätt att svara på den frågan: Jag är mycket beredd att gå på den linjen. Men jag ska ha med mig alla. Jag ska ha med mig alla med mycket goda argument. Jag är fullständigt övertygad om att företagshälsovården måste återupprättas, på ett bra sätt.

Anf. 21 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Kerstin-Maria Stalin. Då ser jag fram mot ett bifall till nästa reservation som vi kommer med i den frågan.

Ett annat gott exempel som Kerstin-Maria Stalin nämnde var ungdomsmottagningen. Där vill vi från Moderaternas sida ta mer av de pengar som går till statligt folkhälsoarbete och lägga lokalt och regionalt.

Jag hörde kommunalrådet i Malmö, socialdemokraten Ilmar Reepalu, som också är ordförande i Kommunförbundet Sverige, när han sade att vi har haft de största skatteökningarna på 25 år i det här landet, att vi ser att det inte räcker utan att vi dessutom måste skära ned på kvalitet och annat. Då är det än viktigare att vi får de här statliga pengarna till folkhälsa som jag tycker att vi skulle kunna omfördela för att möta ungdomarna nära ungdomsmottagningarna, möta de blivande föräldrarna på mödravårdscentralen, möta eleverna på skolan och så vidare.

Det finns många exempel på vad vi skulle kunna stoppa i Kerstin-Maria Stalins korg för att ge den nära information och det utbyte som jag tror är viktigt för folkhälsan.

Jag undrar lite grann vad Kerstin-Maria Stalin har emot att vi tar statliga pengar och satsar lokalt och regionalt för att uppnå denna effekt.

Anf. 22 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att svara på frågan om att ta statliga pengar till detta. Det är en stor sak, och det kan inte jag personligen bara stå här och lova. Det är delade meningar om det ska vara statliga pengar eller inte.

Däremot kan man ute i landsting och kommuner propagera väldigt mycket för prioritering av ungdomsmottagningar, för det är en förhållandevis billig verksamhet. Den kostar mycket mindre än många andra jättetjusa, glansiga verksamheter. I Borlänge har vi någonting som heter *Youth at risk*, där man har tagit konsulter från England, som kostar jättemycket pengar. Där kan man prioritera om och prioritera sådant som är bra men inte så dyrt.

Anf. 23 MARINA PETTERSSON (s):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till förslagen i betänkanterna SoU7 och SoU4 och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! När man ser sig om i världen är det lätt att få tanken: Vilken tur jag har som föddes i Sverige. Och visst kan vi känna tacksamhet att få leva i ett land som vårt.

Men det är knappast turens eller lyckans förtjänst att det ser ut som det gör i vårt land. Nej, i stället är vår välfärd, som trots brister kommer

alla till del, resultatet av en väldigt medveten politisk strategi. Rättvisa, jämlikhet och solidaritet har varit vägledande. Tillväxten har inte bara skapats utan också fördelats efter principen om allas rätt till ett värdigt liv.

Den gemensamma sektorn ger vård, omsorg och utbildning, och vi betalar den tillsammans genom skatter. Sverige är med internationella mått ett av världens friskaste länder. Allt detta hänger ihop.

Allmänt sett blir vi friskare. Vi lever längre. Vi mår bättre. Detta hänger ihop med en lång tradition i vårt land av förebyggande arbete, och den generella välfärden har varit grunden. Men den har också stötts av medvetna satsningar på till exempel BVC och mödravårdscentraler, på information om alkohol, narkotikans och tobakens skadeverkningar men också genom en restriktiv alkoholpolitik och en vägran att liberalisera knarket i vårt land.

Så har vi på område efter område haft inslag som har medverkat till en god hälsa för hela befolkningen i landet. Vi ser det på den ökade livslängden. Vi ser det på att vi internationellt sett har haft en mycket låg spädbarnsdödlighet. Vi ser det också i framgångarna med smittskyddsarbetet.

Samtidigt har klyftorna ökat, och stora grupper har fått sämre hälsa. Var hittar vi då dessa människor? Jo, vi hittar dem i stora grupper där man har sämst löner, till exempel de grupper där man kanske inte har en morgontidningsprenumeration. Där hittar vi också de här människorna, som har problem med ohälsan. När det gäller rätten till en god hälsa skiljer det sig också mellan man och kvinna och beroende på etniskt ursprung.

I min egen hemstad, Filipstad i Värmland, är ohälsotalet väldigt högt. I en närliggande stad, Kristinehamn, är ohälsotalet 59 för män och 80 för kvinnor. Detta kan jämföras med rikets värden för år 2000 på 40 för män och 57 för kvinnor. Folkhälsoarbetet handlar också om att nå en verklig jämställdhet mellan könen och om att gå vidare med att minska skillnaderna i ohälsan mellan könen. Men det handlar även om att minska de regionala skillnaderna när det gäller hälsa.

Människors hälsa handlar ytterst om hur vi förmår att stödja människorna i de situationer där de riskerar hälsan. Det handlar förvisso om individens ansvar, men det handlar ytterst om faktorer runtomkring oss och hälsans bestämningsfaktorer, livsvillkoren för människorna.

Det betänkande som vi i dag debatterar utgår från regeringens proposition *Mål för folkhälsan*. Här behandlas ett antal motioner. Med beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag kan vi lägga grunden för hur vi ska arbeta med folkhälsofrågorna under de kommande åren. Vi fastställer ett nationellt mål för folkhälsan, och vi identifierar elva målområden som vi ska arbeta med. Vi fastställer en ordning för hur målen ska följas upp och hur de ska utvärderas, och vi tillsätter en nationell ledningsgrupp för att leda detta arbete.

Såvitt jag har förstått kommer arbetet med ledningsgruppen att direkt ledas av folkhälsominister Morgan Johansson. En utredning har också tillsatts för att se över vilka lagar som behöver ändras för att stödja arbetet för en bättre folkhälsa. Ett arbete med att ta fram indikatorer för sådant som påverkar hälsan har nyligen presenterats och lagts fram för regeringen av Folkhälsoinstitutet.

Mycket av det som föreslås är sådant som redan är på gång och som har uppmärksammats. Mycket arbete görs på olika nivåer, nationellt, regionalt och lokalt. Mycket görs också på bredden inom olika verksamhetsområden och myndigheter när det gäller just de delar inom varje verksamhetsgren som måste bearbetas för att få ett gott resultat för folkhälsan. Styrkan ligger nu i att allt detta arbete samlas under ett gemensamt nationellt mål, nedbrutet på olika målområden och med gemensamma kriterier för utvärdering och uppföljning.

Majoriteten i utskottet välkomnar detta och kan således inte biträda de motioner där man vill avslå propositionen och dess innehåll. Utskottet ställer sig bakom det förslag till övergripande nationellt folkhälsomål som propositionen anger om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Det är det målet som ska vara vägledande och bärande samtidigt som vi förutsätter att arbetet med de elva konkreta målområdena utvecklas.

Målen ska också stimulera och inspirera arbetet lokalt och kommunalt, och det ska riktas in på sådant som verkligen kan påverka utvecklingen av människors hälsa i positiv riktning. Det handlar alltså om livsvillkoren, miljöerna, produkterna och levnadsvanorna. Målområdena är valda för att det är vetenskapligt påvisat att avsaknad av politik faktiskt leder till ökad ohälsa inom dessa målområden. Ska vi kunna skapa ett friskare Sverige blir de elva målområdena avgörande.

Fru talman! På folkhälsområdet hittar vi också djupa ideologiska skillnader i politiska värderingar. Till stor del har folkhälsoarbetet ett brett stöd i riksdagen, men Moderaterna tonar onekligen fram som det stora undantaget och skiljer sig markant från oss andra. I sina motioner lägger Moderaterna hela ansvaret för hälsan på den enskilde. Man bortser från all samstämmig forskning och erfarenhet som pekar på det som vi kallar det sociala arvets betydelse. Man anser att folkhälsoarbetet är att styra och lägga sig i.

Studerar man de moderata förslagen närmare finner man, till exempel i deras motion nr 29, att höga skatter ger stora folkhälsoproblem. Det sade ju också Cristina Husmark i sitt anförande här. Att sänka skatten är uppenbarligen den mirakelmedicin som det moderata partiet tror ska göra att man klarar av allt i samhället, också uppgiften att förbättra folkhälsan. En annan väg är att vi ska stänga Folkhälsoinstitutet. Ja, man kan bli förvånad.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att det såväl i remissdebatten som i flera motioner och i utskottsreservationer finns en del kritik mot propositionen. Jag tycker ändå att det är viktigt att slå fast att det faktiskt finns en väldigt bred samsyn runtomkring frågorna, med undantag av Moderaterna som vill gå sina egna märkliga vägar, när det gäller att förbättra ohälsan. I stort sett är vi överens, och det är en styrka.

I grunden berör dessa frågor det som ligger närmast mitt politiska hjärta som socialdemokrat. Det handlar om att ta itu med orättvisor i samhället. Ohälsan är ju en klassfråga. Men arbetet för en bättre folkhälsa är också en viktig fråga för mig som kvinna. Det är faktiskt så att mycket arbete återstår när det gäller orättvisor mellan könen, så frågan om hälsa är också en fråga om jämställdhet.

Nu har vi alla ett ansvar för att det här arbetet ska lyckas. Det handlar om stat, landsting, kommun, näringsliv, fackliga organisationer, folkrörelser och också de enskilda. Vi har inte råd att misslyckas.

Anf. 24 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Marina Pettersson.

Den första gäller att vi från Centerpartiet tycker att det är denna riksdag som ska ta besluten om målen – vi föreslår 20 mål. Vi vill inte att besluten ska tas i slutna regeringsrum och på myndigheter. Jag vill fråga: Varför kan inte utskottsmajoriteten tillmötesgå oss på den punkten? Det handlar om politisk förankring.

Jag förstår att vi inte kommer någonstans nu. Därför ska jag komma med en följdfråga. Om nu folkhälsoministern avser att själv leda det här arbetet undrar jag om Marina Pettersson och Socialdemokraterna är beredda att medverka till att alla övriga partier i denna kammare på ett aktivt sätt i förberedande arbete ska kunna delta i det fortsatta jobbet för att utveckla folkhälsoarbetet. I stället för att reagera på redan fattade beslut vill åtminstone jag och Centerpartiet vara med och agera.

Den andra frågan handlar om regionala skillnader. Jag ska ge ett erkännande. Marina Pettersson nämnde regionala skillnader i sitt anförande – det finns inte ett ord om det i vare sig proposition eller betänkandet. Det hedrar Marina Pettersson. Kanske skiner Filipstadshembygden igenom. Jag tror att vi utifrån våra utgångspunkter är överens om att det krävs åtgärder. Men varför finns det inte några analyser och förslag om att hela de regionala hälsoklyftorna?

Detta är två frågor som jag hann med.

Anf. 25 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var några frågor som Kenneth nu ställde till mig. Jag ska ta dem en efter en.

Först gäller det Folkhälsokommitténs betänkande och förslag med olika mål och delmål och varför inte riksdagen kommer att anta de mål som är föreslagna. Det är mycket som är bra när det gäller Folkhälsokommitténs betänkande. Men vi får också komma ihåg att vi har en ny inriktning i arbetet med folkhälsan.

Utifrån den tid då Folkhälsokommitténs förslag lades fram, och målområdena, har inriktningen förändrats. I stället för att fokusera på indikatorer som sjukdomar och sådant ska arbetet med att välja indikatorer mäta sambandet med livsvillkoren ute i samhället för människorna. Då blir det bestämningsfaktorer i stället. Det arbete som bland andra Folkhälsoinstitutet har bedrivit, och de nya förslagen till indikatorer, har nyligen lagts på regeringens bord.

När det gäller de regionala skillnaderna i fråga om hälsa kommer självklart de indikatorer som läggs fast i det senare arbetet av regeringen att visa de regionala skillnaderna ända ned på kommunnivå. Det är ju helt klart.

Anf. 26 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ska upprepa frågorna. Den första frågan handlade om att riksdagen förvägras att vara med och fatta besluten om folkhälsomålen. Då var min följdfråga: Är Marina Pettersson och Socialdemokraterna

intresserade av att medverka till att alla partier, åtminstone de som vill, här i kammaren på ett aktivt sätt får vara med i processen att ta fram folkhälsoarbetet inför framtiden? Jag tror nämligen att det är väldigt viktigt att det är mångas insatser som leder till resultaten. Som någon sade: En kan inte göra allt, alla kan göra något, men det är tillsammans som vi når resultaten.

Den andra frågan gällde de regionala skillnaderna. Det är åtgärderna jag efterlyser. Var finns åtgärderna för att vi ska kunna få de hälsoklyftor som finns i landet överbryggade? Var finns förslagen så att Filipstad och även orter i Dalarna och på andra håll som har höga ohälsotal får en möjlighet att få livskraft och livskvalitet på samma villkor som övriga landet? Var finns förslagen?

Sedan var det detta med att stödja de sociala miljöerna för individer. Det togs bort gentemot Folkhälsokommitténs förslag. Jag tycker att det är väldigt tråkigt. Jag tror att detta med gemenskap, ett kooperativt synsätt, trygghet och att utveckla välfärden är frågor som vi måste ha med oss i det framtida arbetet, och jag beklagar att inte majoriteten har insett det.

Anf. 27 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller de regionala skillnaderna har ju arbetet påbörjats nu. I den fortsatta planeringen och det fortsatta arbetet, där de här indikatorerna kommer att visa på de regionala skillnaderna, är det klart att det kommer att växa fram nya politiska förslag och så vidare. Vi kommer alla att delta i arbetet med folkhälsan. Självklart kommer vi att göra det. Det finns många olika vägar för att kunna påverka arbetet både här i riksdagen och ute bland befolkningen. Det är också vars och ens ansvar bland oss att föra ut det här budskapet, att nu ska vi faktiskt ha det här lyftet för folkhälsan och att kommuner, landsting och organisationer ska jobba aktivt med de här nya målen.

Anf. 28 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Marina Pettersson talade inledningsvis om stora grupper med låga löner. Det gäller speciellt kvinnor. Då kan jag tillägga att de kvinnorna finns inom den offentliga sektorn, inlåsta i monopol där man har svårt med inflytande och påverkan. Och det är ju inte bara jag och Moderaterna som säger detta, Marina Pettersson. Det har Kommunal själva sagt i alla sina utvärderingar.

När det gäller integration och utanförskap kan jag bara instämma i att det här är ett problem. Integrationspolitiken har misslyckats och lett till utanförskap för många. Men varför, Marina Pettersson, står det ingenting om detta i folkhälsopropositionen om det nu är så viktigt, vilket jag tycker att det är?

Sedan kom Marina Pettersson in på ideologiska skillnader. Hon förta- lar Moderaterna. Det är ännu ett bevis för att när vi skriver våra anföranden kvällen innan sitter vi inte och lyssnar på vad som faktiskt sägs i den här talarstolen. Jag kan bara tala om vad jag sade. Sedan kan Marina Pettersson titta i protokollet.

Jag säger att en folkhälsopolitik måste ta sin utgångspunkt i att upp- muntra människorna att vilja göra sitt bästa. Man ska få bli hörd, man ska kunna påverka sin vardag och man ska dessutom få utrymme för att bry sig om andra. Folkhälsan måste alltså sträva efter att man ska kunna

försörja sig själv, bli respekterad som människa, få en god utbildning och tillåtas växa. Jag skulle bli besviken om inte också Socialdemokraterna ställde upp på det.

Sedan talar Marina Pettersson om att vi vill lägga ned Statens folkhälsoinstitut. Vi vill ju inte lägga ned en del av den verksamhet som finns där, men vi vill föra över den till Socialstyrelsen. Vi vill satsa 10 miljoner kronor mer på forskning på de här områdena. Vi vill starta ett nytt institut för medicin och hälsa för att få en bred syn på det här.

Att styra och ställa, Marina Pettersson, det tycker jag att Socialdemokraterna gör. Vi vill minska skatten för låginkomsttagarna och göra det möjligt för dem att själva bestämma över sin vardag. Marina Pettersson vill ge dem bidrag. Det tycker jag i stället är att styra och ställa.

Anf. 29 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Cristina Husmark Pehrsson! Det är ju faktiskt så, vill jag noga poängtera, att ni skriver i er motion att tillväxt är en kombination av att fler arbetar och att arbetet utförs effektivare samt att fokus ska skifta från omfördelning till tillväxt. Jag och mitt parti menar ju att tillväxt och hälsa skapas genom att man ger trygghet och bra arbetsmiljöer och har ett skatteuttag som omfördelar efter behov hos befolkningen.

Du frågar om inflytande på arbetsplatser och att Kommunal har talat om det här med låga kvinnlöner. Självklart ska vi höja kvinnornas löner. Det ska vara lika lön för lika arbete. Inflytandet på våra arbetsplatser ska stärkas för den enskilde arbetstagaren. Det ska bli mycket bättre arbetsmiljöer, och det arbetet pågår. Regeringens elvapunktersprogram när det gäller arbetsförhållanden ute i landet är ett påbörjat arbete, och det ska fortsätta. Inflytande över och påverkan på sin egen arbetssituation är oerhört viktigt. Det som är allra viktigast är att vi får jämställdhet när det gäller lönerna och lika lön för lika arbete ska gälla.

Anf. 30 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Marina Pettersson lyssnade kanske inte på vad hennes partikamrat Ilmar Reepalu sade i TV i går. Han talade om att vi inte har råd ute i kommunerna. Det är ett svårt ställningstagande just detta hur vi ska göra med lönerna till Kommunal. Men vi måste väl vara överens om att det är en tillväxt som behövs i det här landet. För att vi ska kunna ge de här höga lönerna till offentligt anställda, för att vi ska kunna ge en bra skola till våra barn och för att vi ska kunna ge en bra omsorg är ju tillväxt det första vi måste se till att få i det här landet.

Men jag tänker lämna den frågeställningen och passa på att fråga Marina Pettersson en annan sak. Det handlar om en reservation som vi har om nikotinersättningsprodukter. Jag kan inte låta bli att undra en sak, och det kanske inte Marina Pettersson kan svara på här, för det är en skattefråga, men varför ger regeringen lägre skatt på billighetscigaretter? Det förstår jag inte. Det gör ju bara billiga cigaretter ännu billigare och mer attraktiva. Det tycker jag går stick i stäv med en restriktiv tobakspolitik.

Till min fråga: Vad är det som gör att Marina Pettersson inte vill att det ska säljas nikotinersättningsprodukter där det säljs tobak med högre nikotinhalt? I min by, i Kågeröd, har vi en snabbköpskassörska som är apoteksombud. Hon får lov att sälja och ge information om nikotinersättningsprodukter när hon jobbar på Konsum. Men när hon vikarierar ibland

på lördagar och söndagar och går 400 meter till kiosken, där man säljer tobak, då får hon inte lov att sälja. Hennes kunskaper blir tydligen som bortblåsta på de 400 meterna till kiosken.

Då innebär det att den person som behöver det här får lov att åka till Helsingborg, fyra mil, eller Malmö, sex mil. Det är de enda ställena där det finns öppna apotek under lördagar och söndagar. Varför får inte snabbköpskassörskan med sina kunskaper, som säljer det till vardags i Konsum i Kågeröd, också sälja det i kiosken i Kågeröd?

Anf. 31 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var tråkigt att han hade så lång väg dit.

När det gäller nikotinersättningsmedel är det som Cristina Husmark Pehrsson säger att Apoteket AB har utfärdat riktlinjer så att apoteksombuden ska kunna ha detta tillgängligt så att det kan försäljas hos dem.

Men om det ska gå så långt att det ska finnas och säljas överallt där cigaretter säljs skulle det ganska snart också kunna bli ett ersättningsmedel för cigaretter, alltså att man skapar ett nytt beroende. Jag har själv haft bekanta som har börjat använda ersättningsmedel när de har slutat röka, men sedan har de inte kunnat sluta med dessa ersättningsmedel, och åren har gått. Vi måste därför vara uppmärksamma på detta.

Anf. 32 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag tänkte spinna vidare på den tråd som Kenneth Johansson tog upp. Om man vill bedriva en effektiv och vetenskapligt grundad folkhälsopolitik blir man inte omedelbart populär. Det har vår nye folkhälsominister fått erfa. Då är naturligtvis en bred samsyn en stor tillgång. Jag skulle önska att utskottsmajoriteten förklarade att man vill ta vara på den. Detta betänkande ger ju ett ganska splittrat intryck trots att vi har en ganska hög grad av enighet. Det får vi väl alla ta något ansvar för. Men jag tycker att utskottsmajoriteten har det största ansvaret, men även regeringen som inte tog vara på det stora arbete som hade gjorts i Folkhälsokommittén där det var en bred politisk samsyn.

Om folkhälsoministern hade varit här när vi behandlar hans proposition – han har väl något mycket viktigt för sig, förstår jag – hade jag frågat honom. Nu får jag i stället fråga utskottsmajoritetens företrädare. Är ni beredda att ta till vara den samsyn som finns, så att vi undviker detta splittrade intryck, till exempel genom att göra som Kenneth Johansson föreslog, att ta in de partier som vill i det förberedande arbetet? Man ska ju tillsätta en nationell ledningskommitté med myndigheter. Där kan ju även riksdagen vara med om man inte får vara med och fastställa målen.

Den andra frågan som jag har är om utskottsmajoriteten håller med om att det är fel proportioner mellan förebyggande insatser och vårdande insatser. Vi satsar ju mångdubbelt mer på att reparera skadorna. Vi borde satsa mer på de förebyggande insatserna.

Min tredje fråga, som anknyter till det som jag sade inledningsvis, är om utskottsmajoriteten håller med om att vi på lång sikt inte kan lägga operativt arbete i olika kommittéer i Regeringskansliet, utan då måste Folkhälsoinstitutet få det mandat som man gavs på den socialdemokratiska regeringens förslag när Folkhälsoinstitutet bildades i början av 90-talet i stället för att ta ifrån det uppgifter och lägga dem i Regeringskansliet.

Anf. 33 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller vårt sätt att arbeta med folkhälsofrågorna hädanefter kommer jag att tänka på att det faktiskt finns ett sätt på vilket utskottet kan påbörja detta arbete. Riksdagen har ju antagit nya riktlinjer för sitt sätt att arbeta, och vi ska mer utvärdera våra beslut. I det arbetet skulle vi väl kunna fokusera på folkhälsoområdet. Sedan får vi väl se vart det bär. Det är ett tänkbart förslag.

Jag kan i dag inte svara på frågan om Folkhälsoinstitutets ställning i framtiden.

Anf. 34 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Att tillsätta parlamentariska utredningar som Folkhälsokommittén är ett sätt att låta alla vara med och bygga upp folkhälsopolitiken. Men då får man inte lägga deras betänkanden åt sidan när man ska komma till skott som man i stor utsträckning har gjort, som vi har hört här i debatten, och på ett lite klåfingrigt sätt säga att regeringen nu helt och hållet ska bestämma målen. I så fall får man också fullfölja det som man kommer överens om.

Nu vill jag ge folkhälsoministern ett erkännande när det gäller den akuta situationen med alkoholreklamen. Då visade han verkligen beredskap att skapa samsyn. Och det är inte något som omedelbart är populärt. Det är bra att vi är överens om det. Men vill man fullfölja det synsättet slipper man den splittrade bild som vi har fått i detta betänkande. Då kan man naturligtvis göra som Marina Pettersson säger, att vi arbetar i utskottet på det viset. Men man kan också ta in riksdagen i det förberedande arbetet på det sätt som Kenneth Johansson pekade på.

Vad jag nu begär är inte att utskottsmajoriteten ska säga hur Folkhälsoinstitutet ska jobba i framtiden, utan jag vill ha ett mer principiellt uttalande om huruvida det är rätt att dra in operativt arbete i Regeringskansliet i alkoholfrågan och i narkotikafrågan eller om vi på sikt ändå ska låta myndigheterna sköta det operativa arbetet och låta regering och riksdag syssla med det som vi ska göra.

Anf. 35 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller nya mål för folkhälsan som riksdagen ska fatta beslut om kommer det hela tiden att fordras ny forskning, ny statistik, nya folkhälsoindex och så vidare. Men beträffande bestämmelser och delmål fordras det också mer arbete och mer underlag från bland annat Folkhälsoinstitutet för att välja ut de indikatorer som bäst mäter sambanden mellan olika faktorer och deras effekter på folkhälsan.

Majoriteten i utskottet delar regeringens uppfattning att detta arbete med bestämmelser och beslut ska ligga hos regeringen.

Anf. 36 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Marina Pettersson började sitt anförande med att tala om att Sverige egentligen är bäst jämfört med andra länder när det gäller folkhälsa och att vi svenskar skulle må så mycket bättre. Det är sant när det gäller kroppen. Men åtskilliga folkhälsorapporter har faktiskt bevisat att den psykiska ohälsan är ett allt större hot mot oss och inte minst mot våra barn. Jag kommer självklart att även i denna replik att tala om barnen.

Jag anser att det är fel när Marina Pettersson säger att ohälsa enbart beror på klassklyftor, eller hörde jag fel? Det finns statistik på att 83 % av skolbarnen känner sig stressade. Då handlar det näppeligen inte om klassklyftor. I så fall skulle det inte stämma.

Det andra som jag skulle vilja fråga om när det gäller våra barn handlar om de köer som har uppstått i de allra flesta landsting till barnpsykiatri. Det finns ett antal barn som får vänta upp till ett år efter att man har bedömt att de behöver vård. Jag vill fråga Marina Pettersson om hon anser att detta på något sätt är rimligt. För ett barn är psykisk ohälsa inte bara ett hot varje dag, utan den normala utvecklingen kan också skadas av detta. Jag vill därför ställa den konkreta frågan och också fråga vad regeringen gör med anledning av det.

Anf. 37 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan om väntetiderna till barnpsykiatri. Det är väldigt olyckligt att det är på det viset att små barn ska få vänta upp till ett år för att få undersökning och behandling. Detta är absolut inte bra.

I fråga om landstingens roll i detta arbete hoppas jag att man nu fokuserar på detta problem och ser till att minska köerna för barn som behöver barnpsykiatri eftersom det är fruktansvärt olyckligt att det är på det viset.

Anf. 38 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Då förutsätter jag att man också lägger fram förslag för att råda bot på detta så att det inte bara blir ett uttalande. Men det är bra att Marina Pettersson uttalar sig.

Kristdemokraterna hade en valslogan: Mer tid för barnen. Vi tror nämligen att det är oerhört viktigt att vi vuxna tar mer tid för våra barn. Det kan vi inte lagstifta om. Men vi kan ge förutsättningar för att familjen själv ska få påverka sin situation, få inflytande och få göra det som man anser är bäst för barnen. Det finns nämligen ingen som känner barnen bättre än föräldrarna.

Jag måste få fråga med tanke den ökade stressen: Är Socialdemokraterna verkligen så fastlåsta att man inte kan ge svenska familjer ett betydande att prioritera det som är bäst för deras barn?

Anf. 39 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Psykisk ohälsa hos våra barn är inte bra, och det är inte heller bra att den ökar. När vi tittar på ohälsomåttan vad gäller självmord bland unga och tonåringar kan vi se att de ibland ser den tragiska utgången som den enda utvägen. Det är fruktansvärt att det ökar. Självklart ska vi ge stöttning i föräldrarollen. Vi ska se till att skolan blir mer human, inte så pressad. Jag själv tycker att det vore en rättighet till exempel att barn fick slå sig ned och få frukost när de kommer till skolan. Många barn går hemifrån utan frukost, för kylskåpen är tomma.

Det är mycket som kan göras på det här området, och mycket arbete återstår. Vi socialdemokrater vill se en utbyggd föräldraledighet med ytterligare pappamånader. Vi har olika mål för stöttning av föräldraskapet. Det som är särskilt viktigt är att skolan har personalresurser för de

individer som hamnar i dessa svåra situationer och bra ledare inom skolan som kan se barnen.

Anf. 40 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Enligt svensk lag har arbetstagare rätt till rökfri arbetsmiljö. Så beslutade riksdagen 1994. Redan då var man medveten om riskerna med passiv rökning. Trots den lagen och trots den kunskapen har Centerpartiet varit det enda parti som kräver förbud mot rökning från och med den 1 januari 2004.

Vad vill de andra? Ja, vi kan titta i utskottets betänkande. Utskottet delar där regeringens uppfattning att ett mål bör vara att alla serveringsmiljöer ska vara rökfria den 1 januari 2004. Utskottet delar också regeringens uppfattning att en utredning om effekterna av att genom lag besluta om rökförbud bör tillsättas. Ja, en utredning!

Jag skulle kunna spara pengarna för den utredningen, och jag skulle också spara den tid som man spiller i väg genom att tala om vad som kommer att hända. Jo, även de här arbetstagargrupperna inom restaurang och krog kommer att få en rökfri arbetsmiljö. Astmatiker kommer också att kunna gå på krogen. Restauranggäster, krogbesökare kommer att slippa utsättas för passiv rökning. Håret och kläderna kommer att vara fräscha även dagen efter ett krogbesök. Därför yrkar jag bifall till reservation 1 i socialutskottets betänkande nr 4.

Utöver den fysiska miljön är det också otroligt viktigt vilka signaler som vi väljer att sända eller inte sända. Talar vi om att det inte är tillåtet att röka i offentlig miljö visar vi att vår syn är att rökning är oacceptabel i det offentliga rummet. Det är väldigt viktigt.

Som stöd för dem som trots allt försöker att sluta röka har jag i likhet med Kristina motionerat om att nikotinersättning ska få säljas där tobaksvaror säljs. Så lätt får det inte vara att sluta, men så lätt får det vara att börja.

Om man skulle föra det resonemanget att nikotinersättning inte får vara så lättillgänglig skulle man i konsekvensens namn säga att tobak endast kan fås mot recept. Det förslaget har jag däremot inte sett i betänkandet.

Tobak är inte det enda ämne som diskuteras. Den är enbart skadlig, men det finns andra ämnen som kan vara till skada men också till glädje.

Att vara trygg i sig själv och ha ett sunt förhållningssätt till sin kropp är inte alla förunnat. Ungdomars värld är en spegelbild av vår, och attityder och fördomar går tyvärr i arv. Detta skulle kunna brytas om man satsade mer på en bra sex- och samlevnadsundervisning där det inte är tekniken som ska förevisas utan samtalet om människors lika rätt och värde och hur man omsätter det i handling, där man till exempel genom rollspel eller andra processer fick ungdomar att få insikt om sin och andras situation, hur det är att upptäcka sin egen homosexualitet eller hur det ser ut med jämställdhet mellan flickor och pojkar, mellan kvinnor och män så att de på så sätt får en större förståelse och en medvetenhet om sin egen roll.

Det är viktigt att redan i tidiga år få goda vanor. Det kan man ha nytta av hela livet. Det gäller både motion och matvanor. Att satsa på detta i tidiga år är att förebygga framtida ohälsa. Mycket finns det att vinna både socialt, ekonomiskt och mänskligt.

Jag har fyllt på Kenneth Johanssons tidigare anförande, och jag står givetvis bakom Centerpartiets alla reservationer. Jag hoppas att ni, när ni nu snart går hem på ledighet och har hela helgen på er att tänka, kommer tillbaka nästa vecka och stöder Centerpartiets inriktning i det folkhälso-politiska utskottsbetänkandet. Det vore bra för folkhälsan.

Anf. 41 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Annika Qarlssoon ställde frågan varför vi andra i utskottet inte hade ställt upp på reservationen från Centerpartiet om förbud från och med den 1 januari. Jag kan glädja Annika Qarlssoon med att hela utskottet har en varm och innerlig önskan att det helst före den 1 januari ska vara rökfritt på alla restauranger och serveringsmiljöer. Men nu har vi i våra diskussioner haft kontakt med dem som arbetar ideellt med detta på Folkhälsoinstitutet och annorstädes, och de tycker att utskottets anklang är det som i verkligheten ska gälla. Alla är beredda, men man har lite omställningssvårigheter för att det här ska bli en verklighet. Efter min kontakt med Göran Boëthius, som har jobbat jättemånga år med detta och som tycker likadant, tänkte jag att jag kan vara trygg. Annars har vi precis samma ambitioner.

Det finns arbetsmiljöer som inte är rökfria. Jag tänker på alla dem som arbetar på olika hemtjänstupdrag och många andra som i arbetet utsätts för passiv rökning. Jag och Kristdemokraterna kommer att följa den här frågan med mycket stort intresse även fortsättningsvis för att nå målet, inte bara på papperet utan i verkligheten.

Anf. 42 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det var roligt att vi har stöd i frågan. Det här har vi ju drivit länge, det är inget nytt för i år att vi säger att det ska vara en lag på detta. Det handlar om att våga sända tydliga signaler, att våga tala om att det inte är nyttigt, ge tydliga signaler till våra ungdomar om att det inte är acceptabelt att röka.

Ni väljer att gå på en linje som ytterligare förhalar det hela. Det här kommer inte att vara färdigt till den 1 januari 2004. Det är självfallet fler som är utsatta för passiv rökning, men inte i den mängd och omfattning som restaurangpersonal.

Anf. 43 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att just personalen på krogar har haft ett jättebekymmer med detta. Men vi ska också ha klart för oss att det har hänt mycket under de senaste åren.

När jag var med i ungdomsförbundet i mitten på 1970-talet motionerade jag om rökfrihet i allmänna lokaler. Då var det nästan inte någon som trodde att det var möjligt. Så det har hänt jättemycket, och det är bra.

Jag tror att samhället har gett klara signaler. De flesta som läser utskottets betänkande ser nog att vi är väldigt tydliga om att det från den 1 januari 2004 bör vara rökfritt.

Och jag säger det igen: Ambitionen är ju att detta ska verkställas. Jag vet att det finns krogar som redan har rökfritt, och jag brukar uppmuntra dem: Inför rökfrihet redan från sommaren! Det är bättre än att vänta till den 1 januari.

Anf. 44 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Självklart finns det en frivillighet i detta. Det hade varit önskvärt om det hade varit möjligt med frivillighet över hela linjen. Då hade vi inte behövt lagstifta om rökfrihet.

Men det är många restauranger som inte har vågat förbjuda rökning av konkurrensskäl. Hade vi varit tydliga och sagt att rökning var förbjudet enligt lag hade man inte behövt att ta hänsyn till konkurrensen.

Sedan finns det de som vill värna rökfriheten eftersom de säger att många inte skulle gå ut på krogen om man inte fick röka.

Ett förbud skulle dessutom ha ett alkoholpolitiskt syfte. Man dricker kanske mindre om man inte får röka. Det vore en positiv bieffekt av förslaget.

Vi måste vara medvetna om hur viktig denna signal är för våra ungdomar om att det inte är accepterat att börja röka.

Anf. 45 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag hade inte tid att säga så mycket om tobaksfrågor i mitt anförande. Men Annika Qarlsson ger mig ju en anledning.

Jag tycker kanske att hon muckar gräl lite i onödan. Det står i utskottets betänkande att utskottet vidhåller sin uppfattning att ett mål bör vara att alla serveringsmiljöer ska vara rökfria den 1 januari 2004. Det är en mycket tydlig signal från hela utskottet. Dessutom har Folkhälsoinstitutet lagt fram en mycket bra rapport om saken.

Jag vill tillägga att många naturligtvis är oroliga för att ett förbud leder till att det blir färre som går på restaurang och att det inte blir lika roligt att gå på krogen. Här kan vi för en gångs skull säga att vi genom internationella erfarenheter vet att det inte kommer att bli sådana effekter. I Kalifornien har man haft rökförbud sedan länge, och New York håller på att införa rökförbud.

Det visar sig nog att det i själva verket blir både trevligare och populärare att gå på restaurang om man kan få frisk luft när man går ut och betalar dyrt för mat och dryck.

En del av oss kommer kanske ihåg hur stor tveksamheten var när man införde rökfria flygningar. I dag är det ingen som drömmer att det skulle vara tillåtet att röka på flygresor. Det är helt accepterat att där ska man ha friskt luft, både för passagerarnas och för personalens skull.

Man behöver inte vara så orolig, Annika Qarlsson. Det finns en stark vilja och ett enigt utskott som säger att målet är att det ska vara rökfritt från den 1 januari 2004.

Anf. 46 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det var roligt att höra att även Gabriel Romanus tycker att detta är en viktig fråga.

Vi skulle alla må mycket bättre av frisk luft. Det skulle vara fantastiskt bra ur ett folkhälsoperspektiv om vi fick det även på krogarna. Då skulle man dessutom kunna sitta kvar där längre och inte behöva gå hem så tidigt på grund av all rök.

Jag upplever det som att man inte har vågat sätta ned foten. Riksdagen fattade beslut 1994 om att alla arbetstagare har rätt till en rökfri arbetsmiljö. Tio år efteråt har inte denna grupp rätt till en rökfri arbetsmiljö. Det finns fortfarande anledning att vara pådrivande i dessa frågor.

Utredningar har en viss förmåga att fördröja saker. I många andra frågor brukar jag ha Folkpartiets, Kristdemokraternas och andra partiers stöd i den kritiken, men inte denna gång. Då får jag ladda på lite extra och vara extra kritisk när jag inte har några kamrater som är med mig i den ammunitionsförbrukningen.

Anf. 47 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte begära att Annika Qarlsson ska veta om det, men jag kan nämna att jag har väckt riksdagsmotioner i rökfrågan sedan 60-talet. Jag har inte så dåligt samvete för att jag skulle vara precis ny på banan.

Det är som Annika Qarlsson säger, att det tar lång tid att få genomslag för ett rökförbud. Men utskottet hänvisar ju inte till någon utredning. Vi måste läsa olika betänkanden. I det betänkande som jag har framför mig – nr 4 från socialutskottet – står det inte att frågan ska utredas, utan det står att utskottet vidhåller sin uppfattning att det ska vara rökfritt den 1 januari 2004. Däremot står det att det finns en rapport från Folkhälsoinstitutet som bereds i Regeringskansliet och att det ska komma ett förslag från regeringen.

Jag tror faktiskt att vi inte behöver vara så oroliga. Men om utskottsmajoriteten, som har en närmare kontakt med regeringen än vad jag har, kan lugna oss ytterligare är vi naturligtvis tacksamma. Annars får vi återkomma. Men skrivningen innebär inte en hänvisning till någon utredning.

Anf. 48 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag läser innantill: Utskottet delar också regeringens uppfattning att en utredning om effekterna av att genom lag besluta om rökförbud bör tillsättas.

Det handlar om arbetsmiljö, om astmatiker och om oss alla som utsätts för passiv rökning. Det handlar också om den otroligt viktiga signalen om att rökning ska vara oacceptabelt i offentliga miljöer.

Anf. 49 EVA ARVIDSSON (s):

Herr talman! Jag har en lite annan ingång i det här viktiga ämnet om folkhälsa.

För två månader sedan bröt min pappa armen. Han är 86 år. Han fick ligga på sjukhus några veckor och tappade helt livsgnistan. Han tyckte att det var lika bra om han fick dö nu när han ändå låg där på sjukhuset.

Jag hälsade på honom så ofta jag kunde, och det blev ganska många gånger. Han låg i en sal för två med blekgula väggar och ett blekgult draperi mellan sängarna.

På den långa väggen mitt emot sängen hängde det en ensam tavla. Tavlan föreställde en katt som satt i ett fönster och tittade ut. Min pappa har aldrig varit särskilt intresserad av konst. Men vid varje besök talade min pappa och jag om tavlan. Vi gick igenom alla detaljer. Vilde katten som satt i fönstret vara inne eller vilde den komma ut? Hur var innanfönstren egentligen fastsatta? Vilket väder var det?

Samtalet om denna tavla ledde till andra fina samtal. Tavlan gjorde också att han kunde tänka på annat än sin onda arm. Han kunde drömma sig bort och se saker på ett annat sätt.

Herr talman! Jag är övertygad om att kultur främjar hälsa. Ännu mer övertygad blev jag när jag deltog i folkhälsostämmans seminarium *Vilken betydelse har kulturen för folkhälsan?* den 14 mars i år.

Olika forskningsresultat och goda exempel presenterades. Gamla människor som får samtala om en bild mår bättre. De kan se livet på ett annat sätt. De blir bättre på att förstå varandra. Kulturella aktiviteter i barndomen utvecklar ett rikare känsloliv. När man tränar och lyssnar på musik blir det mindre mjölksyra i benen. Det är lättare att koordinera muskelrörelser till musik.

I betänkandet *Mål för folkhälsan* finns kulturen som hälsofrämjande faktor med, och det är jag glad för. Men jag hade önskat att kulturens betydelse hade lyfts fram ännu mer i några av de elva målområdena.

Målen för kulturpolitiken är viktiga och ändamålsenliga ur ett folkhälsoperspektiv. Flera av de kulturpolitiska målen finns med i betänkandet, så jag borde vara nöjd.

Men jag är orolig för att sambandet mellan kultur och hälsa får stå tillbaka för andra prioriteringar eller att det glöms bort i brist på kunskap hos politiker, på arbetsplatser och i vårdmiljöer.

Kulturaspekterna borde lyftas in i flera av målen. När det till exempel gäller målet om miljön saknar jag den estetiska dimensionen.

Men eftersom flera av de kulturpolitiska målen finns med utgår jag ifrån att kulturens betydelse ytterligare lyfts fram i de uppföljningsbara delmål som regeringen ska ta fram.

Att främja kulturutbud och konstnärliga upplevelser förutsätter ofta ett samarbete över sektors- och yrkesgränser och ett nytänkande när det gäller att använda gemensamma resurser.

Herr talman! För att komma till rätta med ohälsan krävs det att vi alla hjälps åt, som Marina Pettersson också tog upp här i sitt anförande. Men vi måste också våga pröva nya, otraditionella metoder. Kulturen är här ett viktigt verktyg. Aldrig är vi så jämlika som när vi möts i kulturen. Vi behöver inte ens tala samma språk. Konsten och kulturen är gränslösa.

Herr talman! Konst och kultur har under de senaste åren blivit viktiga inslag i diskussionen om hälsa, livskvalitet och välfärd. Jag är övertygad om att kulturen kommer att få en ännu större betydelse i arbetet med folkhälsan och i integrationsarbetet framöver.

Anf. 50 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Det här anförandet ska bli mycket kort. En lyssnare blir kanske lite förvirrad över att Annika Qarlssoon och jag har olika uppfattningar om vad utskottet har föreslagit när det gäller rökning i serveringsmiljöer. Förklaringen är den att Annika Qarlssoon citerar ur ett utskottsbetänkande från 2001/02 medan jag citerar ur utskottets ställningstagande vid årets behandling. Det som sades 2001/02 var visserligen klokt, men det som gäller i dag är det som står på s. 6 i utskottsbetänkandet. Där hänvisar utskottet inte till att det ska göras någon ny utredning.

Det är förklaringen till denna skenbara motsättning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 april.)

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2002/03:SoU6
Alkoholfrågor.

Anf. 51 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Herr talman! Ledamöter och åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nr 6, och jag står också bakom våra övriga reservationer i betänkandet.

I detta betänkande, som behandlar motioner från den allmänna motionstiden 2002, konserveras en alkoholpolitik som lett till vägs ände. Den ökade alkoholkonsumtionen sker ju nu. Den pågår just nu med en alkoholpolitik som förespråkar förbud och inte skiljer på bruk och missbruk. Rätt använd kan alkohol höja livskvaliteten. Fel använd skapar alkohol stort lidande och våldsbrott.

Vi har hävdad, och hävdar fortfarande, att bästa sättet att få ett bättre förhållningssätt till alkoholen är genom upplysning och information. Det måste till en attitydförändring. Beskattningen måste ligga på en sådan nivå att en illegal marknad och svartsprit inte blir lönande. Denna marknad känner varken till åldersgränser eller öppettider. Det betyder bland annat att skatten måste harmoniseras med EU:s beskattning. Det kommer att innebära att den ökande mängd öl, vin och sprit vi nu kan ta in för eget bruk från andra EU-länder inte känns så frestande att utnyttja vid varje resa. Man frestas inte lägga upp lager hemma för eventuellt kommande behov.

Resor till lågprisställen vid dansk-tyska gränsen bara för att handla hem öl, vin och sprit kommer inte heller att fylla någon funktion. Införseln kommer att minska genom en harmonisering av alkoholskatten. Konsumtionen blir synlig och tydlig genom legala inköp här hemma. Det är viktigt att man får den här tydligheten för att få ett bra underlag i folkhälsodebatten om alkoholens skadeverkningar.

Sedan den traditionella svenska alkoholpolitiken utformades har stora samhällsförändringar skett. Vi anser att det nu behövs en ny alkoholpolitik då förutsättningarna för den gamla inte längre föreligger. De nya förutsättningarna kan bara hanteras med en väl underbyggd politik som accepteras av flertalet. En sådan ny politik kräver en kombination av samverkande åtgärder.

Det krävs en alkoholpolitik som har en folklig förankring och en förståelse för sambandet mellan en hög alkoholkonsumtion och alkoholens skador. En sådan förankring kräver att det goda bruket accepteras och inte motverkas av restriktioner som är svåra att förstå.

Föräldrar måste bland annat inse sitt ansvar att inte köpa ut öl, vin eller sprit till sina underåriga barn. Vi lever i ett Sverige där rörligheten ökar, där ungdomar studerar i andra länder inom EU, där resandet ökar och nya attityder färdas allt fortare.

Herr talman! Vi kan inte driva en alkoholpolitik som om vi fortfarande vore ett isolat i Europas norra del. Systembolagets monopol, alkoholbeskattningens nivå och den hittills förda alkoholpolitiken måste ifrågasättas. De måste ifrågasättas för folkhälsan skull, herr talman.

Alkoholfrågor

Licensierade butiker bör på sikt ersätta monopolet. Där ska öl och vin kunna försäljas, och sedermera även starkare alkoholdrycker. Ett led i detta är att våra inhemska producenter måste kunna få sälja sitt egetproducerade vin. Vi anser därför att ett undantag från detaljhandelsmonopolet måste göras redan nu beträffande gårdsförsäljning av egetproducerat vin. Producenterna ska kunna erhålla licens för denna gårdsförsäljning som en uppstart på Systembolagets avveckling. Motsvarande bör även kunna gälla våra ölbryggerier.

Herr talman! Vidare anser vi att alkohollagen behöver ändras när det gäller reglerna för återkallande av serveringstillstånd. Kommunerna bör vara generösa med att ge serveringstillstånd men bör också återkalla dessa snabbt när restauranger uppenbart bryter mot alkohollagen.

Vi anser också att en lagstiftning som inte medger avsteg i speciella situationer och under ordnade former snabbt förlorar sin trovärdighet. I samband med kulturella eller historiska evenemang är det viktigt att olika län och regioner får möjlighet att visa sin särart. För att underlätta för dessa evenemang vore det naturligt med en möjlighet att medge olika tillfälliga undantag från alkohollagstiftningen.

Vi anser också att en översyn av reglerna för alkoholutskänkning för småskalig turist- och konferensverksamhet på landsbygden behöver ske. Som det nu är kan ett mindre turistföretag på landsbygden, om det inte finns möjlighet att servera vin till middagen, tvingas välja mellan att ställa in arrangemanget eller låta konferensdeltagarna ta med egen dryck.

Yrkesmässig hantering av livsmedel kan, genom tillfälligt tillstånd, få ske i annan lokal än godkänd livsmedelslokal. Alkohollagen medger dock inte motsvarande undantag beträffande lokalens standard för försäljning ens av folköl. Detta innebär att även om det tillhandahålls ett brett och omfattande varusortiment får inte försäljning av folköl ske i samband med livsmedelsförsäljning i väglöst belägna fjällstugor eller andra enkla butikslokaler som kan förekomma. Lagen måste ändras så att man redan nu kan få försälja folköl på dessa ställen.

Herr talman! Med detta yrkar jag alltså bifall till vår reservation nr 6.

Anf. 52 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att jag står bakom Folkpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar bifall endast till reservation nr 1.

Alkoholen är på väg att förgöra en del av vår kommande generation. Den ökade konsumtionen i Sverige oroar. Det gäller vuxnas konsumtion, och framför allt barns och ungdomars ökande konsumtion och allt tidigare debut.

Sverige, som tidigare har hanterat frågan ganska bra jämfört med många andra länder, får nu möta nya faror. EU-inträdet har möjliggjort att mer drycker till lägre priser förs in i landet på grund av den gradvis ökande mängd som får föras in. Från det kommande årsskiftet tvingas vi acceptera EU:s bestämmelser om införsel av alkohol från länder inom unionen.

Även skatter på vissa rusdrycker i Sverige har sänkts efter påverkan från EU, vilket medfört en ökad konsumtion. Realpriserna på alkohol i Sverige har sjunkit med 20 % under motsvarande tid.

Sverige har haft en tradition av drickande koncentrerat till helger. Information och upplysning, bland många andra åtgärder, har fått svensken att gå över från starkare drycker som sprit till lättare drycker som vin med mera.

Men det så kallade kontinentala drickandet har ökat de senaste tio åren, det vill säga vi dricker till maten och gör det ofta, flera gånger i veckan. Vi har däremot inte minskat det nordiska sättet att dricka – det vill säga att om det står en flaska på bordet ska den ta slut.

En genomsnittssvensk drack i mitten av 90-talet nära åtta liter ren alkohol per person och år. I dag är motsvarande mängd nästan tio liter.

Under senare delen av 90-talet har konsumtionen av alkohol hos ungdomar under 20 år ökat, och även det så kallade berusningsdrickandet har ökat. Vi ser en nära 30-procentig ökning av den totala konsumtionen sedan 1995.

Vari ligger då faran med ett ökat drickande? Jo, herr talman, med den nivå på alkoholkonsumtionen som gällde på 1990-talet orsakade alkoholen årligen ungefär 6 000 för tidiga dödsfall. Sedan dess har konsumtionen ökat med nära 30 %. Det skulle innebära en ökad alkoholdödlighet på ytterligare mer än 1 500 personer per år.

Den samhällsekonomiska kostnaden för alkohol var 1998 ca 117 miljarder kronor i dagens penningvärde. Med en konsumtionsökning på 30 % skulle kostnaderna stiga till drygt 150 miljarder kronor.

Bara i Stockholms län har fallen av skrumplever sedan 1999 ökat med 40 %. Även fallen av inflammation i bukspottskörteln, fall med ofta dödlig utgång, har ökat i samma storleksklass. Detta, herr talman, är ett av de starkaste tecknen på att alkoholskadorna ökar i samhället.

Den senaste tiden har tidningar speglat konsekvenser av det alltmer ökande bruket – eller kalla det gärna missbruket – av alkohol: familjesituationer där barn kommer i kläm, där barn känner sig övergivna eller blir övergivna eller misshandlade eller situationer som är ännu värre.

Våld är ofta alkoholrelaterat. 70 % av alla gärningsmän och 40 % av alla offer i polisanmälda fall där våld förekommit är alkoholpåverkade. I ungdomsgrupperna har våldet ökat.

”Silver Ice” och ”Silver Spirit” låter förföriskt lockande. För säkerhet skull har man gjort tilläggen ”with the taste of vodka and citrus” och ”with the taste of rum and lime”. Detta är innehållet i ett veckans erbjudande till 10 kr styck.

Detta är vad som möter oss i svenska butiker i dag. Det gäller en 3,5-procentig dryck som är maltbaserad för att passa in i den svenska lagstiftningen.

När detta introducerades i Danmark våren 2002 tog det på kort tid över 45 % av den danska alkoholläskmarknaden. Ungdomar är en grupp som har tagit till sig av det nya, en grupp som den lockande reklamen förför. På godishyllorna ser vi sådana bilder som de jag nu visar för kammaren. På detta sätt marknadsförs drycker som ungdomar köper för att berusa sig. En ny våg av alkoholäsker sprider sig i Europa, och alkoholindustrin anpassar dryckerna till den nationella lagstiftningen. Syftet är uppenbart: Man vill lära barn och ungdomar att tänka på sprit redan på godisavdelningen.

Vi kan jämföra detta med lanseringen av mellanöl i mitten av 60-talet och försöken med starköl i vissa livsmedelsaffärer. Många unga fick

möjligheten att handla, och ungdomsfylleriet ökade. Alkoholskadorna ökade under 70-talet, och 1977 – då skadorna låg på topp – avskaffades mellanölet.

Sverige har en bred och lång tradition när det gäller betydelsen av en aktiv alkoholpolitik. Den har framför allt vilat på tillgänglighetsbegränsningar i form av försäljningsmonopol och begränsningar i servering samt åldersbegränsningar, på informationsinsatser och reklamförbud samt på prisnivåer avsedda att lägga hinder i vägen för alltför ogenerade inköp av alkohol.

Reklamförbudet har för övrigt länge respekterats, men tyvärr avgjordes nyligen det så kallade Gourmetmålet på ett för nykterhetspolitiken negativt sätt.

Jag går nu inte ytterligare in på detta domslut, då jag vet att det kommer att återkomma till denna kammare för vidare behandling.

Vad vill vi då göra för att minska alkoholberoende och bryta de kurvor som pekar åt fel håll?

Ja, inte ska vi sänka skatten – det leder knappast till färre sålda flaskor. Inte heller ska vi kränga putellerna på ICA. Det försvårar knappast ett inköp; snarare gynnar det impulsköpen.

Snarare ska vi se över formerna för hur samhället samfällt kan agera vad gäller information, beteende och tillgänglighet, både i ett nationellt perspektiv och i samarbete med övriga länder inom unionen.

Information ger ensam föga resultat, men den kan ge framgång kopplad till olika aktiviteter som kommunala handlingsplaner för att stärka upplysning och begränsningar, tillsyn av utdelade utskänkningstillstånd för att motverka överutskänkning, och även ålderskontroller.

Att inom sjukvården tidigt identifiera ett utvecklat alkoholberoende genom ställande av ett fåtal enkla frågor, att där informera och stödja en riskidentifierad person och att följa upp och fortsätta stödet har bevisligen en effekt på konsumtion.

Föräldrar kan inte konsumera en massa alkohol och sedan med framgång säga till sina barn att inte göra detsamma. Barn gör som man gör, inte som man säger.

Att få med EU med på en restriktivare alkoholpolitik, en harmonisering av införselkvoter och skatter på rusdrycker behöver inte *enbart* innebära att Sverige sänker sig till att bli det frikostigaste av alla länder inom unionen. Vi har en del att bidra med i EU-samarbetet, bidrag som en del länder börjat uppmärksamma.

Det är angeläget att inse att alkoholen är på väg att fördärva en del av vår kommande generation. Det är viktigt att vi alla bryr oss om detta problem.

Anf. 53 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag står bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer men stannar vid att yrka bifall endast till reservation nr 11 om ålderskontroll vid folkölsförsäljning.

I dag debatterar vi tobak, alkohol, narkotika och folkhälsa, fyra områden som går in i varandra. Kanske borde det egentligen ha varit en enda debatt – det blir lätt upprepningar – men nu är debatten uppdelad, och vi får göra så gott vi kan.

Herr talman! Vi har sett en förfärande utveckling på alkoholområdet, något som också föregående talare, Christer Winbäck, har redogjort för. Vi har fått en ökning av alkoholkonsumtionen om ungefär 20 % på fem år. Konsumtionen kommer strax att passera tio liter alkohol per person och år, om den nivån inte redan har överträffats.

Detta betyder att, så långt vi vet, både 1800-talets toppnivåer för supande och 70-talets höga nivåer under mellanölsperioden har överskridits. Otaliga är vittnesbörden från socialtjänsten och skolan och från föräldrar, ungdomar och även barn om att nyrekryteringen är mycket stor och att debutåldern är sjunkande. Lite varstans ute i kommunerna kan vi se 10–12-åringar driva omkring redlöst berusade.

Med den här utvecklingen är vi om något eller några år uppe på den genomsnittliga EU-nivån tolv liter ren alkohol per person och år, med alla de konsekvenser det medför.

Detta gäller om vi inte kan vända attityderna. Så långt står jag bakom Moderaternas politik. Attityderna är en generalfråga. Det gäller attityden att det går an att avstå, attityden att även om man tar ett glas går det an att inte supa skallen av sig och attityden från föräldrar att säga nej till tidig debut och säga nej till langning.

Det är beklämmande när föräldrar hukar, i förment välvilja släpper fram sina barn och unga till alkoholbruk och därmed i värsta fall bidrar till svåra alkoholskador.

Vi måste också få en familjepolitik där vi på alla sätt uppmuntrar föräldrarna att våga ta sin föräldraauktoritet i anspråk. Det går inte att bara klaga på föräldrarna. Det gäller också att ge dem förtroende och uppmuntran i föräldrarollen. När vi begär ansvarstagande av föräldrarna kan vi samtidigt inte plocka av föräldrarna ansvar.

Vi kommer inte att kunna vända drogkurvorna om barnen endast ska vara utlämnade till diverse medier som guide och påverkanskraft in i vuxenlivet. Föräldrarna är helt nödvändiga som förebilder.

Det finns dock ljus och hopp. Drogvågen över landet är inte en tidvatenvåg som man bara hjälplöst får lov att acceptera. Det går att hejda den. Det har historiskt gjorts tidigare i det svenska samhället. Efter 70-talets mellanölsperiod och vågen på 1800-talet gick det att vända utvecklingen till någonting mycket mer positivt som gav mer av livskvalitet.

Utöver attitydpåverkan måste vi också ta vara på de goda exemplen av kommunalt preventivt arbete. Vi måste låta de goda öarna, som de fortfarande utgör, flyta samman och bli en väldigt stor rörelse. Alla frivilliga krafter behövs i en förening med en kommunal meny mot drogerna och för goda alternativ.

Det går att arbeta in en kommunal öppenvårdsmottagning dit det blir naturligt att vända sig innan alkoholbruket drivit individen mot gatstenen. En uppsjö av verksamheter kan arrangeras för att barnet ska bli sett i tid. Det kan ske via barngrupper till missbrukande föräldrar.

Man kan vara med och stimulera att föräldrar med missbrukande barn sammanförs och tillsammans blir en mycket viktig kraft för att stötta varandra men också för att hejda sina barns missbruk.

Familjecentraler borde etableras i alla kommuner där socialtjänst, barnavårdsmottagning, frivilliga och föräldrar på ett naturligt sätt kan mötas och myndigheter inte blir någonting främmande utan någonting

som kanske kan stötta mig i min situation med missbruk och oro för mitt barn, och så vidare.

Vi borde ha ett fryshus i varje kommun.

Vi har också en uppgörelse kvar att göra mot all misstänksamhet som fortfarande finns mot frivilligrörelser i Sverige. Dem kan vi inte vara utan.

Kommunen kan genom sin socialtjänst och skola ingripa tidigare än i dag för barn i missbruksmiljöer. Det finns många exempel på det. Generalfrågan till Socialdemokraterna och dess stödpartier är: Vad gör ni för att kommunerna ska kunna erbjuda ett stöd och ett ingripande för barn i tid? Det är kanske den allra viktigaste frågan att debattera och besvara.

Kristdemokraterna tror fortfarande på svensk restriktiv drogpolitik. Sant är att motkrafterna är stora och starka. Det är desto angelägnare att vi tar vara på de möjligheter vi fortfarande har att begränsa marknadsföringen av alkohol och att göra fortsatt motstånd mot skattesänkningar på alkoholdrycker. Vi kommer senare under vårriksdagen att behandla reklamfrågan.

Beträffande föreliggande utskottsbetänkande om alkoholfrågor säger vi nej till försöken att i ännu högre grad göra alkoholen till något ständigt närvarande. I betänkandet finns motionskrav om att bryta detaljhandelsmonopolet. Vi vet att ju mer närvaro av alkohol och ju lättillgängligare det är i olika sammanhang desto högre blir konsumtionen och därmed skadekonsekvenserna.

Det är viktigt att vi upprätthåller respekten för 18-årsgränsen för folkölsinköp. UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund, brukar hjälpa många kommuner genom att göra stickprovskontroller i butikerna för att kontrollera om 18-årsgränsen respekteras. Vi anser, som vi skriver i vår reservation nr 11, att en skärpt lagstiftning för brott mot att sälja alkohol till underåriga är ett viktigt stöd för att motverka den slapphet som lätt infinner sig i frågan.

Kristdemokraterna tror att det går att åstadkomma något också i det internationella samarbetet, som också avhandlas lite grann i vårt betänkande. Vi redovisade i vår tredje reservation vikten av att ge stöd till Världshälsoorganisationen och dess Europaregion för att den ska kunna arbeta med att genomföra sin så kallade European Alcohol Action Plan i de blivande medlemsländerna till EU.

Det finns en stigande medvetenhet även i nuvarande EU-länder. Några av dem har faktiskt sänkt sin alkoholkonsumtion till tolv liter alkohol per person och år. Vi tycker förstås att det fortfarande är på tok för hög nivå, men det är ändå en sänkning.

I går tog jag också del av uppgifter att både England och Irland vill använda prisinstrumentet för att dämpa konsumtionen.

Kristdemokraterna tror fortfarande på god information. Det fungerar åt rätt håll med att låta unga människor få del av starka berättelser av missbrukare som kunnat gå ur sitt missbruk.

I vår reservation nr 15 har vi en plädering för varningstext på starköl, vin och sprit. Med förändrade attityder åt rätt håll borde det vara möjligt att få ett accepterande av varningstext, precis som alla i dag accepterar varningstexten på cigarettpaket.

Herr talman! Det råder en stor samsyn i Sveriges riksdag om vår restriktiva alkoholpolitik. Jag kan närmast hänvisa till de två föregående anförandena.

Vår svenska restriktiva alkoholpolitik, som bygger på att värna en god folkhälsa, är satt under stark press. Alkoholkonsumtionen ökar. Den kryper allt längre ned i åldrarna. Alkoholrelaterade sjukdomar, våldsbrott och kriminalitet ökar.

Vår svenska politik bygger traditionellt på att begränsa tillgängligheten och på en aktiv prispolitik. Den bygger även på aktiva insatser för att skapa alkoholfria miljöer och ett strukturerat förebyggande arbete inom exempelvis skolan. Vi anser att man ska arbeta med barn, ungdomar och gravida och att skolmiljöer och arbetsplatser, för att nämna några områden, ska vara alkoholfria.

Vilka är då hoten? Främst är det att tillgängligheten ökar och att priserna sjunker, eftersom vi inte avgör dessa faktorer helt på nationell nivå. Ökade öppettider, högre införselkvoter, kraftigare, aggressivare och målinriktad marknadsföring och reklam är viktiga faktorer som bidrar starkt till en ökad konsumtion.

Sverige bör aktivt verka inom EU för att målet om folkhälsa ska vara högre än målet att producenterna och distributörerna av öl, vin och sprit ska få göra större vinster och verka på en fri marknad. Barn och unga ska ha rätt att växa upp i drogfria miljöer.

Det innebär att blivande föräldrar måste få ökad kunskap och stöd för att åstadkomma detta. Kvinnor har som regel mer nedsatt tolerans, och deras hälsa påverkas snabbare än männens. Vi vet att fostret tar skada av alkohol.

Detta är ett par exempel på varför forskningen om alkohol, vård och behandling av flickor och kvinnor behöver förstärkas.

Attityden till alkohol hos föräldrar och andra i barnens omgivning måste vara att det normala, det självklara, är att barn och ungdomar inte ska dricka alkohol alls. Barn ska ha rätt till alkoholfria miljöer.

Herr talman! Tendensen är helt klar. Allt färre miljöer blir alkoholfria. Serveringstillstånd beviljas alltmer generöst. Gatufester, kultur- och idrottsfestivaler tillåter öl- och vinförsäljning under alltmer öppnare former.

Vänsterpartiet anser att lagstiftningen om tillstånd för alkoholserving bör ses över samt att social- och alkoholpolitiska grunder ges större tyngd vid tillståndsgivning. Arrangemang som riktar sig till unga, vuxna, barnfamiljer eller som förknippas med bilar, båtar eller idrott är exempel på där utskänkningstillstånd inte borde beviljas.

Det behövs också en restriktiv tolkning om vilka drycker som får betraktas som alkoholfria. Sverige bör införa EU:s gräns för vad som anses alkoholfritt, nämligen 0,5 volymprocent. Detta skulle innebära att lättöl och cider inte kan marknadsföras som alkoholfria drycker.

Marknadsföringen och reklam för alkohol har blivit mer tillåten att vända sig till unga. Det är en stor utmaning för svensk alkoholpolitik som har sin grund i folkhälsa, sociala och medicinska värderingar och prioriteringar. Reklamen måste styras upp. Reklamen måste bli mer restriktiv.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer från Vänsterpartiet i betänkande SoU6 men yrkar i detta sammanhang bifall till reservation 13.

Herr talman! Kontrollen av åldersgränser måste skärpas. Gång på gång nås vi av undersökningar som visar att åldersgränsen inte respekteras vid försäljning av öl och cider. På Systembolaget har det till och med varit möjligt att köpa sprit, och detta är inte acceptabelt. De som bevisligen säljer öl till minderåriga borde få sina tillstånd indragna. Föräldrar måste kunna lita på att barn och ungdomar inte kan köpa alkohol.

Tullen och polisen är viktiga instanser för att kontrollera och stoppa smuggling, hembränning och langning. Tillgängligheten till olaglig billig alkohol måste minska radikalt.

Herr talman! Självklart är det varje vuxens ansvar vilka alkoholvanor man själv har. Men vi måste samtidigt ta ansvar för att följa de lagar och regler vars syfte är att ta sociala hänsyn och se till hälsokonsekvenser. Genom min attityd till alkohol påverkar jag även barns och ungdomars attityd. Skolan, socialtjänsten och arbetslivet måste ha en strukturerad handlingsplan för att hjälpa och stödja unga och vuxna som befinner sig i riskzonen för ett skadligt alkoholbruk.

Avslutningsvis, herr talman: När prisnivåerna på alkohol sjunker och tillgängligheten ökar och marknadsföringen och reklamen blir mer aggressiv behövs en gemensam kraftsamling för att bibehålla en restriktiv alkoholpolitik vars syfte är att begränsa sociala och hälsovådliga konsekvenser av alkohol.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande SoU6.

Anf. 55 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Den exploderande ökningen av alkoholkonsumtionen väcker oro – 10 liter 100-procentig sprit per år och person över 15 år. Särskilt allvarligt är ungdomsfylleriet. Barns och ungdomars hjärnor är betydligt mer känsliga för alkoholskador än vuxnas, och en tidig alkoholdebut ökar risken för alkoholism, narkotikamissbruk och psykisk ohälsa senare i livet. Klarar vi inte att bryta utvecklingen kan den sociala och medicinska effekten på några års sikt bli fruktansvärd.

Den viktigaste resursen i arbetet mot ungdomars alkohol- och drog-användning är föräldrarna. Många föräldrar gör fina insatser med att till exempel backa upp egna och andras ungdomar i idrotts- och föreningsaktiviteter. Men samtidigt visar larmsignalerna att åtgärderna är otillräckliga. Ungdomar måste få bättre tillgång till drogfria miljöer och aktiviteter. Det är kortsiktigt att inte prioritera ungdomarna.

Alla har ett ansvar för att bidra till det viktiga förebyggande arbetet. Naturligtvis är detta ett särskilt medskick till de partier som företräder regeringspositionen.

Vi har inte utan framgång under åren fört en restriktiv alkoholpolitik i vårt land. Alltsedan Sveriges inträde i EU har den restriktiva alkoholpolitiken dock underminerats. Från nästa år kan vi ta in 230 liter alkohol per person när vi är ute och reser. Gränskontrollerna har försvagats. Prisinstrumentet blir alltmer svårt att behålla. Marknadsdomstolens ifrågasättande av vårt förbud mot alkoholreklam, som vi ska diskutera nästa vecka, är ytterligare ett steg i fel riktning. Lägg därtill vad vi själva har åstadkommit genom att tredubbla utskänkningstillstånden på några år, öppna Systembolaget på lördagar, göra dumsnåla besparingar i skolan och på fritids- och föreningskontot, ta bort kvarterspolisen och tona ned föräldraansvaret. Vi har med andra ord själva bäddat för dagens situation.

Ökad tillgänglighet ökar konsumtionen, som i sin tur ökar skadeverkningarna. Vi behöver verkligen inte mer alkohol, vi behöver mindre. Vi vill inte se fler ungdomar som super sig sönder och samman. Om vi vill komma åt problemen måste vi begränsa tillgängligheten och därmed konsumtionen. Därmed får vi minskade skadeverkningar.

Det finns en bred uppslutning i riksdagen omkring synsättet med en restriktiv alkoholpolitik. Det är väl bara Moderaterna som står för en helt annan syn. Detta styrktes än mer i en folkhälsodebatt jag fick vara med i för några veckor sedan som ersättare för Gabriel Romanus, som borde ha varit där. Det var en bra tillställning som styrkte att det finns en bred uppslutning från ledande folkhälsoarbetare och ledande politiker med insikter i socialtjänst och närliggande områden om vikten av förebyggande insatser och att stå för en restriktiv alkoholpolitik.

Herr talman! Vi behöver krafttag mot alkoholen såsom attitydpåverkande åtgärder. Vi behöver opinionsbildande insatser och alkoholfria uppväxtmiljöer. Vi måste bättre stödja föräldraansvaret. Skolans förebyggande insatser är jätteviktiga. Vi måste komma åt svartspriten med olika insatser och förbättra vården och behandlingen av dem som redan har utsatts för problemen. Vi måste kräva punktnykerhet vid graviditet, i trafiken, i arbetslivet och i idrotts- och motionsområden.

Vi måste också arbeta både nationellt och internationellt för att motverka den alltmer tillåtande synen på alkohol. Vi måste värna detaljhandelsmonopolet och att Sverige så långt möjligt kan behålla prisinstrumentet och förbudet mot alkoholreklam. Vi måste få en regering som satsar mycket mer på folkhälsan och på förebyggande insatser.

Arbetet inom EU kommer att bli mycket viktigt för hur vi lyckas. Vi måste anstränga oss mycket för att få förståelse för den svenska modellen.

Av reservation 4 framgår min och Centerpartiets uppfattning att det är viktigt med en fortsatt offensiv hållning från WHO:s sida vad gäller att implementera en alkoholpolitik som bidrar till ökad folkhälsa.

Herr talman! Jag står självfallet bakom Centerpartiets reservation, men av tidsskäl avstår jag från något yrkande.

Anf. 56 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande och jag hävdar fortfarande att visst är alkoholen ett folkhälsoproblem. Men jag måste fråga Kenneth Johansson, eftersom jag nu ställer repliken till Centern: När ska Centerpartiet börja inse att vi inte längre lever i ett isolat i norra Europa utan är med i EU? När kan vi börja genomföra en politik där vi arbetar med folkhälsan och de problemen utan att vidhålla de restriktiva åtgärder som Kenneth Johansson och flera andra partier nu framhåller som lösningen? Det visar sig ju att alkoholkonsumtionen trots allt ökar.

Jag håller med om och vill peka på att det visst finns arenor som måste förbättras – mödravårdscentraler, barnavårdscentraler, sjukvård – och jag menar också att åldersgränser måste hållas. Det är inte heller så att man ska kunna sälja alkohol hur som helst i vilken butik som helst. De ska vara licensierade, och åldersgränser måste finnas. Men när ska vi börja släppa förbudspolitik, driven så in absurdum som den faktiskt hittills är, mot bakgrund av att vi inte längre är ett isolat? När ska vi börja kunna acceptera bruket och arbeta mot ett missbruk?

Anf. 57 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag var tydlig i mitt anförande, och jag anser att jag har en mycket bred majoritet i denna kammare bakom mig när jag hävdar att det finns ett tydligt samband: Ökar man tillgängligheten ökar man konsumtionen som i sin tur leder till ökade skadeverkningar. Om man accepterar det synsättet är slutsatsen att man ska begränsa tillgängligheten, och det vill en mycket tydlig majoritet göra.

När vi gick med i EU måste nya instrument fram. De instrumenten är i väldigt hög grad förebyggande insatser. Men för den skull ska man inte släppa de instrument som trots allt har haft effekt. Man måste hålla i det som har varit ett vinnande koncept.

Vi ser mycket tydligt vad som har hänt de senaste åren just efter EU-inträdet, när en ökad tillgänglighet har kommit. Det är, tycker jag, väldigt viktigt att vi dels jobbar med det som vi vet har haft resultat, dels inser att det också behövs nya instrument. Då är inte de nya instrumenten att öka flödet av alkoholen, och inte att säga att om man bara dricker till en viss gräns är det okej. Totalkonsumtionsmodellen har effekt, har alltid haft effekt och kommer i framtiden också att ha effekt, och den står Centerpartiet bakom, tillsammans med 85 % av Sveriges riksdag.

Anf. 58 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag håller med om att totalkonsumtionen har en effekt: Ju mer man dricker desto mer riskerar man folkhälsan. Men jag håller inte med om att den restriktiva alkoholpolitiken löser detta problem. Att vi nu får en ökad införsel beror ju bland annat på den politik som vi ju faktiskt ändå ska arbeta med inom EU vad gäller alkoholpolitiken. Exempelvis skillnaden i beskattning gör ju att inflödet ökar, men det betyder ju också för dem som inte kan åka och handla så här att en illegal, svart marknad också finns som kan vara svår att katalogisera och beräkna. Det innebär också, som jag förstår det av de undersökningar jag har sett, att öppethållande på Systembolaget på lördagar egentligen *inte* har lett till någon ökad alkoholkonsumtion. Det tror jag till och med Systembolaget har visat. Ökat öppethållande i sig verkar inte påverka det hela, utan det är i mångt och mycket ett flöde från billigare och illegala marknader som påverkar detta. När ska vi inse detta? När ska vi inse att vi inte längre lever i ett isolat?

Vad gäller ökad konsumtion, bruk och missbruk är måttlighetskonsumtion – vad det nu är – något som minskar riskerna för hjärt-kärlsjukdomar. Det finns flera undersökningar om det. Absolutister och alkoholister löper en ökad risk för att få de här sjukdomarna. Det är alltså inte så hemskt självklart att alla sjukdomar ökar till exempel i samband med ökad alkoholkonsumtion eller med måttlighet.

Man får alltså vara försiktig. Man måste skilja mellan bruk och missbruk. Det är där det stora misslyckandet ligger i den nuvarande politiken. Man brukar ibland skilja mellan majoritet och den bättre delen.

Anf. 59 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! En restriktiv politik löser inte problemen, säger Moderaternas talesman. Nej, inte enbart. Men vi vet att den har haft betydelse, och vi vet att den kommer att ha betydelse även framöver. Då är det en rimlig politik att hålla fast vid den så långt det är möjligt. Lika rimligt är

det att man måste vara öppen för att vi har en ny situation och måste se vad vi gör utöver det, nämligen hitta nya instrument.

Jag menar att bruk och missbruk hänger väldigt intimt ihop. Om man inte brukar kommer man heller inte in i ett missbruk. Det är ganska enkel logik. Man kan titta på en del exempel vi har på vad som händer när vi får ett ökat flöde.

Jag tillhör själv mellanölsgenerationen. Jag växte upp när det var ganska populärt att åka och handla burkar mellanöl. Jag har 18 års erfarenhet i en socialnämnd. Jag vet vad mellanölsgenerationen har blivit utsatt för. Jag vet vilket elände i form av alkoholskadeverkningar som många i den generationen hamnade i. Det är ett exempel på vad ökad tillgänglighet, som ganska mycket nonchalerades från de beslutsfattare som var i ställning att ta besluten då, innebar. Det fick också konsekvenser.

Det här sambandet finns. Jag tycker att man ska stå för det som vi av erfarenhet vet har haft effekt, men man ska också vara öppen för att situationen kräver nya instrument att arbeta med. Sammanfattningsvis: För Centerpartiets del är det förebyggande arbetet, satsningar för att förhindra och motverka ungdomsmisbruket, det allra viktigaste.

Anf. 60 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Kära kamrater och åhörare! Vi har två stora problem när det gäller alkoholen. Det ena är EU, och det andra är dubbelmoralen. Jag kan inte annat än bli lite förvånad över hur EU-anhängare plötsligt har vaknat upp och börjat förstå att det finns problem med EU. Man tänkte inte på det.

Jag är dålig på att komma ihåg siffror, men att vi ska kunna föra in 90 liter vin och 150 liter öl, eller vad det är, är groteskt. Det är ju absolut ingenting som man kan använda för eget bruk. Naturligtvis ger det upphov till försäljning.

Jag håller inte med om det här synsättet: att sänka skatten, att sänka priser, att sälja på andra ställen än på Systembolaget – gör man bara så så löser sig allting. Det löser sig inte. Det finns en myt om att det funkar i Europa. Det funkar inte alls. Det finns massor av alkoholskadade i Europa. Dessutom dricker man mer i Europa än vad man gör här. Synsättet att det går så bra där, så varför ska det inte gå bra här, det är en myt. Det går inte bra.

Det hävdas att vi måste skilja på bruk och missbruk. Det går inte att skilja dessa två saker åt! Det är bruket som ger upphov till missbruket i ganska många fall. Detta hänger ihop.

Vi fick lov att sänka vinskatten för ett tag sedan, och det hände något väldigt konstigt i samband med det. Det var ju så att vi hade fått böta, eller hur det var, i EU om vi inte gick med på att sänka vinskatten. I gengäld fick vi i förhandlingarna en liten summa pengar så att vi skulle kunna ta hand om barn som led av att de hade missbrukande föräldrar. Jag tyckte att det där var väldigt konstigt.

Sedan har vi dubbelmoralen då. Det finns en myt till, och det är att man kan lära sina barn att dricka måttligt. Det är många som har framfört det. Om jag vid middagar och så hemma låter barnen dricka lite grann vin, lite grann öl eller lite vin utspätt med vatten lär jag dem att man kan dricka måttligt. Det har faktiskt gjorts undersökningar som visar att det är

precis tvärtom. Om man som förälder vågar säga nej och stå emot och bråka dricker kanske barnen i alla fall, men man kan stå emot ändå. Det har en väldig betydelse – det har gjorts undersökningar av det också – därför att då uppskjuter man den våldsamma debuten längre, och det blir ett mindre antal missbrukare. Vi måste alltså vara lite vaksamma när det gäller sådana här myter.

Vi hittar ju på så mycket tokigt, vi vuxna, så det är inte klokt. Öl i fjällstugor – vad är det för konstigheter? Fjällstugor och öl hör inte ihop; det är bara så.

När jag jobbade med ungdomar fick jag ibland lust att bilda en förening som heter Avskaffa julen. Det låter konstigt att man skulle vilja avskaffa någonting så trevligt, gemytligt och underbart. Men det var nämligen så att till jul söp föräldrarna. Då söp morföräldrar och farföräldrar också, konstigt nog. Man grälade, man slogs och man flyttade isär. Det var rena rama eländet. Ibland känner jag att jag skulle vilja avskaffa midsommar och skolavslutningar också, men då är det ju ungdomarna själva som står för det hela. Men det har också att göra med vad vi har lärt dem om hur det ska vara när man har fest.

Jag vill puffa mycket för alkoholfria miljöer, fester, partyn och karnevaler. Vi måste försöka få en ändrad attityd. Det *går* an att ha roligt alkoholfritt. Det måste vara rumsrent att vara rumsren. Det beror väldigt mycket på oss vuxna.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2 och reservation nr 9.

Anf. 61 ULRİK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Kerstin-Maria Stalin lyfter som första skäl till vår alkoholproblematik fram EU-medlemskapet. Alkoholkonsumtionen har ju ökat dramatiskt även i ett annat nordiskt land, Island, trots att det är svårt att ta släpvagnen från Reykjavik ned till Hamburg, lasta den full med öl och köra hem igen.

Jag förnekar inte att höjda införselkvoter har ökat tillgängligheten. Över huvud taget har vi ju ett ökat internationellt utbyte, och allt detta har medfört en ökad drogtillgänglighet och därmed ökad konsumtion i Sverige. Särskilt tydligt syns detta i Sydsverige.

Men, Kerstin-Maria Stalin, är det inte alltid också vårt eget ansvar att ta ansvar för den situation som vi har? Detta gäller inklusive att Miljöpartiet har ett ansvar för det majoritetsstyre som ni ingår i. Vilka villkor ger exempelvis Miljöpartiet i majoriteten med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna kommunerna att bedriva ett aktivt, preventivt och ingripande arbete för att barn så mycket som möjligt ska kunna skyddas från olika missbruksmiljöer?

Anf. 62 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Det är klart att vi har ett eget ansvar, Ulrik Lindgren! Jag pratade ju om det också – det är vi vuxna som måste ta ansvar för det här. Naturligtvis ska vi ta ansvar också politiskt för att försöka skrapa ihop resterna och rycka ut med brandspruta, för det är vad vi behöver göra.

Jag är i alla fall glad att utskottet skriver som det gör. Det står: Utskottet står fast vid att det svenska EU-medlemskapet har förändrat det som tidigare utgjorde viktiga delar av alkoholpolitiken. Den anpassning

till EU:s införelse regler som Sverige måste göra – *måste* göra – och som innebär stegvis höjda införelsekvoter för alkohol för privat bruk fram till år 2000 är inte oproblematiske.

Sedan säger man: Utskottet anser att de eventuella negativa effekterna av denna anpassning till EU:s regelsystem kraftfullt måste motverkas. Aktiva informationsinsatser och opinionsbildande åtgärder är nödvändiga.

Det är lättare sagt än gjort! Men, Ulrik Lindgren, det är detta som är att försöka ta ansvar och försöka sopa upp det elände som det ställer till att det är på det här viset.

Island är visserligen utanför, men har ändå hängt med på svansen eftersom det nästan är svårt att låta bli.

Anf. 63 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Island kanske ligger lite utanför det här, men det visar ändå att problematiken är större än att Sverige bara råkar vara medlem i EU även om jag håller med om att det är en problematik förenad med mycket större införelsekvoter.

Jag håller helt med om allt resonemang runt detta att vuxna tar ansvar. Men frågan var: Vad gör ni i majoriteten konkret för att kommunerna ska kunna ta ett större ansvar för att bistå barn och ungdomar i tid för att skydda dem bland annat från olika missbruksmiljöer?

Anf. 64 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Det kan jag inte precis hitta och läsa innantill här. Men det är klart att vi vill i största möjliga mån att man i kommuner och landsting ska få tillgång till resurser så att de ska kunna göra det här.

Det handlar fortfarande om att sopa upp resterna av det elände som finns. Samtidigt måste man arbeta förebyggande, så att det inte blir så här.

Anf. 65 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag funderar lite på det här med bruk och missbruk, Kerstin-Maria Stalin. Det finns behandlingsmetoder för alkoholmissbrukare i dag som är väldigt framgångsrika. Där bygger man hela sin behandling på att detta är en sjukdom. Om man då anser att allt vanligt bruk av alkohol kan leda till ett missbruk underkänner man faktiskt dessa behandlingsmetoder och att alkoholism är en sjukdom.

Jag vill påpeka att det nog inte är så att allt bruk leder till missbruk. De allra flesta av oss kan använda alkohol och bruka den på ett sätt som förhöjer livskvaliteten. Det finns de, Kerstin-Maria Stalin, som faktiskt vill kunna inhandla folköl till fjällstugan. De kanske inte vill ha fjällvatten, utan de vill ha folköl. Varför ska det förvägras dem?

Jag måste också uppehålla mig vid det här med EU. Jag vet att Miljöpartiet inte är så positivt till EU. Vi moderater tycker att EU är bra utbildningsmässigt. Man kan söka jobb. Ungdomar reser och träffar varandra på ett enkelt sätt. Men detta är inte problemfritt. Jag har inte sagt att alkoholen inte är något problem i EU. Det är ett problem för folkhälsan, och det är det som vi ska arbeta med.

Kan Kerstin-Maria Stalin tänka tanken att det är den höga beskattningsnivån som gör att införelsen av alkohol, vin och sprit, från andra

länder till Sverige ökar och att den ökade mängd som inte kan användas för eget bruk kanske används för en illegal och svart marknad? Är det inte där problemet ligger?

Anf. 66 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Jag sade inte att allt vanligt bruk leder till missbruk. Jag sade att bruk och missbruk hänger ihop. Man blir missbrukare om man har brukat. Man blir inte missbrukare på första ölen. Bruk och missbruk hänger ihop.

Vi är inte så positiva till EU. Nej, vi är vansinnigt, fruktansvärt negativa till EU! Där var Carl-Axel Johansson väldigt försiktig och snäll. Vi anser fortfarande att detta är en stor bov i dramat. Jag kan i min vildaste fantasi inte förstå hur det ska bli bättre om man sänker skatten.

Anf. 67 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Kan inte Kerstin-Maria Stalin tänka tanken att den höga beskattningen här i Sverige leder till den ökande införseln så att folk bär med sina armar och knäcker ryggar och leder för att bära in alla dessa ölbackar, vinflaskor och annat? Är det inte enklare om man kan handla öl i sin närhet i den mängd som man behöver just för tillfället? Det måste ju ändå spela in. Är det inte bättre att man kan göra en konsumtion tydlig och inte få den illegalt eller via svarta handlare, som inte vill kännas vid åldersgränser och som inte känner ansvar? Är det inte bättre att inse att vi lever i ett Europa där vi ska arbeta tillsammans med en bra folkhälsopolitik även ur alkoholsynpunkt, och släppa den restriktiva synen?

Anf. 68 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Det är klart att jag inser att vi lever i Europa, och det känns inte bra. Det var inte så länge sedan vi var i Bryssel tillsammans. Jag kanske blandar ihop lite, för jag har varit i Genève också. I alla fulla fall är det så när man ska arbeta med folkhälsofrågor i Europa att det har visat sig att det är jättesvårt. Carl-Axel ser ut att vilja hävda att det är så lätt att arbeta med folkhälsofrågor om vi hjälps åt i hela stora Europa. Men till exempel går fri handel med varor och tjänster före allting och breder ut sig över folkhälsopolitiken, så det kan till och med vara jättesvårt att bedriva folkhälsopolitik i EU. Då måste vi försöka göra det i Sverige.

Hur mycket jag än tänker, vrider och vänder på frågan kan jag inte inse att sänkt skatt ska göra det bättre.

Anf. 69 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag hoppas att vi kan vara eniga om att Sverige i alla fall tillhör Europa, oavsett vad vi tycker om EU. Vi kanske inte ska tillhöra någonting annat heller.

Herr talman! Även om det ibland är otydligt handlar den här debatten om alkohol och alkoholens skadeverkningar. Alkohol skadar, alkohol skapar otrygghet, alkohol kostar och alkohol dödar. Allt detta är väl känt, det är ingen hemlighet. Ingen här inne är okunnig därom. Det har beskrivits på flera sätt, och jag tänker inte ta upp kammarens tid med att göra det i alla avseenden. Men det finns viktiga saker att säga.

Alkoholen skadar, inte bara dem som är missbrukare. Två tredjedelar av de ungdomar i årskurs nio som har prövat alkohol har haft problem relaterade till sitt alkoholbruk. Den skapar otrygghet långt ifrån bara för dem som är missbrukare. Tre fjärdedelar av våldsbrotten 1994 hade alkoholrelation. Vi vet att det är en ytterst vanlig orsak, såväl på restaurang som i hemmet. Vi känner till ungdomar som blir utsatta för brott, vi vet att kvinnor blir utsatta för våld. Vi vet att det kostar. Det kom i går en undersökning som säger 150 miljarder. Man kan diskutera siffran, men en sak är säker, alkohol kostar i såväl sjukvård som brottslighet och produktionsbortfall. Vi vet att alkohol dödar. Jag tror att allt detta är väl känt.

Jag tycker att det är glädjande att säga i den här debatten att det faktiskt råder stor enighet mellan riksdagens partier om att vi behöver försöka bekämpa alkoholen på olika sätt. Det råder en stor enighet, om än inte total, i fråga om att det inte på förhand går att skilja ut brukare från missbrukare, att det finns ett samband mellan totalkonsumtion och missbruk. Då står man i valet mellan att antingen formulera en politik som ska göra det lite lättare att ta hem ölbackarna, som en debattör nyss uttryckte det, eller en politik som ska försöka begränsa missbruksproblematiken. Ska det vara lättare för dem som klarar att hantera alkoholen på ett bra sätt eller är det viktigare att vi tar ansvar för dem som riskerar att ha eller få alkoholproblem?

För mig och för socialdemokratin handlar det i grund och botten om solidaritet människor emellan. Jag tycker att det är glädjande att sex av riksdagens sju partier i den här kärnfrågan är eniga i sitt val. Moderaterna har ställt sig vid sidan av. De försöker dödförklara den restriktiva politiken. Det är ju inget nytt för moderat politik. Det har man försökt göra under lång tid. Nu hittar man lite nya argument. Men erfarenheten är entydig. Restriktiv politik leder till lägre konsumtion, leder till lägre dödlighet, leder till lägre missbruk.

Det innebär ju inte att man inte ska se att det finns problem i en internationaliserad värld. Många har tagit upp den diskussionen. Jag tycker att den ibland tenderar att bli lite enkel. Jag ska gärna säga det. Det är inte så att det är svart eller vitt. Det är inte så att Sverige är det enda land som har en restriktiv politik. Det är inte så att EU står för något ondskefullt. Det är inte så att man kan använda EU som ett argument för att på så sätt försöka genomdriva de skattesänkningar som man alltid har velat genomföra, EU eller inte. Det är faktiskt så att det finns en utveckling internationellt som går i en restriktiv riktning, väl dokumenterad i olika undersökningar.

Men det är klart att för Sveriges del – Sverige som har legat i topp när det gäller den restriktiva linjen – finns det en del styrmedel som behöver prövas och kanske förändras. Låt mig säga några saker om det.

Först och främst har vi prisinstrumentet. Vi vill värna prisinstrumentet därför att det sannolikt är det enskilt viktigaste instrument vi har. Det handlar om så enkel marknadsekonomisk fundamenta som att lägre priser faktiskt leder till ökad konsumtion.

Vi vill värna distributionen, detaljhandelsmonopolet, därför att vi tror att ett medborgarintresse är viktigare än ett vinstintresse när det gäller alkoholhandel.

Vi tror att opinions- och informationsbildning är viktig, kanske viktigare än det har varit tidigare därför att några av de andra styrmedlen riskerar att tappa i kraft. Därför satsar vi också resurser på det området.

Vi tror att det internationella arbetet behöver förstärkas. Återigen, vi är inte ensamma. Det är inte så att Sverige och de nordiska länderna på något sätt är ensamma om att ha alkoholrelaterade problem. Det är inte så att vi är ensamma om att föra den här typen av debatt. Vi har olika nationella traditioner och kulturer, men det är också så att det pågår en diskussion, en utveckling i andra länder som faktiskt går i mer restriktiv riktning. Sedan finns det partier även i de länderna som driver på för att på olika sätt försöka sänka skatter och avreglera marknader.

Vi behöver arbeta mot olika målgrupper på ett bättre sätt än vi har gjort.

Det finns nyansskillnader. Jag ska i samband med eventuella repliker kommentera några av de reservationer som har varit uppe. Jag tycker ändå att det råder en bred enighet om huvudinriktningen. Och jag skulle därför vilja yrka avslag på reservationerna och bifall till utskottets förslag.

Låt mig slutligen ändå bara säga några ord om Moderaterna, därför att det är de som skiljer ut sig i den här frågan. Jag tycker att det förtjänar att under några ögonblick konstatera den skiljelinje som finns i svensk alkoholpolitik.

Man har i detta betänkande reserverat sig i något mindre sakfrågor, skulle man kunna säga, och i utskottsbetänkandet i alla fall försökt tona ned sina krav på en långtgående liberalisering av alkoholpolitiken. Det finns inte så stora och högljudda krav på skattesänkningar, avskaffat monopol och så vidare. Det skulle kunna föranleda någon att tro att detta är någon slags nypåtagen självrannsakan efter det val som resulterade i vissa problem för Moderaterna. Vi kanske anade oss till den omprövningens politik som den tillträdande moderatledaren utlovat. Men jag tycker att vi som har lyssnat på debatten i dag, både med anledning av detta betänkande och det förutvarande betänkandet, har anledning att se att så inte är fallet. Det vi här har fått proklamerat för oss är att ett av de största folkhälsoproblemen är de höga skatterna. Det kanske visar något av skiljelinjen, dels synen på skatterna, dels synen på regleringar.

Jag önskar ibland, jag måste ändå säga det, att de som har ett sådant ingångsvärde i en debatt om folkhälso- och alkoholpolitik fick möta de människor som faktiskt drabbas av alkoholens skadeverkningar, den kvinna som har blivit misshandlad i sitt hem, det barn som har förlorat sin pappa till alkoholismen, den som förlorar sin nära vän i en rattfylleriolycka. Jag önskar ibland att de politiker som nu står här och säger att det handlar om höga skatter, att det handlar om regleringar, att det är där problemet finns kunde åka ut och träffa de här människorna och säga: Ert problem var att alkohol var för dyrt och att alkohol var alltför svårtillgänglig. Jag önskar att man kunde möta offren för misshandeln, för alkoholismen, för rattfylleriet och säga: Samhället skulle bli friskare bara vi fick sänkta alkoholskatter och fler skulle kunna tjäna pengar på handel med alkohol. Vad skulle svaret bli? Jag vet inte. Jag tror att var och en får tänka sig det.

Det intressanta är ju vilket val av problem man har gjort. Var ser man problemet? Är problemet att det är lite för bökigt för oss som eventuellt

kan hantera alkoholen på ett bra sätt, eller är problemet att alkohol medför missbruksproblem som ställer till stora problem både för dem som är missbrukare och för deras omgivning? Moderaterna är isolerade i alkoholpolitiken. Det är ingen hemlighet. De har valt det själva. Ingen behöver vara okunnig därom.

Anf. 70 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Herr talman! Martin Nilsson ger en målande beskrivning av vad som händer just nu i dagens Sverige under socialdemokratisk ledning med stödpartier och med den alkoholpolitik man bedriver. Det här händer. Det är galet. Det är fel. Jag försvarar inte detta på något sätt. Men vad jag säger är att den politik som nu bedrivs leder till detta. Då är det väl ändå dags att kunna tänka om?

Nog hamnar väl inte det vinstintresse Martin Nilsson pratar om här? Jo, kanske i svarta led där försäljningen av den ökade införseln sker eller i andra europeiska länder där dessa stora mängder handlas upp. Nog vore det väl ändå bättre att kunna hantera sina inköp på ett mer ansvarsfullt sätt till en rimlig prissättning i Sverige, inte lägga upp dessa lager, inte använda dem till att sälja svart?

Naturligtvis försvarar jag inte det du beskriver. Jag har träffat människor som har råkat ut för detta. Trots denna politik har de faktiskt kommit åt spriten. De har kunnat köra rattfulla. Det har kunnat ställa till det. De misshandlar sina fruar. Ändå fortsätter ni med den här politiken.

Jag kan inte se annat än att vi måste börja tänka nytt. Det är inte vi som har isolerat oss i den här frågan. Det är ni andra som har isolerat oss genom att över huvud taget inte bjuda in oss i debatten. Så är det. Det är beklagligt att ni inte vill lyssna till något nytt. Vad säger Martin Nilsson om detta? Det är ni som stänger oss ute från en konstruktiv och bra debatt i den här frågan.

Anf. 71 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att vi stänger ute dem som vill föra en helt annan sorts alkoholpolitik, inte för att vi skulle vara elaka eller dumma mot dem utan därför att de tycker någonting helt annat. Då säger Carl-Axel Johansson: ”Titta på konsekvenserna. Den alkoholpolitik ni har fört har inneburit detta.”

Ja, titta på vad den har inneburit och jämför med länder som har haft en annan sorts politik. Se vad resultatet är. Det är väl dokumenterat att det är färre människor som dör av alkoholrelaterade sjukdomar i Sverige än i andra länder. Det är väl dokumenterat även på andra områden, brottslighet, missbruksproblem och så vidare. Den sidan vill ni inte riktigt se eftersom den inte passar in i er verklighet.

Ibland tycker jag att ingångsvärdet i den moderata debatten är att börja med sänkt skatt, och sedan hittar man på en argumentation som passar för det målet.

Om ni ser sambandet mellan totalkonsumtion och missbruk, vad är det ni tycker inte stämmer? Ni säger att kriminaliteten ska bekämpas. Vilka led i detta är det som ni inte köper? Underkänner ni sambandet mellan våldsbrott och alkoholkonsumtion? Är det det sambandet som är fel, trots att det är väldokumenterat? Underkänner ni marknadsekonomins grunder, det vill säga pris och efterfrågan? Det trodde jag inte om

moderater, men det är mycket möjligt att ni gör det. Eller tycker ni helt enkelt att det är viktigare att någon kan tjäna pengar? Då säger Carl-Axel Johansson: "Det finns redan ett vinstintresse i dag." Ja, det gör det. Det är helt riktigt. Men det intressanta är att majoriteten av alkoholen i Sverige säljs utan ett vinstintresse. Ni vill att all alkohol ska säljas med ett vinstintresse. Jag tror att vi kan vara överens om att vinstintresset faktiskt styr mot ökad konsumtion. Det är själva syftet med vinstdrivande verksamhet.

Anf. 72 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det var en del frågor.

Jag börjar med vinstintresset. Jag har för mig att ett av de statliga bolagen, Systembolaget, går med störst vinst. Visst är det ett vinstintresse även från statens sida i den här frågan. Men det finns ett annat vinstintresse som inte syns, nämligen den illegala svarta marknaden.

Visst finns det problem i Europa, och vi får ökade problem här. Men det är inte med hjälp av restriktivitet som vi hanterar detta utan med attityder, att komma åt sambandet, att acceptera att det finns ett gott bruk men att det kan leda över i missbruk. Det är fråga om den informationen och de attityderna.

Jag ska ge ett vägledande exempel för hur man kan arbeta i denna fråga. Det är inte taget från Sverige eftersom den metoden inte har påbörjats här. Det är taget från Amerika. Där har konsumtionen sjunkit i Kalifornien. Det var ett lokalt förankrat arbete där man kartlade krogar och utskänkningsställen i en stad. Sedan kartlade man våldsbrott och vad som hände i närheten av krogarna. Man fann att där var mycket våldsbrott beroende på alkoholen. Detta skrev den lokala pressen om, sakligt och nyanserat, och lyckades väcka ett antal röster. Man skapade en debatt hemma hos människorna, som kände sig berörda i frågan. "Här är min son, och här är min dotter." Man tog tag i problemet på ett sakligt, nyanserat sätt. Då sjönk alkoholkonsumtionen och antalet olyckor minskade.

Den framtida politiken måste bygga på det engagemanget i ett Sverige som lever i ett Europa.

Anf. 73 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är ingen av oss som bestrider det faktum att det behövs ett starkt lokalt engagemang i alkoholfrågor. Det är den punkten där vi alla är överens. Det känns skönt.

Problemet med Moderaternas politik är att ni vägrar att stå för konsekvenserna av den. Ni vägrar att säga vad resultatet blir av den. Det är ingen svår ekvation att se att sänkta skatter syftar till att sänka priserna. Sänkta priser leder till ökad konsumtion. Ökad konsumtion leder till ökat missbruk. Ökat missbruk leder till fler våldsbrott, fler sjukdomar och fler skador. Ni vägrar att ta ansvar för konsekvenserna.

Jag uttryckte att det kunde vara moraliskt anständigt att säga att ni tycker att sänkta skatter är så viktiga att ni är beredda att ta konsekvenserna, ni tycker att det är värt priset för att ge något slags dynamik i samhället eller dylikt – eller hur man nu argumenterar för sänkta skatter. Det gör ni inte. Ni gömmer er bakom EU-medlemskapet. Ni säger att detta inte blir konsekvenserna. Jag tror att svenska folket och – precis som Kenneth Johansson sade tidigare – 85 % av ledamöterna i denna kam-

mare ser vad politiken syftar till. I ärlighetens namn vore det bra om vi kunde föra debatten om vad som faktiskt blir konsekvenserna av det ni föreslår. Det vore en bra start på debatten i dag.

Prot. 2002/03:89
11 april

Alkoholfrågor

Anf. 74 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! I mitt anförande tog jag upp vikten av att det finns kraft och mobilisering i kommunerna för tidiga ingripanden för barn i missbruksmiljöer.

Vad ser Martin Nilsson som det viktigaste framöver för regeringen när det gäller att ta initiativ till att kommunerna ska ha kraften att ingripa i tid för våra barn i missbruksmiljöer?

Anf. 75 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Först och främst är det viktigt att det finns ett starkt lokalt engagemang i frågorna. Det tror jag att det finns. Återigen refererar jag till Kenneth Johansson och hans år i socialnämnden. Sverige vimlar av lokalt förtroendevalda människor som har sett de praktiska konsekvenserna av ett negativt alkoholmissbruk och på så sätt har ett starkt engagemang i frågorna. Den biten känner jag mig inte oroad för.

Alla vi som sitter i denna kammare är väl medvetna om att kommuner emellanåt uttrycker en viss frustration över bristande resurser eller bristande möjligheter att kunna verkställa det engagemang som finns hos de lokalt förtroendevalda. Det är en viktig fråga att det faktiskt finns praktiska resurser att kunna genomföra det som människor brinner för i kommunerna. Det är bra om vi i ett flertal fall kan driva på för ökade resurser till landets kommuner. Det skulle underlätta arbetet utöver det som ibland uppfattas som kommunala kärnverksamheter. Det är risk för att man i första led satsar på viktiga insatser för skola, vård och omsorg men kanske missar frågor som handlar om mer utsatta grupper som inte är majoritetsgrupper. Därför är det viktigt att ge så pass goda resurser att det också finns möjligheter att arbeta med de grupperna. Jag hoppas att den politiken kan genomföras.

Anf. 76 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Tack för det, Martin Nilsson. Jag tror också att det finns ett stort engagemang runtom i byarna i Sverige för att på olika sätt skydda barn och ungdom och också driva ett aktivt arbete för alternativ till att nyttja droger.

Men det finns också medvetenhetsbrist. Man kan säga att det är två saker. Ekonomin spelar stor roll. Kommunerna är mycket hårt trängda ekonomiskt, bland annat på grund av regeringspolitiken. Det beror också på bristande medvetenhet. Det kan jag hålla med om – det är inte bara ekonomi. Trots den ekonomiska situationen finns det ett mycket starkt kommunalt politiskt engagemang, som jag också redovisade i mitt anförande.

Om jag ska vara mer specifik finns det också en mycket tuff redovisning från vår barnombudsman, Lena Nyberg. I sitt bokslut för 2002 har hon larmat att kommunerna generellt sett inte ingriper i tid för våra barn. År efter år kan gå utan att ett tvångsingripande sker trots att det är uppenbart att ett sådant borde ske. Åren dessförinnan saknades det därmed

också ett stort koppel av frivilliga insatser som borde göras för barn och ungdom i kommunerna i välfärdens verkstad.

Mer specifikt utifrån den frågeställningen: Vad är på gång från regeringshåll för att stämma i den här bäcken, som är på väg att bli en större å?

Anf. 77 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill först bara säga att jag delar Ulrik Lindgrens uppfattning att många kommuner är hårt trängda. Det har de varit sedan början på 90-talet, då vi gick igenom den ekonomiska krisen.

Det vi har sett är att kommunerna har fått bättre resurser de senaste åren, men därmed inte sagt att kommunernas ekonomiska situation är tillfyllest, att alla kommunpolitiker är nöjda och att alla politikområden är tillgodosedda. Så långt ska man väl inte dra det. Men det är en utveckling som går åt rätt håll. Vi ska alla vara glada över det, vi som värnar om såväl kärnverksamheter som verksamheter som handlar om mer utsatta grupper. Det är en viktig fråga. Jag ska ärligt säga det.

Mycket av det som Ulrik Lindgren tar upp här handlar också om resurser. Även om det handlar om medvetandegörande handlar det också om resurser för kompetensutveckling, för att kunna vara med i olika former av verksamhet. Jag tror att det är viktigt. Det är viktigt att vi lyfter fram frågorna.

Det är klart att många människor som jobbar exempelvis inom socialtjänsten känner att de har en problematisk situation. Det är ett utsatt jobb, och frågor kring barns situation i familjer som av olika skäl inte klarar vårdnaden är ett stort problem och ett känsligt område. Vi minns inte minst en händelse som debatterades flitigt i medierna för inte så länge sedan som handlade om en familj i Oskarshamn. Det visar utsattheten för socialtjänsten i sådana ärenden. Det visar ytterligare på behovet av att kompetensutveckla, ge resurser och ge bra stöd också till de lokalt förtroendevalda, inte bara till tjänstemännen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 16 april.)

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2002/03:SoU5

Vissa narkotikafrågor.

Vissa narkotikafrågor

Anf. 78 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Herr talman! Ledamöter, åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, men jag står bakom övriga egna och gemensamma reservationer.

I detta betänkande, *Vissa narkotikafrågor*, behandlas ett antal motioner från allmänna motionsperioden 2002.

Narkotikamissbruket har i det närmaste exploderat det senaste årtiondet. Utmärkande för detta är de nya så kallade partydrogerna, som är särskilt riktade till ungdomar och saluförs i trendiga festers lyxförpackning, allt för att locka till detta missbruk. Missbruket har alltså en annan dragningskraft på ungdomar än de droger som var vanligare förr, på 1970- och 1980-talet. Men i själva verket är detta missbruk precis lika farligt, med samma misär och kostsamma följder som tidigare.

Föräldrar och andra närstående är oftast de som har störst möjlighet att upptäcka om något inte står rätt till med de egna barnen. Möjligheterna att upptäcka narkotikabruk på ett tidigt stadium är betydligt större om föräldrarna har goda kunskaper. Detsamma gäller för skolans lärare och personal. Att uppmärksamma att en elev betar sig konstigt eller anorlunda i klassrummet räcker inte. Elever som skolkar, uppvisar tecken på vantrivsel och kanske har problematiska hemförhållanden måste uppmärksammas och erbjudas stöd. Men goda familjeförhållanden får inte heller tas till intäkt för att det inte föreligger några som helst risker. Den här problematiken är svår. Detta gör att skolans roll och det generella vuxenansvaret är oerhört viktigt.

Skolan bör ha en absolut plikt att informera föräldrar om problem. När familjeförhållandena är problematiska bör skolan knyta kontakt med andra vuxna i barnens eller ungdomarnas närhet. Det förutsätter dock att skolpersonal kontinuerligt får utbildning om droger samt om symtom och effekter av drogmissbruk, samt att skolhälsovårdens insatser än mer uppmärksammas. Just nu sker en nedrustning av skolhälsovården som man måste fundera kring.

Undervisningen om narkotikans verkningar ska påbörjas tidigare än vad som görs i dag för att få effekt.

Frivilligorganisationerna på narkotikaområdet är en underskattad resurs som skulle kunna användas mycket mer än i dag för utbildning och upplysning. Organisationerna hjälper till i enskilda fall, har utarbetat undervisningsmaterial för olika målgrupper och har generellt stor kompetens och ett förtroende hos allmänheten.

Vi måste arbeta aktivt för att motverka den narkotikaliberalism som nu förefaller spridas och vinna fäste inom EU.

Vi måste arbeta mot europeisk illegal produktion av narkotika som ecstasy.

Vi måste arbeta för stärkta gränskontroller vid EU:s gemensamma gränser för att förhindra införsel till EU av exempelvis heroin och amfetamin.

Vi måste göra vår röst än mer hörd på den politiska europeiska arenan i dessa frågor.

Från hela Sydsverige åker människor till Danmark för att köpa narkotika. Genom invigningen av Öresundsbron blev det ännu lättare att ta sig över sundet och ännu svårare att kontrollera inflödet av bland annat narkotika. Vi anser alltså att det är mycket viktigt att det snabbt skapas en samsyn mellan svenska och danska myndigheter och politiker om hur drogproblemet i Öresundsregionen ska bemötas.

Åtgärder måste vidtas för att minska tillgängligheten till narkotika i regionen. Det gäller inte minst frågan om den öppna gatuförsäljningen i Köpenhamn, bland annat i Christiania. Jag beklagar att utskottet inte ville stödja den socialdemokratiska motion som framhåller vikten av detta och pekar på denna narkotikaproblematik i Öresund. Det vore intressant att få veta varför i senare anföranden.

Herr talman! Människor kommer att testa narkotika och därmed riskera att hamna i ett allt tyngre missbruk. Då är det viktigt att det finns en missbruksvård som fungerar. Så är inte fallet i dag.

Därför vidhåller vi vår uppfattning att exempelvis metadonbehandlingens strikta regler måste förändras. Det är orimligt att unga heroinmissbrukare som söker hjälp inte kan erbjudas denna behandling förrän tidigast vid 20 års ålder och efter fyra års dokumenterat missbruk. Därtill ska väntetiden läggas med ett eller två år.

Det är emellertid också mycket viktigt att ett metadonprogram, eller subutexprogram, ses som en del av en missbruksvård där andra stödjande insatser måste ske parallellt med denna behandling. Det kan handla om bostäder, om arbete, om utbildning och om andra sociala kontakter, där frivilliga organisationer måste stödjas i sitt arbete med narkotikamissbrukare och där missbrukaren möts med medmänsklighet och acceptans utan pekpinna. Gör man inte detta når man aldrig fram till den arena som behövs för att kunna stödja missbrukaren i hans situation. Det går inte med myndighetsperspektivet. Vi måste lämna det. Vi måste mötas som jämlikar.

Avslutningsvis, herr talman, föreligger i detta betänkande ett tillkännagivande till regeringen om att riksdagen ska få en resultatskrivning angående narkotikafrågan våren 2005. Det är väl bra, men det kommer inte att innebära att vi kommer att förhålla oss passiva i frågan under tiden.

Återigen, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 79 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt tråkigt, som sagts tidigare, att inte ministern, Morgan Johansson, är här när vi diskuterar sådana här viktiga frågor och kan bemöta en hel del av detta. Men vi får nöja oss med varandra.

Sedan januari 2002 finns det en nationell handlingsplan som det har beslutats om i riksdagen, med ett mål om ett narkotikafritt samhälle. Regeringen har tillsatt Björn Fries som samordnare med sin mobilisering mot narkotika. Trots detta kan vi inte säga att missbruket av narkotika har minskat. Det har tvärtom ökat, framför allt bland ungdomar.

I dag känner vi nog alla en stor oro över vad som håller på att hända när fler och fler unga människor blir beroende av droger som förändrar

deras liv, och i beroendets spår kommer kriminalitet och våld. Nyligen var några av oss från socialutskottet i Lund. Vi fick höra att en missbrukare som vi fick intervjua konsumerade ungefär ett gram heroin per dag. Det kostade honom runt tusenlappen per dag, och det ledde förstås till kriminalitet. Han måste få fatt i de här pengarna, och han kände ständigt att han hade polisen i hälarna, vilket förstås inte är så konstigt. Så detta leder till en kriminalitet och även till våld, som vi har sett både i polisens rapporter och i massmedierna.

Det är bra, tycker jag, att socialutskottet och justitieutskottet har påbörjat ett samarbete där man förhoppningsvis ska komma fram till kloka åtgärder. Folkpartiet tycker att det är viktigt att målet ska vara ett narkotikafritt samhälle, men med dagens nedslående siffror om drogmissbruk har vi lagt fram ett förslag i en motion om att införa etappmål inom ramen för det övergripande målet.

Ett exempel på ett sådant etappmål skulle kunna vara att narkotikamissbruket ska minska till en tredjedel av vad det är i dag inom fem år. Jag tror att det kan vara ett bra förslag. Ibland kanske man inte orkar gå uppför hela backen på en gång, utan man försöker då se åtgärderna i etapper.

När vi inte ens kan få våra fängelser fria från narkotikamissbruk har vi långt kvar. Jag läste en skakande insändare i Bohuslänningen häromdagen om just detta. Det fanns endast något exempel från Gävle på att man lyckades få någorlunda narkotikafritt på fängelserna. Vi måste kanske ta mera realistiska steg, även om målet alltid måste stå klart för oss: ett narkotikafritt samhälle.

Herr talman! Vi vuxna är så omedvetna om vad som pågår mitt ibland oss. Jag var i höstas i en högstadieskola och träffade brukarrådet, alltså föräldra-, lärar- och elevrepresentanter. Jag frågade, som jag ofta gör i sådana här sammanhang, hur drogsituationen såg ut i skolan. Föräldrar och lärare sade att det inte fanns några stora bekymmer, medan elevrepresentanten sade att det gick hur lätt som helst att få tag i knark och alkohol utanför skolan, alldeles på utsidan, och att flera elever varit påverkade både av droger och alkohol under lektionerna, men lärarna hade inte märkt det. De vuxna satt där häpna och kände sig löjliga för att de inte hade förstått något.

Jag tror att det är så här. Vi vuxna är inte medvetna om vad som pågår. Det behövs mycket mer information och engagemang från skolornas sida och i skolorna av föräldrar och personal omkring de här frågorna. Det behövs också fler fritidsaktiviteter för ungdomarna, så att de inte kommer in i missbruk över huvud taget, så att det finns någonting att göra för dem, så att de inte kommer in i fel kretsar.

Vi har från Folkpartiets sida lagt fram ett förslag om en handlingsplan för unga missbrukare av både alkohol och narkotika. Jag tror att den behövs, för det är mest unga under 25 år som testar. Carl-Axel Johansson sade just att det var partydroger, och det är det som det handlar om. Det är trender som gör att ungdomar lockas in, och för några går testandet över i missbruk. Det är viktigt att fånga det här missbruket tidigt. Annars kan det vara svårt att behandla.

Många kvinnor i barnafödande åldrar, som jag har träffat i mitt jobb, har hamnat i missbruk som också har gett skador på barn. Det handlar

om hur svårt det är för dessa barn och föräldrar att sedan klara sig framöver.

Behandlingsplatserna har också minskat mycket inom narkomanvården. Tvångsvården när det gäller narkotika är i dag bara en tredjedel av vad den var för tio år sedan. Det är en minskning från 750 platser till ungefär 250 platser. Är det majoritetens sätt att hjälpa de unga som har hamnat i missbruk? Jag tror att det är fel sätt att åtgärda problemen.

Folkpartiet har visat på att det är viktigt att Sverige inte får förlora kampen i Europaparlamentet när det gäller de alkoholpolitiska frågorna. Vi måste också kräva en internationell statistik där utgångspunkterna är gemensamma och ger möjlighet till rättvisande jämförelser mellan till exempel länder som Nederländerna och Sverige. Det är viktigt att Sveriges röst blir hörd i Europa i de här frågorna.

De nordiska länderna har samarbetat inom narkotikaområdet under en lång tid. Jag var med i Helsingfors i höstas då ett sådant samarbete diskuterades i Nordiska rådet på ett mycket positivt sätt, och vi hoppas att åtgärder ska kunna komma framöver.

Dock har det genom Öresundsbron blivit svårare att kontrollera inflödet av narkotika och andra droger. Det behöver skapas en samsyn mellan svenska och danska myndigheter och politiker om hur Öresundsregionens problem ska bemötas, inte minst i Christiania, även om det har hänt en del positiva saker där. I Christiania är det stora bekymmer. Alltså behöver regeringarna i de båda länderna komma samman för att komma på gemensamma åtgärder.

Det behövs alltså krafttag för att vi åtminstone ska få en minskning, även om målet självklart ska vara ett narkotikafritt samhälle. Mycket mer kan göras. I det samarbete som nu pågår mellan justitiekottet och socialutskottet är det positivt att vi tittar på efterfrågan, utbud, kriminalisering, kompetens, forskning och internationellt samarbete, men det behövs arbete på många plan, på lokalt plan, på regionalt plan och så vidare.

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservationerna 3 och 5.

Anf. 80 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Varför super Jeppe? Varför provar alltfler ungdomar narkotika i ett välfärdsland som Sverige? Vad är det som är fel?

Jag lyssnade i måndags på en forskare som visade på ett samband. Det handlar om när våra ungdomar har flera riskfaktorer i sin omgivning och saknar skyddsfaktorer, hur stor betydelse det har för situationen.

De här faktorerna finns i familjen, i kamratkretsen, i skolan, i närmiljön och i samhället. Det kan handla om hur mycket tid föräldrarna har för sina barn, ifall de visar sin kärlek och sätter tydliga regler och gränser eller om de inte riktigt klarar av den biten. Kamrater har stor betydelse, om det är kamrater som sköter sig i skolan eller om det är kamrater som har problem i skolan. I skolan kan det ha stor betydelse om man ställer krav på eleverna eller om man inte riktigt klarar av den biten.

När alla dessa olika faktorer summeras blir sambandet väldigt tydligt. Man kan också se sambandet mellan tidig alkoholdebut, testandet av narkotika och kriminell karriär. Dessa samband visar tydligt att det inte finns något politiskt område som inte har betydelse för vår narkotikapoli-

tik. Det vi behandlar i dagens betänkande är en liten pusselbit, men vår strävan efter ett narkotikafritt samhälle handlar om så väldigt mycket mer.

Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer, men här och nu yrkar jag bifall endast till reservation nr 2 i betänkandet.

Om det nu finns flera olika riskfaktorer som samspekar, hur ska vi då agera? I mycket är vi överens. Det är bra eftersom det ger en styrka, och det behövs i den här frågan. Samhällets arbete med att göra narkotikaanvändningen så svår som möjligt medför att det blir en enorm drivkraft för dem som använder narkotika att hela tiden hitta nya vägar och nya droger. Den uppfinningsrikedomen har vi i dag inte verktyg för att kunna möta. Lagar och kontroller behöver både ändras och utökas.

Vi har från Centerpartiet motionerat om en ändring i klassningen av narkotika. GHB är i dag klassad som narkotika, men det har redan kommit efterföljare. Detta klarar vår lagstiftning i dag inte av att hantera. När lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor infördes var tanken att den skulle medföra ett snabbare förfarande när det gäller att förbjuda olika preparat. Sedan dess har nya syntetiska droger dykt upp utan att bli klassade som hälsofarliga varor.

Jag och Centerpartiet anser att regeringen måste vidta åtgärder mycket snabbare än vad som görs i dag. Utöver en sådan lagändring behöver både polis och tull givetvis få möjligheter så att de kan möta den verklighet som finns och agera på ett tydligt och konsekvent sätt.

Men det finns också nya sätt att distribuera denna vara. På Internet förmedlas adresser och annonseras öppet om olika droger. Snabba leveranser, stort utbud! Man skulle kunna säga att det råder stor valfrihet på området – tyvärr i negativ bemärkelse.

Kring dessa frågor krävs ett intensifierat samarbete även internationellt. Vi måste driva frågan i EU så att vår hållning med en restriktiv narkotikapolitik blir den ledande. Trots allt har vi en bred samsyn kring dessa frågor i våra olika partier, och det är bra. Men just nu är det en trög vagn som skulle behöva smörjas för att inte hamna på efterkälken. Och vi måste hela tiden ställa frågan: Vad är det för fel, varför super Jeppe?

Anf. 81 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman, åhörare och kamrater i salen! Ingen här vill väl att ungdomar ska bruka narkotika. Det är vi rörande eniga om. Men precis som Marita sade för en stund sedan är vi kanske fortfarande lite ovetande. Det har inte riktigt gått in. Den här gången är jag sams med Carl-Axel om Öresundsbron, inte om invigningen för den var väl inte så farlig, men om att byggandet blev av. Jag säger också: Vad var det vi sade?

Jag är glad att vi i denna fråga har ett samarbete med justitieutskottet. Det borgar för att vi kanske kan komma överens om åtminstone några bra och effektiva åtgärder.

Jag hörde tidigare Annika prata om riskfaktorer. Vid den hearing som vi hade tillsammans med justitieutskottet pratades det om att många som använder narkotika också saknar skyddsfaktorer. Min kamrat i bänken viskade då till mig att det väl inte var något nytt. Nej, det är det inte, men det är just det som är problemet. Vi har vetat om detta hur länge som helst, och ändå har alldeles för lite hänt. Det är det kusliga. Skyddsfaktorerna skulle alltså vara en trygg uppväxt, att bli sedd av vuxna, att ha

regler och så vidare. Vi måste hålla i dem och hela tiden komma ihåg hur viktiga de är.

Vi har alltså många problem att brottas med när det gäller narkotika. Vi har riskfaktorerna, bristen på skyddsfaktorer, tillgängligheten både geografiskt och nu även via Internet, och vi har nya preparat. Det är alltså ett accelererande problem. Det är en bomb!

Jag hörde på radion härommorgonen om Rohypnol, som är ett sömnmedel. Vid den hearing jag nämnde berättade polisen att det tas för att man ska våga begå brott. Och om man använder narkotika måste man begå brott eftersom det hela tiden saknas pengar då det är så dyrt. Rohypnol gör att man blir kaxig, våldsam och tappar minnet. De intervjuade som använde medlet sade att de då inte behöver ha så dåligt samvete eftersom de inte kommer ihåg vad de gjort.

Justitieministern funderade på om man kanske skulle kunna stoppa Rohypnol eller åtminstone minska tillgången. Men då kom nästa upplysning. Det spelar nämligen ingen roll för det finns redan mängder av andra preparat med samma verkan. Det kusliga är att problemet accelererar så snabbt.

För många år sedan arbetade jag på ungdomsmottagningen. Vi betalade pengar i en kassa varje vecka, och för de pengarna reste vi ibland runt och tittade på olika verksamheter. En gång var vi i Amsterdam. Det var en kuslig upplevelse att besöka en högstadieskola där de hade höga järnstängsel runt skolan och en bevakningskur. De var hela tiden tvungna att värja sig mot langare. Då tänkte jag: Hjälp, när är vi där i Sverige?

Vi har en väldigt fin målsättning när vi säger att vi vill ha ett narkotikafritt samhälle. Det ligger någonting i det som Folkpartiet säger, nämligen att vi kanske ska trappa ned målet. Även då är målet väldigt högt. Frågan är alltså hur man ska bära sig åt.

Två ljuspunkter ser jag. Den här gången kommer EU in lite grann. Inte heller i andra EU-länder vill man ha narkotika, åtminstone inte så mycket. De kanske är lite mer liberala, men de vill inte ha den tunga narkotikan. På den punkten har vi lite liknande kulturer. Det skiljer inte lika mycket som det gör i alkoholfrågorna. Här kanske vi kan arbeta tillsammans på ett större plan. Sedan kan vi också arbeta i det lilla formatet – där kommer det lilla goda exemplet igen.

Jag upplevde det lilla goda exemplet när jag var med utskottet i Lund för att studera Sprutbytesprojektet. Det handlade inte om själva sprutan – det ska vi diskutera en annan gång. Det som var så bra var anordningen runtomkring. Missbrukarna fick alltså komma till ett ställe där det fanns någon att prata med, någon som såg dem, någon som inte klankade på dem. De blev sedda och fick stöd och hjälp. Projektet gick inte ut på att uppmuntra till narkomani utan snarare till det motsatta.

Det var någonting i det lilla formatet som jag tror väldigt mycket på. Jag tror att det går att komma fram den vägen hellre än att ha stora mål och många handlingsplaner. Här får vi hjälpas åt med alla krafter.

Anf. 82 JAN EMANUEL JOHANSSON (s):

Herr talman! När jag växte upp i Gottsunda, en förort till Uppsala, blev jag bästa kompis med en kille från Palestina. Det var väl när vi gick i fyran ungefär. Vi umgicks hela tiden. När vi började sexan började min vän röka hasch. När vi kom upp i sjuan fick han mer och mer intresse för

reggaemusik. Han började kalla sig rastafarian och odlade *dreadlocks*. Vi lyssnade på mycket musik tillsammans, och många av texterna innehöll mycket drogpropaganda. Man pratade om *don't walk on the grass, smoke it* och *God made grass, humans made booze, who do you trust?* Det var mycket sådant. Hela den här förortsmiljön handlade mycket om detta, om inte legalisering så åtminstone drogromantisering.

I åttan någon gång kom vi i kontakt med det som kallas "fludder", det vill säga mediciner, sådant som vi tog upp tidigare, till exempel Rohypnol och annat som innehåller bensodiazepiner. Min vän blev också ganska snabbt duktig på att veta vilka av de här medicinerna som var bäst. Han förordade oftast Stesolid, Sobril, Valium och liknande.

Det här rökandet blev på något sätt normalt och en del av vardagen för honom. Så när jag flyttade ifrån Gottsunda till Norrtälje och började på folkhögskola började han med amfetamin. När jag gick in i SSU gick han in i heroinet.

På lördag ska jag till min kompis. Han fyller 30 år. Jag ska hälsa på hans kropp, skulle man kunna säga. Själen, den har heroinet tagit. Man skulle kunna tro att det blir en ganska stor grupp folk som kommer på den här födelsedagen, för vi var ju ganska många när vi växte upp i Gottsunda. Men jag törs säga att den stora majoriteten av de här människorna nu har mött narkotikan och inte kommer att komma. Många sitter i fängelse. Många har gått en alldeles för tidig död till mötes. De som kommer är inte vid alltför god vigör.

Det här exemplet är ett av tiotusentals som bekräftar att målet om det narkotikafria samhället är något som vi måste fortsätta sträva mot. Vi måste fortsätta sträva mot att ingen ska behöva bli slav under narkotikan. Ingen mamma ska behöva bli rånad av sin son för att sonen behöver få ihop pengar till narkotika och ingen far ska behöva gå runt och vara orolig för att hans dotter bjuder ut sin kropp för pengar.

I socialutskottets betänkande, som vi här ska diskutera, slår vi på nytt fast målet om ett narkotikafritt samhälle. Det är måhända bara en vision, och måhända är också visionen ganska långt borta, men målet står fast och vi har redskapen för att bit för bit ta oss mot målet. Oavsett vad många säger är vi i ett internationellt perspektiv ett av de länder som har den bästa narkotikapolitiken i världen. Så är det om man jämför internationellt. Många säger att det inte fungerar, att det är dåligt. Men som sagt var: Vi är åtminstone en liten bit på vägen mot att kanske vara bäst i världen.

Vi har en hel kavalkad av insatser mot narkotikan i Sverige. Vi kämpar på längden och på bredden, vi kämpar på alla plan. Vi har inte bara en repressiv politik utan också en restriktiv politik. Det innebär just att man har en hel skala med åtgärder. Vi har polisen, vi har socialtjänsten, vi har fältassistenter. Vi har alla dessa ideella organisationer som kämpar mot narkotikan. De kan också ge styrka till varandra, och det är grunden till styrkan och framgången i den svenska narkotikapolitiken.

Utskottet pekar på att det framför allt krävs förstärkningar av det förebyggande arbetet. Förebyggande arbete är det som både sparar flest människoliv och mest pengar. Utskottet pekar också på att det krävs förstärkningar av vård- och behandlingsinsatser, det vill säga att vi måste satsa på dem som behöver rehabiliteras så att de ska komma bort från

drogmissbruket och tillbaka till samhället. Även där, alltså i rehabiliteringen, sparar man både människoliv och pengar.

Som framgår av utskottsbetänkandet, som framhålls av regeringen och som konkret kan avläsas i handlingsplanen kan målen konkretiseras i tre grundbultar. Dessa är: Minska nyrekryteringen till missbruk, förmå fler missbrukare att upphöra med sitt missbruk och minska tillgången till narkotika. Det handlar helt enkelt om att färre ska börja knarka, om att få dem som börjat knarka att sluta med det och om att se till att det inte finns mer narkotika att få tag i. Det är vår kamp i korthet. Det är våra delmål på vägen mot det narkotikafria samhället.

Vårt kanske skarpaste vapen just nu i kampen är den här nationella handlingsplanen, som riksdagen godkände i våras. Vi kämpar i det stora och i det lilla. Vi satsar på lokala, nationella och internationella insatser. I betänkandet understryker utskottet betydelsen av sådant arbete som både är lokalt och internationellt.

Vi inser att utbud skapar efterfrågan, det vill säga att mindre knark på gatan ger färre knarkare. Därför måste vi ha insatser som bekämpar framställningen av narkotika i ursprungslandet, där det tillverkas. Vi måste också ha insatser som stoppar narkotikan när den ska in i landet. Vi ska också ha insatser som beslagtar knarket när det kommer ut i landet.

För att genomföra handlingsplanen har en särskild narkotikapolitisk samordnare tillsatts. Den narkotikapolitiska samordnaren presenterade i höstas en aktionsplan, Mobilisering mot narkotika. Aktionsplanen ligger helt i linje med utskottets uppfattning om nödvändiga insatser.

Herr talman! Utskottet framhåller i betänkandet att de motioner som lagts på avsnittet om narkotikapolitik väl ligger i linje med det arbete som regeringen har presenterat. Motionerna anses i huvudsak tillgodosedda. Bara genom att blunda kan man inse att så inte är fallet.

Bland de insatser som Mobilisering mot narkotika planerar kan nämnas satsningar på att påverka attityderna till droger samt drogförebyggande arbete på grundskolor, gymnasieskolor och högskolor. Det gäller även satsningar riktade mot föräldrar och anhöriga samt bekämpning av brott som begås med ny teknologi.

Herr talman! Folkhälso- och socialtjänstminister Morgan Johansson har nyligen haft bilaterala överläggningar med ansvariga ministrar från Italien, Irland och Slovenien. Nästa vecka deltar han i FN:s ministermöte om internationella narkotikafrågor i Wien. Det är utan tvekan så att Sverige aktivt deltar i kampen på ett internationellt plan. Vi kanske inte bara deltar i kampen utan också går i bräschen. Och det är precis där Sverige ska vara.

Vi ska fortsätta vara ett föregångsland när det gäller att gå emot legaliseringsförespråkarna i kampen mot narkotika. Vi har nu inte bara målen klara. Vi har också de effektiva verktygen för vår kamp mot narkotikan. Jag vill därför yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande. Jag vill också mot bakgrund av att motionerna i många delar redan är tillgodosedda, yrka avslag på dessa.

Anf. 83 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker det låter väldigt lovande att även Socialdemokraterna har ambitionen att fortsätta vara världens bästa land på det

här området. Men i vissa bitar känner jag att jag är lite fundersam. Ska man vara i framkant handlar det ju också om att se hur det fungerar i dag. Vi pratar om att vi ska beslagta narkotika vid gränserna. Vi ska beslagta narkotika i landet var vi än kommer åt det. Men då måste det ju först och främst vara klassat som narkotika enligt lag. Det är där vi har ett problem i dag, att vi inte hänger med. Vi kan inte vara tillräckligt snabbt ute och klassa de nya ämnen som kommer fram.

Därför har ju vi lagt fram ett förslag om att det är de bitar som ingår i narkotika som man i stället ska klassificera och i så fall kunna komma åt betydligt snabbare. Vidhåller du att ambitionen fortfarande är att vara världens bästa land skulle jag gärna se att den här biten var med också.

Anf. 84 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Självklart vidhåller jag att vi ska fortsätta vara världens bästa land. När det gäller klassificeringen av narkotika finns det ju en viss problematik. I viss tvål finns det till exempel tillsatser som gör att ungdomar har ätit den här tvålen. Då är det lite bökigt att rent praktiskt se till att innehållet försvinner. Eller ska vi förbjuda hela tvålen?

Det finns alltså medel som man smörjer sadlar med. Det finns alltså medel som det produceras 250–300 ton om året av och som kommer in till Sverige. Och det är alltså rent praktiskt väldigt svårt att klara av detta.

Men du frågade: Hänger vi med? Jo, vi hänger återigen med väldigt bra om man ser det i ett internationellt perspektiv. Och vi är fortfarande bland världens bästa när det gäller att se till att dessa medel fort förbjuds. Men det måste också gå att genomföra i praktiken.

Anf. 85 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! I EU förs nu diskussioner om detta. Jag skulle tycka att det vore väldigt underligt för ett land som säger sig vara ett föregångarland på detta område om man inväntar att EU tar dessa initiativ.

Det handlar om en viss rättssäkerhet och en sådan process. Men någonsans måste man börja. Man måste se över detta för att se vad man kan göra åt det.

Det handlar också om användandet av Internet. Användandet av Internet kommer inte att minska. Och det finns även fantastiskt mycket positivt där. Men vi måste på något sätt se till att vi har en bra övervakning och kontroll av Internet för att det inte ska vara den nya distributionsvägen. Hur ser du på detta?

Anf. 86 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Dessa satsningar har tagits upp i regeringens handlingsplan under ett flertal punkter. Där står det också vilka satsningar som vi ska göra för att kunna komma åt dem som försöker försälja narkotiska preparat via till exempel Internet.

Anf. 87 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Det som du sade lät lovande, Jan Emanuel. Men ibland vet jag inte riktigt om jag vågar lita på dig. Du säger också att vård- och behandlingsinsatserna ska öka. Men antalet vårdplatser har under tio år minskat från 750 till ungefär 250. Nu är antalet bara en tredjedel jämfört

med hur det var för tio år sedan. Tycker du att ni har jobbat på rätt sätt under dessa år?

Anf. 88 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Med tanke på den ekonomi som vi har haft och med tanke på de satsningar som har gjorts tycker jag att det har skötts på ett alldeles korrekt sätt. Men jag kan använda ett uttryck som kanske är bekant. Vi är stolta med inte nöjda. Det är därför som dessa fortsatta satsningar görs. Vi fortsätter också att tillföra budgeten mer medel för att kunna göra ytterligare satsningar. Även detta kan man läsa och ta del av både i handlingsplanen och på andra sätt.

Anf. 89 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Man kan säga att pengar saknas. Men du vet att det rinner ut pengar på andra håll. Insatser för vård och behandling behövs.

Du och jag träffade häromdagen en narkotikamissbrukare nere i Lund. Han sade att han hade väntat i årtal på behandling. Det är klart att det kostar samhället enormt mycket pengar att han stjälar för 1 000 kr om dagen eller mer eller på annat sätt tillskansar sig dessa pengar för att kunna fortsätta med sitt missbruk. Och man skulle kanske kunna spara stora summor om man kunde behandla honom tidigare.

Anf. 90 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Återigen gläder det mig att vi tycker så lika. Det kan man också, som sagt var, avläsa i texterna. Men ditt exempel är väldigt målande med tanke på att den man som vi träffade var heroinist, och han sade att han behövde ungefär 1 gram heroin om dagen för att klara sig. En kapsel på 0,2 gram kostar ungefär 500 kr. Det finns bollar att köpa som innehåller 0,3 gram. Han behöver alltså oftast mycket mer än 1 000 kr. Och man kan bara gissa sig till vad det kostar samhället när han gör inbrott och när han stjälar för att få ihop dessa pengar.

Det som både Björn Fries och vi har kommit fram till i aktionsplanen är just att det är så oerhört mycket bättre ur ett mänskligt perspektiv där vi kan rädda liv och också ur ett ekonomiskt perspektiv att först och främst arbeta förebyggande men att också när det gäller människor som har kommit in i ett beroende satsa för att så snabbt som möjligt få dem ur detta beroende.

Sedan håller jag helt med om att denna individ i detta fall hade fått vänta alldeles för länge på vård. Men det tas också upp i handlingsplanen som ett av målen att ingen ska behöva vänta på behandling.

Anf. 91 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det gläder mig också att Jan Emanuel Johansson tycker att våra motioner lika väl kunde ha tillstyrkts av utskottet eftersom man ändå är på väg i den riktning som framgår av motionerna. Så uppfattar jag det. I våra motioner pekar vi mycket på att familjen, närstående, skolor och så vidare har mycket god kunskap och ska kunna ta del i detta och stötta och tidigt upptäcka missbruk till skillnad från många institutioner som så att säga byggts upp i den tidigare kanske socialdemokra-

tiska världen. Med det är inte lösningen på det hela. Det är bra om vi är överens om det.

Det finns en motion som jag ändå skulle vilja framhåva. Den handlar om Metadonprogrammet. Den avstyrks klart av utskottet. Där tycker jag mig ändå se att man inte är så lång bit på väg i fråga om kriterierna att luckra upp det hela. Utskottet skriver att Socialstyrelsen vidare påpekar att heroinmissbruket spritt sig och opiatberoendet ökat även i andra delar av Sverige och anser därför att läkemedelsassisterad behandling bör kunna ges med bättre geografisk spridning än vad man nu gör i Stockholm, Göteborg och Malmö. Men kriterierna för detta är att det finns minst fyra års dokumenterat missbruk och att personen i fråga inte får vara yngre än 20 år.

Finns det inte, med tanke på att heroinmissbruket kommer in tidigare, anledning att skynda på denna förändring så att Metadonprogrammet eller Subutexprogrammet skulle kunna användas tidigare och på ett bättre sätt? Nu är det kanske lite väl lätt att få tillgång till Subutex genom förskrivning. Vad har Jan Emanuel Johansson för synpunkter på just detta?

Anf. 92 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det som vi talar om är en substitutionsbehandling som är en medicinsk form för att ersätta opiatberoende.

När det gäller metadonet som sådant och att komma in i ett metadonprogram är det nog väldigt viktigt att man noga går igenom vissa kriterier för att ta del av det. Vi vet nämligen numera att det finns ganska stora läckage både när det gäller Metadonprogrammet och när det gäller Subutexprogrammet. Det finns en andrahandsmarknad. Jag kan ta Subutex som exempel. Det finns till och med priser på begagnad Subutex, alltså sådan som man har lagt under tungan och bevarat där tills man har kommit ut från läkaren. Då tar man ut den ur munnen och säljer den vidare.

Metadon kan både injiceras och rökas. Det ger en effekt som liknar den som man får av heroin.

Jag tror att det är väldigt viktigt att programmen finns kvar och att man måste gå igenom dessa kriterier.

Men självklart behöver väntetiderna för att komma in i programmen, när man väl har gått igenom dessa kriterier, minska.

När man väl har kommit in på programmet måste man också garanteras vård, som har tagits upp till diskussion. Detta ska inte vara ett alternativ till behandlingshem eller alternativ till behandling över huvud taget, utan det ska vara en del av en behandling. Det går inte att bara låta en person komma in på programmet och ge honom eller henne metadon eller Subutex och säga åt vederbörande att gå hem.

Anf. 93 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det tycker jag också. Men det är fyra års väntan, och man ska vara 20 år för att få ta del av programmet. Man skulle kunna komma in tidigare i det. Det är helt klart att man inte enbart ska använda metadon eller Subutex. Utan som jag sade i mitt anförande ska det användas i samband med ett vårdprogram, så att man går in med en avgiftning och alla andra åtgärder som kan behövas.

Min fråga är fortfarande: Om man börjar missbruka tidigare och fastnar i heroinmissbruk och kan dokumentera det, varför ska man då behöva vänta tills man är 20 år? Detta kanske kan behövas tidigare för att undvika att människor går ned sig ännu mer i heroin och skaffar det på olaglig väg med kriminalitet och prostitution som följd. Det borde vara bättre att kunna luckra upp detta.

Det är klart att vårdprogrammen måste vara strikta så att man verkligen dricker sitt metadon på mottagningen eller var man nu är och inte försöker få det med sig ut, eller motsvarande med Subutex. Man måste inom vårdprogrammet ta ansvar för att så verkligen sker.

Skulle inte Jan Emanuel Johansson mot den bakgrunden kunna ställa sig positiv till att man kanske skulle kunna få börja tidigare och enklare med ett metadonprogram som avgiftning i stället för att fortsätta med heroininjektioner?

Anf. 94 JAN-EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller den fyraåriga väntan som här nämns är det inte så att man står i kö i fyra år, utan det är missbruket som mäts till fyra år.

Det är min absoluta förhoppning och också min vetskap att utbudet av behandling även är väldigt brett. När jag talar om medicinsk behandling ser jag substitutionsbehandlingen som ett ganska långt steg framåt. Jag vill inte se att skolelever räknas ut och att man säger: Den här pojken är ej behandlingsbar. Han fungerar inte i kognitiv beteendeterapi och inte på Hassela eller vad det nu kan vara.

Anledningen till den långa perioden är att man först vill prova de behandlingsformer som står till buds. Det är alltså fråga om något som kommer in ganska sent, när annat inte har fungerat, och så vill jag nog att det fortsatt ska vara. Jag vill inte att man på ett så tidigt stadium som möjligt ska komma in på de olika programmen.

Anf. 95 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman, åhörare och ledamöter! Liksom med alkoholen har vi sett en dramatisk ökning också av narkotikamissbruket under 90-talet, i synnerhet under de sista åren då. Nytt är också den dramatiskt ökade dödligheten bland narkotikamissbrukare – en narkotikarelaterad död per dag noterades förra året.

Liksom för alkoholen har vi för narkotikans del sett hur kontrollapparatens har demonterats under tio år när det gäller tull och polis och minskad tillgång. Vi vet också att kriminalvården inte maktar med att hålla våra anstalter narkotikafria.

Frivården efter kriminalvården har inte de resurser som skulle behövas för att aktivt följa och guida den frigivne ut i ett annat liv.

Den positiva kontrollen – att finnas nära barn och ungdomar genom socialtjänsten och skolan – kan inte heller med bästa vilja i världen sägas ha blivit kraftfullare. Ser vi inte i tid barn i riskmiljöer blir det många gånger mycket svårt att ingripa och att bryta ett destruktivt drog beteende hos barn när tioårsåldern passerats.

Vidare är det väldigt lätt att iaktta en förändrad attityd av nonchalans när det gäller droger. Vad skulle vara så farligt med att ta lite skojiga piller?

Den här politiken, som vi alla är väldigt eniga om, vill Jan-Emanuel Johansson gärna kalla för framgångsrik. Men med tanke på den situation som vi i dag befinner oss i kan vi inte gärna, tycker jag, säga att den är framgångsrik. För att den ska vara framgångsrik måste vi rimligen ha ett annat resultat än det vi i dag faktiskt möter i kommunerna runtom i Sverige.

Den nationella handlingsplanens punkter har det också gått bakåt med. När det gäller detta med att förmå fler missbrukare att upphöra med sitt missbruk, som Jan-Emanuel Johansson nämnde, har det ju gått åt andra hållet.

Det talas om insatser mot efterfrågan – men efterfrågan har gått upp.

Det talas om insatser mot utbudet – men utbudet har ökat i Sverige.

Det talas om insatser inom kriminalvården – men insatserna inom kriminalvården har försvagats.

När det gäller den fjärde punkten i handlingsplanen – kompetensutveckling och forskning – fattas det fortfarande väldigt mycket, trots att vi i Sverige under en väldigt lång tid, åtminstone i 30 år, har debatterat narkotikan.

Också när det gäller den femte punkten – internationellt samarbete – är det, som bekant, en avsevärd uppförbacke.

Utöver handlingsplanens huvudpunkter vet vi att det har blivit svårare att få avgiftning och behandling, vilket tidigare talare så väl har beskrivit.

Men ett anständigt samhälle kan naturligtvis inte ge sig. Det är glädjande att det politiskt finns en oerhörd bred uppslutning bakom en restriktiv narkotikapolitik – till skillnad från hur det är med alkoholpolitiken.

I namn av en gemensam front mot narkotikan har vi kristdemokrater i det här betänkandet ingen egen reservation, utan vi yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

På plussidan kan det också nämnas att det finns en mycket bred folklig uppslutning bakom restriktioner och nolltolerans mot narkotikan, något som vi inte ser vad gäller alkoholen.

För både alkohol och narkotika gäller att det är helt nödvändigt med en jättelik folkrörelseuppställning för en restriktiv politik för att denna politik ska kunna vara framgångsrik.

Målet om ett narkotikafritt samhälle har fått mycket kritik. Givetvis ter det sig omöjligt med ett samhälle fullständigt fritt från narkotika. Men det är väldigt svårt att lägga sig på ett slags ”nästan” fritt från narkotika så att säga.

Socialutskottet har lagt upp en plan för att följa narkotikasamordnaren Björn Fries arbete och kommer, på kristdemokratiskt initiativ, att tillsammans med justitieutskottet följa det här arbetet. I betänkandet begärs att regeringen mot slutet av mandatperioden överlämnar en så kallad resultatskrivelse till riksdagen om vad som faktiskt har blivit gjort under mandatperioden. De båda utskotten kommer även att ha ett antal aktiviteter och har startat upp detta under perioden.

Egentligen måste väldigt mycket inom narkotikaområdet ”hända redan i förrgår”, med tanke på dödstaten och nyrekryteringen.

I det här betänkandet är åtgärderna begränsade. Det finns ändå anledning att lite grann peka på resonemangen om hur vi ska förhålla oss till metadonprogrammet. I en moderat och en socialdemokratisk motion begärs att kriterierna bör ändras för att fler ska kunna komma in på meta-

donbehandlingen. Socialstyrelsen har begärt att få utfärda nya föreskrifter, och regeringen funderar på om man ska få göra det.

Enligt Kristdemokraterna kan det vara motiverat med en genomgång av kriterierna, exempelvis när det gäller föreskriften om att ha ett minst fyraårigt intravenöst opiatmissbruk bakom sig. Det kriteriet kan behöva ägnas en eftertanke. I dag finns det just ingenting som skulle kunna kallas för rent opiatmissbruk, utan alltmer handlar det om blandmissbruk – ofta med till exempel opiater, bensodiazepiner och Rohypnol.

Enligt vår mening ska det vara en genomgång med stor försiktighet. Bekänner vi oss till en restriktiv narkotikapolitik kan vi inte samtidigt bejaka ett statsunderstött missbruk, vilket är risken med alltför vida kriterier för metadonbehandling och med ett alltför slapphänt skött metadonprogram. Metadonbehandling fordrar en mycket fast struktur med motiverade patienter, för annars blir metadonet en handelsvara på stan och en del i ett blandmissbruk som ingen är hjälpt av.

Rätt skött kan dock metadonet vara livräddande och räddande tillbaka till ett värdigt liv. Men här ser vi i dag faktiskt en skandal i Vård-Sverige. Det råder inte vård på lika villkor. I Skåne får man köa mellan ett och ett halvt år och två år för metadonbehandling, medan man i Stockholm kan komma i gång tämligen omgående.

Första steget borde rimligen vara att de som i dag uppfyller de fyra kriterierna för metadonbehandling också får denna. Därefter kan man, tycker jag, ta ytterligare ett steg och fundera på om en vidare krets skulle kunna få denna behandling och på om det går att förändra kriterierna i någon mening. Tyvärr har vi hittills i den här debatten egentligen inte fått något besked från Jan Emanuel Johansson och Socialdemokraterna om hur man ser på det faktum att det är en så ojämlig situation i Sverige. Inte heller har något initiativ aviserats om vad man kommer att göra åt denna situation. I den här vårdkon kan man i bokstavig mening dö.

Beträffande det internationella arbetet frågade jag i mars statsrådet Morgan Johansson vad den svenska regeringen kommer att göra på FN:s ministermöte om de internationella narkotikafrågorna. Ministern betygade att den svenska regeringen kommer att tala för den svenska politiken.

Herr talman! Jag tackar igen för visad enighet i politiken angående narkotikan.

Liksom för alkoholen gäller också här att det finns öar av mycket gott kommunalt arbete. Och liksom vad gäller alkoholpolitiken kan man inte nog betona vikten av att vi i tid ger föräldrarna stöd – detta för att man ska vara medveten om missbruksrelaterade frågor.

Det handlar alltså om fortsatt aktiv kamp i narkotikamissbruksmotverkande former på alla sätt.

Anf. 96 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Utskottsledamöter och åhörare! Varje ung flicka eller pojke som tillfrågas eller bjuds på droger utsätts för mycket stark provokation. Han eller hon måste ta ställning: ja eller nej, här och nu. Alltför många ungdomar uppger att tillgängligheten till narkotika är stor och ökar. Vill de ha droger finns det att köpa såväl under skoldagen som på fritiden. Många provar av nyfikenhet eller därför att de känner någon som har provat. Alltfler provar narkotika och andra droger eller är

blandmissbrukare. Detta är en starkt negativ utveckling som måste brytas.

Det är vi vuxna, jag och du, som måste ta ansvaret för att bryta denna utveckling, men det är också ett ansvar för riksdag och regering. Det är vårt gemensamma ansvar att skydda ungdomar från att hamna i drogmissbrukets ohållbara situation. Den fysiska, psykiska och sociala hälsan slås snabbt ut av narkotika och andra droger. Vi föräldrar, lärare och fritidsledare måste erbjudas och skaffa oss kunskap om var riskerna finns, vilka de tidiga symtomen är och hur vi ska agera för att skydda ungdomar från droger. Men vi bör också ha en attityd som klart förespråkar drogfria miljöer.

Skolan inom alla nivåer, såväl grundskola som universitet, socialtjänsten, polisen, hälso- och sjukvården måste på ett professionellt sätt stödja de barn och föräldrar som kan behöva hjälp att bryta ett missbruksbeteende på ett tidigt stadium, långt innan de avbryter skolan, långt innan de blivit kriminella eller börjat utföra destruktiva handlingar.

Herr talman! En trygg drogfri miljö, ett personligt engagemang från en hjälpare man litar på, ett trovärdigt budskap, en klar struktur är gemensamma nämnare för behandlings- och stödinsatser som framgångsrikt hjälpt drogmissbrukare att bli drogfria.

Andra positiva faktorer är att man får hjälp med de yttre livsbetingelserna, till exempel bostad, utbildning, arbete samt att man blir bemött med respekt och får stöd efter individuella behov. En ung ensamstående mamma riskerar att bli socialt, fysiskt och psykiskt utslagen mycket snabbare än en 20-årig man som bor hemma hos sina föräldrar. Åtgärder och behandling måste finnas och formas utifrån vars och ens individuella behov.

Vi politiker ska stifta lagar, ange riktlinjer och avsätta resurser för detta. Men vi ska inte avgöra vilken vårdform, medicinsk behandling eller psykisk behandling den enskilde individen behöver. Det är de professionella inom olika områden som ska samverka och på vetenskaplig grund eller efter annan kunskap avgöra vilka insatser som är bäst för den individuella missbrukaren och hans eller hennes familj. Det viktigaste för oss politiker är att se till att vården, behandlingen och andra insatser utvärderas strukturerat så att resurserna ska sättas in där de behövs och när de behövs.

Herr talman! Den restriktiva hållningen mot liberalisering av narkotikapolitiken måste stå fast och fortsätta. Sverige ska även fortsättningsvis verka på den internationella nivån och arbeta för denna inställning. Tillgången till och smuglingen av droger måste stoppas i ett internationellt perspektiv och i ett internationellt samarbete om vi ska lyckas. Det finns oerhört starka ekonomiska drivkrafter som förser marknaden med droger, och vi måste ha en beredskap att snabbt sätta stopp för nya droger. Missbruket, dödligheten och kriminaliteten måste minska. Fängelser och andra miljöer måste bli drogfria.

Målet ska vara ett drogfritt samhälle. Det är synnerligen angeläget att samhällets samlade resurser och insatser stärks på alla nivåer såväl inom det förebyggande arbetet som i vård och behandling.

Folkhälsopolitik, skolpolitik, socialpolitik, kriminalvårdspolitik, bostadspolitik är exempel på områden som är av avgörande betydelse för att vi ska lyckas med ett narkotikafritt samhälle. Mobiliseringen mot narkotika ska fortsätta och förstärkas. Vänsterpartiet välkomnar detta.

Herr talman! Det som bäst borgar för att vi ska nå målet är att det finns en stor samsyn i Sveriges regering och mellan de olika partierna i Sveriges riksdag. Jag yrkar därmed bifall till socialutskottets förslag i betänkande nr 5.

Anf. 97 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag tycker att det var väl talat av Gunilla Wahlén, angående kampen mot narkotikamissbruket och allas vårt ansvar. Ett par frågor har jag dock.

Jag fick ett klent besked tidigare om vad koalitionen av Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet har på gång vad gäller att ta initiativ för att kommunerna ska ingripa i tid i fråga om våra barn. Vilket är Gunilla Wahléns besked på denna punkt, alltså om att ingripa i tid i missbruksmiljöer så att de får hjälp och blir sedda?

Vi har inte heller tidigare i debatten fått besked om vad socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister tillsammans kommer att ta för initiativ för att metadonprogrammet ska gälla på samma villkor i hela Sverige. Jag undrar förstås om Gunilla Wahlén har något besked om något initiativ från er tillsammans på den här punkten så att man även i Skåne ska kunna komma i åtnjutande av Metadonprogrammet på samma villkor som i Stockholm eller i Göteborg – de tre härdar vi närmast tänker på när vi pratar om narkotikamissbruk.

Anf. 98 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Det är helt riktigt att det är kommunen som har ansvaret, och jag har stort förtroende för socialnämnder, för skolpolitiker, för politiker på den kommunala nivån när det gäller att se och ta reda på vilka behov som finns i den enskilda kommunen. Det vi i riksdagen ska göra på nationell nivå är att tala om vilka regler och lagar som gäller. Men det är den enskilda kommunen och socialnämnden som bäst bedömer vilka insatser som ska ställas till förfogande för att få till exempel en drogfri miljö. Det kan vara fråga om vilken skola och om vilka insatser som ska göras på vilken skola för att man ska få ned narkotikamissbruket. Det är landstingsnivån som ska ta reda på var missbrukarna finns och sätta in åtgärder och behandling.

Anf. 99 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag har också ett stort förtroende generellt sett för att våra kommunpolitiker kämpar på inom de ramar de har för att göra det bästa möjliga av situationen. Vi kan också se en stor skillnad mellan kommunerna vad gäller när man ingriper och på vilka villkor man ingriper. Det alarmerande är att Barnombudsmannen, som jag tidigare har nämnt i debatten i dag, har larmat om att kommunerna inte ingriper i tid, att tvångsingripanden sker för sent, och därmed sker också olika frivilliginsatser för sent i våra kommuner. Därav min fråga som jag fortfarande inte fått något svar på. Vilket initiativ är på gång nu bland er för att svara upp mot den kritik som barnombudsmannen Lena Nyberg har levererat?

Jag ställde också frågan om Vänsterpartiet har något besked angående metadonprogrammets villkor i Sverige? Den berörde du inte i ditt första svar.

Prot. 2002/03:89
11 april

Vissa narkotikafrågor

Anf. 100 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Man måste fundera över om det är på den statliga nivån som alla beslut ska fattas om det som gäller för kommunerna. Vi måste ge kommunerna ansvaret att tolka de lagar som är stiftade. Om vi i Sveriges riksdag säger att alla ska ha rätt till vård på lika villkor, att alla ska ha rätt att gratis gå i skolan och andra saker måste det vara upp till varje kommun att ta det ansvaret.

Det är självklart att det ser olika ut i olika kommuner beroende på var de ligger i landet, hur arbetsmarknaden ser ut och om det är fråga om storstad eller glesbygd. Det är fel att vi i riksdagen ska säga hur saker och ting ska se ut och vilka resurser varje kommun ska ha, till exempel om man ska betala ut en capiteringsersättning. Behoven ser olika ut på olika ställen.

Ju närmare man kommer den nivå där behoven ska tillgodoses, desto bättre är det och desto mer individuell vård och behandling kan man få.

Det finns andra områden där man kan ha mer generella regler. Det gäller skattepolitik eller när systembolaget ska vara öppet eller stängt. Men när det gäller det bemötande och den behandling som människor ska få ute i landet måste det vara kommunerna som ansvarar för det. Vi ska begära in utvärderingar och göra påpekanden om vad som behöver rättas till.

Det pågår en utredning om metadonbehandling. Jag kan inte i dag säga hur den kommer att ställa sig till olika doser eller om man ska låta en läkare avgöra vilken behandling olika individer ska få.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 april.)

7 § Resultatskrivelse om narkotika

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2002/03:JuU13
Resultatskrivelse om narkotika.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 16 april.)

8 § Vatten- och luftvård

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03: MJU13
Vatten- och luftvård.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 16 april.)

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Justitieutskottets betänkanden
2002/03: JuU12 Straffansvaret för terroristbrott
2002/03: JuU10 Straffrättsliga frågor

Lagutskottets betänkanden
2002/03: LU12 Skadeståndsrättsliga frågor
2002/03: LU13 Vissa frågor rörande fastigheter
2002/03: LU14 Utvärdering av miljömålet i konsumentpolitiken

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2002/03: MJU14 Reklam för kemiska produkter, m.m.

Bostadsutskottets betänkande
2002/03: BoU7 Hyresrätt m.m.

Försvarsutskottets betänkande
2002/03: FöU3 Vissa frågor om Försvarsmaktens anpassningsförmåga

Utrikesutskottets betänkanden
2002/03: UU15 Svenskt deltagande i Förenta Nationernas fredsoperation i
Demokratiska republiken Kongo
2002/03: UU17 Europa–Medelhavsavtalet mellan Europeiska gemen-
skapen och dess medlemsstater och Algeriet

Skatteutskottets betänkande
2002/03: SkU15 Genomförande av ett nytt direktiv med tillämpningsföre-
skrifter till inrivningsdirektivet

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2002/03:89

11 april

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 april

2002/03:793 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Besöksförbud på anstalt för brottsoffer

2002/03:794 av *Jan-Evert Rådström* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Kvalificerad yrkesutbildning

2002/03:795 av *Tasso Stafilidis* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Utvisning efter avtjänat straff

2002/03:796 av *Birgitta Sellén* (c) till försvarsminister Leni Björklund

Skogsbrandsbevakning

2002/03:797 av *Else-Marie Lindgren* (kd) till försvarsminister Leni

Björklund

Sotningsmonopolet

2002/03:798 av *Martin Andreasson* (fp) till utrikesminister Anna Lindh

Tvångssterilisering av romer i Slovakien

2002/03:799 av *Karin Thorborg* (v) till statsrådet Ulrica Messing

SJ:s avtal om tågtrafik

2002/03:800 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing

E 20 som motorväg

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 april.

11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 april

2002/03:751 av *Inger Lundberg* (s) till utrikesminister Anna Lindh

Respekt för svenska medborgare

den 11 april

2002/03:745 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Jan O Karlsson

Kvinnojurer i andra länder

2002/03:747 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson

Dublinkonventionen

Svar på fråga 751 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 april.

Övriga svar redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 april.

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.02.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 4 §
anf. 31 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 79 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Ledighet	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 april	1
SfU8 Migration och asylpolitik	1
BoU8 Fastighetsrättsliga frågor	5
KU27 Offentlighet, integritetsfrågor, m.m.	6
KU28 Författningsreglering av adeln	8
4 § Mål för folkhälsan och vissa tobaksfrågor	8
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU7	8
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU4	8
Anf. 1 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	8
Anf. 2 GABRIEL ROMANUS (fp).....	10
Anf. 3 CHATRINE PÅLSSON (kd)	12
Anf. 4 ELINA LINNA (v).....	14
Anf. 5 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	15
Anf. 6 ELINA LINNA (v) replik.....	15
Anf. 7 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	16
Anf. 8 ELINA LINNA (v) replik.....	16
Anf. 9 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	16
Anf. 10 ELINA LINNA (v) replik.....	17
Anf. 11 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	17
Anf. 12 ELINA LINNA (v) replik.....	17
Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c)	18
Anf. 14 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	19
Anf. 15 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	21
Anf. 16 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	22
Anf. 17 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	22
Anf. 18 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	22
Anf. 19 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	22
Anf. 20 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	23
Anf. 21 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	23
Anf. 22 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	23
Anf. 23 MARINA PETTERSSON (s).....	23
Anf. 24 KENNETH JOHANSSON (c) replik	26
Anf. 25 MARINA PETTERSSON (s) replik	26
Anf. 26 KENNETH JOHANSSON (c) replik	26
Anf. 27 MARINA PETTERSSON (s) replik	27
Anf. 28 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	27
Anf. 29 MARINA PETTERSSON (s) replik	28
Anf. 30 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	28
Anf. 31 MARINA PETTERSSON (s) replik	29
Anf. 32 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	29
Anf. 33 MARINA PETTERSSON (s) replik	30
Anf. 34 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	30
Anf. 35 MARINA PETTERSSON (s) replik	30
Anf. 36 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	30

Anf. 37	MARINA PETTERSSON (s) replik	31
Anf. 38	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	31
Anf. 39	MARINA PETTERSSON (s) replik	31
Anf. 40	ANNIKA QARLSSON (c)	32
Anf. 41	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	33
Anf. 42	ANNIKA QARLSSON (c) replik	33
Anf. 43	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	33
Anf. 44	ANNIKA QARLSSON (c) replik	34
Anf. 45	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	34
Anf. 46	ANNIKA QARLSSON (c) replik	34
Anf. 47	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	35
Anf. 48	ANNIKA QARLSSON (c) replik	35
Anf. 49	EVA ARVIDSSON (s)	35
Anf. 50	GABRIEL ROMANUS (fp)	36
	(Beslut skulle fattas den 16 april.)	37
5 §	Alkoholfrågor.....	37
	Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU6	37
Anf. 51	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	37
Anf. 52	CHRISTER WINBÄCK (fp)	38
Anf. 53	ULRIK LINDGREN (kd)	41
Anf. 54	GUNILLA WAHLÉN (v)	43
Anf. 55	KENNETH JOHANSSON (c)	44
Anf. 56	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	45
Anf. 57	KENNETH JOHANSSON (c) replik	46
Anf. 58	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	46
Anf. 59	KENNETH JOHANSSON (c) replik	47
Anf. 60	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	47
Anf. 61	ULRIK LINDGREN (kd) replik	48
Anf. 62	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	49
Anf. 63	ULRIK LINDGREN (kd) replik	49
Anf. 64	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	49
Anf. 65	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	49
Anf. 66	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	50
Anf. 67	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	50
Anf. 68	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	50
Anf. 69	MARTIN NILSSON (s)	51
Anf. 70	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	53
Anf. 71	MARTIN NILSSON (s) replik	53
Anf. 72	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	54
Anf. 73	MARTIN NILSSON (s) replik	54
Anf. 74	ULRIK LINDGREN (kd)	55
Anf. 75	MARTIN NILSSON (s)	55
Anf. 76	ULRIK LINDGREN (kd)	55
Anf. 77	MARTIN NILSSON (s)	56
	(Beslut skulle fattas den 16 april.)	56
6 §	Vissa narkotikafrågor	57
	Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU5	57
Anf. 78	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	57
Anf. 79	MARITA ARONSON (fp)	58

Anf. 80 ANNIKA QARLSSON (c).....	60
Anf. 81 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	61
Anf. 82 JAN EMANUEL JOHANSSON (s).....	62
Anf. 83 ANNIKA QARLSSON (c) replik	64
Anf. 84 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	65
Anf. 85 ANNIKA QARLSSON (c) replik	65
Anf. 86 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	65
Anf. 87 MARITA ARONSON (fp) replik.....	65
Anf. 88 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	66
Anf. 89 MARITA ARONSON (fp) replik.....	66
Anf. 90 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	66
Anf. 91 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	66
Anf. 92 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	67
Anf. 93 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	67
Anf. 94 JAN-EMANUEL JOHANSSON (s) replik	68
Anf. 95 ULRIK LINDGREN (kd).....	68
Anf. 96 GUNILLA WAHLÉN (v)	70
Anf. 97 ULRIK LINDGREN (kd).....	72
Anf. 98 GUNILLA WAHLÉN (v)	72
Anf. 99 ULRIK LINDGREN (kd).....	72
Anf. 100 GUNILLA WAHLÉN (v)	73
(Beslut skulle fattas den 16 april.)	73
7 § Resultatskrivelse om narkotika	73
Justitieutskottets betänkande 2002/03:JuU13	73
(Beslut skulle fattas den 16 april.)	73
8 § Vatten- och luftvård	74
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03:MJU13	74
(Beslut skulle fattas den 16 april.)	74
9 § Bordläggning.....	74
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	75
11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	75
12 § Kammaren åtskildes kl. 14.02.....	76

Prot. 2002/03:89
11 april

Elanders Gotab, Stockholm 2003